

LITERATUUR

- JOS COENEN, *De abdijkerk van Postel*, in *Verzamelde Opstellen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Hasselt*, 1, 1923, 77-84.
- F. DONNET, *Abdij van Postel*, in *Natuur- en Stedenschoon*, 2, 1923, 36-42.
- F. DONNET, *Bezoek gebracht te Postel, Abdij van Postel*, in *Inventaris der Kunstvoorwerpen in de Provincie Antwerpen*, 8, 1922.
- EUG. GIFE, *Oude abtelijke kerk van Postel*, in *Bulletin van het Provinciaal Comité van Monumenten van de Provincie Antwerpen*, 1, 1862, 104-110.
- EUG. GIFE, *Postel, son abbaye et son église*, in *Annales de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique*, 28, 1872, 133-143.
- C. GOFFAERTS, *Notice sur l'abbaye de Postel de l'ordre de Prémontré*, Leuven 1890.
- J. LAVALLEYE, *Chronicon over de abdijkerk Postel*, in *Analecta Praemonstratensia*, 1925, 303-304.
- C. LEURS, *De premonstratenzer abdijkerk te Postel*, in *Kunst*, 5, 1934, 318-319.
- B. LUYKX, *Feestboek over Postel 1140-1940, 1847-1947*, Tongerlo 1947.
- A. PERK, *Een bezoek aan de abdijen van Postel en Tongerlo*, in *Leeskabinet* (Leiden), 1885, 121-152.
- FL. PRIMS, *De O.L.-Vrouwe-abdij der Norbertijnen te Postel (= Campina Sacra)*, Antwerpen 1935.
- E. VAN DEN BERGH, *Postele op ter Heyden*, Tongerlo 1946.
- E. VAN DEN BERGH, *Bezoek aan Postel*, 1956.
- T. WELVAARTS, *Geschiedenis der abdij van Postel naar haar eigene archieven*, 2 dln., Turnhout 1878-1879.
- T. WELVAARTS, *De kerk van Postel dagteekent van 1190, een kandelaar van 1160*, in *Vlaamsche Wacht*, 5, 1882, 61.
- T. WELVAARTS, *Postels aloude kerk en kandelaar van de 12e eeuw*, in *Dietsche Warande*, 1, 1887/88, 281-292.
- T. WELVAARTS, *Rum. Colibrant, eerste abt van Postel*, in *Dietsche Warande*, 1891, 504-510.
- Abbaye de Postel*, in *Analecta Praemonstratensia*, 20/21, 1944/45, 203.

Zie ook de nota's in volgende algemene werken :

- R. LEMAIRE, *De romaanse bouwkunst in de Nederlanden*, Brussel 1953, 132-135.
- S. LEURS, *Geschiedenis van de Vlaamsche kunst*, Antwerpen z.j., dl. 1: 33, 37, 38, 43, 57, 62, 67; dl. 2: 633, 866.
- S. LEURS, *De Kempen (= Steden en Landschappen 1)*, ²Antwerpen 1924, 97.
- S. LEURS, *De bouwkunst in Vlaanderen*, in *Vlaanderen door de eeuwen heen*, dl. 1, 1932, 231.

Herkomst der foto's

- Antwerpen, Provinciebestuur: afb. 8, 11, 14, 16, 29 (opnamen R. Hoeben), 12.
- Brussel, Kon. Instituut van het Kunstpatrimonium: afb. 2, 5, 9, 10, 15, 18, 21, 24 (opnamen Clemens Tréfois).
- Münster, Landesdenkmalamt Westfalen-Lippe: afb. 27, 28.
- Clemens Tréfois, Sint-Denijs-Westrem: afb. 4, 6, 7, 13, 17, 19, 22.
- Anneliese Wilcken, Ratzeburg: afb. 25, 26.

Herkomst der tekeningen

- Afb. 1: uit R. LEMAIRE, *De romaanse bouwkunst in de Nederlanden*, 1953, 134 (cliché Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België).
- Afb. 3: uit *Annales de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique*, 28, 1872.
- Afb. 23: uit R. LEMAIRE, *De romaanse bouwkunst in de Nederlanden*, 1953, 66.

DE LIERSE KARTUIZE

II. REGLEMENTERING VAN HET KLOOSTERLEVEN

H. Delvaux¹ getuigt dat er vele documenten bestaan die handelen over de kloosteradministratie, maar dat weinige handelen over het 'leven' in de conventen. Hij vermoedt dat de oorzaak hiervan te zoeken is in de eigen aard van deze geestelijke instellingen die zich zeer sterk van de maatschappij wensen af te zonderen. Een activiteit als het streven naar een sterke zelfstandigheid met eigen beheer, los van allen en iedereen, schijnt ook daarop te wijzen. Het Sint-Gummarusarchief te Lier bewaart nog een *Reglement der Kartuizers*, dat echter niet gedateerd is. Belangrijk is wel dat het werd geschreven in het Nederlands². Wellicht betreft het hier een vertaling van de algemeen geldende statuten, zoals ze werden vernieuwd in 1368 en die genoemd werden *Statuta nova*. De vertaling in het Diets was wel noodzakelijk, blijkens het voorschrift in de laatste alinea van het reglement: 'Wij ordeneren dat alle natien hebben moeten dese statuten van de conuerssen ende donaten in hun ghemeijn sprake ende dat sij hun ten minsten alle iaren eens worden voorgelesen. Amen'³.

Kwamen deze statuten mee van Antwerpen of werden zij opnieuw geschreven ten behoeve van de Kartuizers, toen zij zich naar Lier begaven, zodat zij nog in het Lierse archief terecht kwamen?

Wie het reglement leest, kan zich meteen een idee vormen van het leven van de Kartuizers te lande en elders. Het wordt er grondig in beschreven. De lezer verwerve zich vooraf de kennis van de normale uitbouw van het Kartuize-complex, van het stichten en oprichten van een Kartuize, van de bewoners ervan,

¹ H. DELVAUX, *Het Kartuizersklooster 'Sint-Katharina' op het Kiel bij Antwerpen ± 1323-1542*, verhandeling licent. gesch. Leuven 1956.

² Het handschrift bevindt zich in het KAPITTELARCHIEF VAN SINT-GUMMARUS te LIER, en werd genummerd 126/13-2. Het draagt geen titel. Het bevat 65 folio's waarvan blanco: 1-2 v° en 65 r° en v^o. Het meet 15 bij 19 cm. en heeft een kartonnen omslag en een perkamenten couverteur; de inbindingssnippers zijn ook van perkament. De twee laatste bladzijden zijn beschadigd in de rechter bovenhoek. Op de eerste bladzijde stond waarschijnlijk de naam van de eigenaar; dit strookje werd uitgescheurd. Het rond, half gotisch geschrift is zeer duidelijk. Hier en daar wordt lectuur bemoeilijkt door vlekken. Paginering is van ons.

³ Zie item op f° 64 v°. — Het doet denken aan een oude geplogenheid. Immers in het oudste Nederlandse document (± 1236), de reglementering van de Lazerie te Gent, komt een gelijkaardige bepaling voor: 'Desen brief es suldech in diedsch telesene decapelàn van den hus of sin uicàris in de comste éns nieus broders oue suster bede gandses ende siecs. ende danne mot hebben delesere enen stop wins uan den gonen in wies comste hine leset in diedsch'. Zie M. GYSELING, *De statuten van de Gentse Leprozerie van 1236*, in *Studia Germanica Gandensia*, 5, 1963, 43.

van hun leven, zoals het beschreven wordt in *La Vie cartusienne* door D.A. Courtray in *Histoire de la Valsainte*⁴.

Het geestelijk leven in de twee kwartieren van de kartuize met al hare aanhorigheden, een dorpje op zichzelf, werd geleid door de paters of priesters of monniken. Naast hen konden er 'clerics-rendus' of 'redditi', twee of drie in getal, voorkomen in de gemeenschap (sinds de Statuten in 1368 werden uitgevaardigd). De fratres, die later 'conversen' werden genoemd, werden ook wel sinds de 16e eeuw 'donati' genoemd, werden sindsdien ook opgenomen in de familie van de kartuizers met al de spirituele privileges der paters (zie item, kapittel 23).

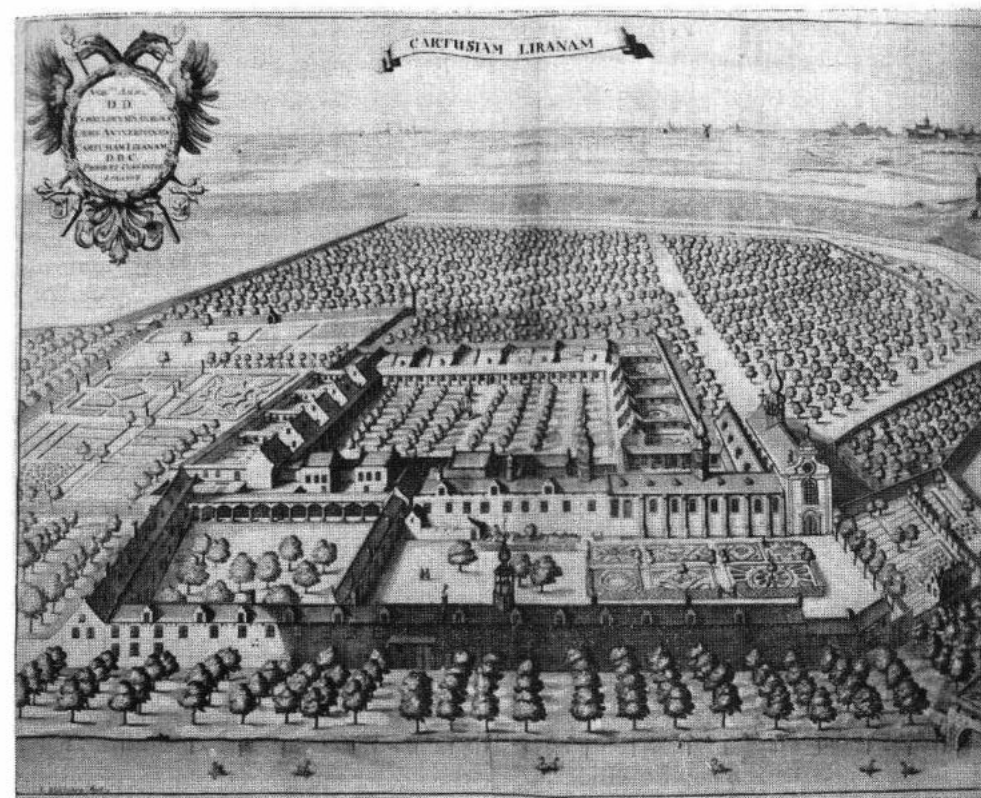
De hele evolutie van het personeel wordt getekend door dezelfde Courtray en kan globaal genomen bevatten: de paters, de conversen of broeders, de donaten, de vreemden. Zij werden bestuurd door een administratieve staf van een prior (voor de geestelijke belangen, de primus inter pares), de vicaris of onderprior, de sacrista (voor kerk en bibliotheek), de procurator (voor de materiële en financiële belangen), de coadjutor (met zorg voor de vreemden en voor de wereldlijke zaken) en de novicenmeester. Als we rekening houden met deze summiere aanwijzingen zullen wij het onderhavig reglement beter verstaan en kunnen volgen.

Het betreft in deze tekst uitsluitend de voorschriften, zoals ze golden voor de broeders en donaten. Gezien de specifieke levenswijze in beschouwing en eenzaamheid van de religieuzen of paters in het klooster, was het noodzakelijk dat andere personen hun ten dienste stonden om te waken over hun onderhoud, om hen te ontlasten van elke bekommering om het wereldse. Die taak was opgedragen aan de 'fratres' of broeders, die dus zagezegd de taak van Martha uit het Evangelie te vervullen hadden. Zij besteedden het grootste deel van hun tijd aan handenarbeid, of in het veld buiten of in de ateliers binnen, in geest van 'obedientia' of volledige gehoorzaamheid. In de primitieve regels of de *Costuimen* van Dom Guiges, waren de broeders zonder onderscheid aangeduid met de naam 'convers' of 'leek' (convers et laïques), omdat ze niet opgenomen waren bij de dragers van de geestelijke waardigheid en dus in zekere zin stonden tegenover of naast de clerici, hoewel zij religieuzen waren in al de betekenissen van de term. Zij deden een eeuwige gelofte. Later werd hun de naam van 'convers' voorbehouden, toen een andere categorie van 'broeders' was voorzien, die niet die strenge regels volgden.

In weerwil van hun materiële bezigheden, gedurende acht uur van de dag, leidden ze een innerlijk en boetend leven. Elk van hen had een kamer met al de zaken die men in de cel van een monnik kon aantreffen. In die kamer sliepen ze, aten ze, baden ze en lazen ze, vooral 's zondags en op de feestdagen.

's Nachts moesten ze niet bij het hele nachtofficie tegenwoordig zijn, noch

⁴ D.A. COURTRAY, *Histoire de la Valsainte*, Fribourg 1914, 81-118.

Cartusia Lirana, kopergravure van R. Blokhuisen

moesten zij present zijn in de mis of de vespers. De procurator las voor hen de mis in een speciale kapel, waar zij 's avonds deelnamen aan de gemeenschappelijke godsvrucht oefeningen. Stilzwijgendheid en eenzaamheid waren geboden of aanbevolen. Zij volgden dezelfde vastenvoorschriften als de paters met uitzondering van een groentenschotel 's avonds (buiten de vastentijd en de adventperiode, als er voor de gemeenschap geen twee maaltijden waren).

Nadien werd een andere groep broeders gevormd, genoemd de 'redditi'. Ook zij konden de eeuwige geloften doen, maar waren niet zo streng gebonden aan de vasten, de eenzaamheid en de stilzwijgendheid. Werden de broeders vooral ingezet voor de arbeid in het klooster of in de onmiddellijke nabijheid (hoeden der schapen), dan werden de 'redditi' aangewezen voor arbeid die meer verstrooide, verder buiten af, in de schuren en op de hoeven. Ook werden zij wel eens op reis gestuurd en werden aangeduid om zaken van het huis te regelen met seculieren. De redditi konden eventueel na een jaar noviciaat overgaan naar de groep der conversen.

Dat was nochtans een uitzondering; de meesten bleven 'redditus' gedurende

hun verdere leven. Die 'redditi' waren in het klooster voorzien sinds de 13e eeuw, maar verdwenen met de gemeenschap in de loop van de 16e eeuw. Zij werden vervangen door de 'donati'. Aanvankelijk waren deze laatsten godvruchtige leken, die zichzelf schonken of gaven aan het klooster met de belofte hun hele leven gratis dienst te bewijzen of te dienen. De orde ging tegenover hen de belofte aan hen in het klooster te houden tot aan hun dood, indien zij hun dienst goed en loyaal vervulden volgens het aanvaardingscontract.

Reeds van in de 14 eeuw waren er donaten in de orde, hoewel zij toen nog werden aangezien als seculieren. Zij droegen niet de kartuizerskledij, maar lange, donkere klederen, tenzij zij 's zondags en op feestdagen mee present waren in het officie of wanneer zij voor dienstzaken buiten huis moesten. In die twee gevallen droegen zij de echte kloosterklederen der conversen. Zij waren slechts gehouden tot het koorofficie, moesten niet te strenge vastenvoorschriften volgen, noch zwijgen, noch waken. Werden zij waardig bevonden, dan konden zij 'redditus' of convers worden. In het begin van de 16e eeuw werd hun situatie in het klooster heel wat veranderd en, geestelijk gezien, verbeterd. Zij werden volledig lid van de kartuizersfamilie, met verplichting een kloosterkledij te dragen en sommige observantiën te onderhouden. In 1580 werden de 'redditi' en de geprebendeerden volledig afgeschaft en volledig vervangen door 'donati'. Een verklaring van het Generaal Kapittel bevestigde hen plechtig in die toestand, met de bepaling dat de broeders voortaan slechts tot de orde der conversen konden toegelaten worden na vijf jaar 'donatus' geweest te zijn.

In die uiteindelijke conditie moesten de donaten geen gelofte afleggen, minder vasten dan de conversen, een korter officie lezen, mochten ze vlees eten buiten het klooster. Toch waren zij gebonden aan de verplichting van het zwijgen, de armoede — hoewel zij hun persoonlijk bezit mochten bewaren — en van de andere deugden. Zij droegen een bruin kleed met kap, ook buiten de grenzen van het huis. Zij behielden het hoofdhaar, maar niet de baard. Zij konden hun hele leven donaat blijven, maar konden op eigen voorkeur en mits toestemming van de communauteit overgaan tot de groep der conversen na twee jaar noviciaat.

Voortgaande op deze evolutie kunnen wij uitmaken dat het onderhavig reglement der broeders moet dateren van na 1580. Immers in het 23e kapittel (*Van de donaten*) wordt duidelijk bepaald: 'Wij ordineren dat voortaan niemandt en sal worden ontfanghen tot den staet van klercken redduijt (redditus) oft leeken redduijt oft van prebendarissen, maar alle personen van de orde sullen sijn Munnincken, conuerssen, donaten oft Nonnen' ⁵.

De nieuwe voorschriften der aanwerving waren ingegeven door allerlei spijtige misbruiken en schandalen. Daarop wijst toch het item nr. 2 van het 23e kapittel. Daarom precies worden nooit opgenomen: gehuwde mannen of gehuwde vrouwen. Daarom moeten de donaten vooraf een proeftijd doormaken. Daarom zullen

⁵ Document, f° 61 v°.

zij leven in armoede en kuisheid, zoniet zal de orde hen doorsturen en de 'donatie oft ghiftinghe breken' en betalen voor de tijd dat zij dienden in het klooster. Het reglement bepaalt verder hun kledij in item nr. 6.

Hier schijnt wel enige afwijking te bestaan van de voorschriften uit 1580. Dat is ook het geval met de ordonnantie betreffende haardracht, en, typisch is de bepaling: 'ende ist sake dat sij drijmaels vermaent sijnde, dat niet en willen doen, soo worden sij nae de wille van den Prior *in den kerker geset* tot dat sij behoorelijke beternisse hebben ghedaen' ⁶.

De lectuur van de hier opgenomen tekst kan u verder inlichten over het leven der 'broeders' in een kartuize, hier en elders.

We vernemen uit de tekst het gedrags- en arbeidspatroon van de kok, de 'dispensier' of administrator, de bakker, de schoenmaker, de smid, de tuinman, de rademaker en timmerman, de bouwmeester, de schaapherders en geitvoerders, de wever, e.a.

Strenge maatregelen met kerkerstraffen en kastijdingen, uitsluitingen, kerkelijke ban enz., beteugelden misbruiken en zware overtredingen van het reglement, van diefstal, onkuisheid, ketterij, verboden lectuur, laster, enz. Daarover schreven we vroeger een kleine bijdrage: *Het Lierse gerecht*, in 't *Land van Rye*, 1951-52.

Het Lierse reglement, waarvan wij hier de tekst meedelen, omvat 23 kapitels. De folio's 1 - 2v° zijn onbeschreven. Het reglement, volgens inventaris Mast nr. 126/13² berust in het Kapittelarchief van Sint-Gummaruskerk te Lier.

⁶ Document, f° 62 v°.

REGLEMENT DER KARTUIZERS

fol. 3 r° Van den goddelycken dienst der leekenbroeders.

Het 1. Capittel.

1. Uutgeleijt sijnde de dinghen die de Munnicken aenghaen, soo ist van noode voorts dat wij die dinghen, die staet vanden conuerssen, van de donaten ende van de Nonnen aenghaen met de helpe Godts seggen.

2. Leekenbruers hebben wij in onse vergaderinghe laten komen, want wij ghedacht hebben meer te leuen van landtwindinghe ende voedinghe der beesten dan van renten. Welcke Leekenbruers sullen die lantwindinghe ende opvoedinghe off voijeringhe der beesten, ende anders lichaemlijcke useringen gelijk het hun bevolen wort neerstelijck gadeslaen ende daer mede onledich sijn.

3. Maer de selue leekenbruers willen wij alsoo met uwendighe oefeninghen onledich sijn dat sij op behoorelijcke tijden niet en

fol. 3 v° verlaten die gheestelijke dinghen. Daerom moeten sij alle daghen ter metten opstaen. Maer ter ure als men in het benedenste huys moet opstaen soo salmen tweemaels het teeken luyden tuschen bejde wesende een kleijn verposinghe, in het eerste teeken sullen sij met graviteijt¹ ter kercke komen, des heere ghebeden dat is pater noster hebben sij in plaetse van psalmen, ende daer mede waer dat zij oock sijn betalen ende voldoen sij den geheelen dinst.

4. In de kerck gaende, als sij ghedaen hebben behoorelijcke neijinghe² met ontdeckte hoofde soo stellen sij hun in henne gestoelten, ende een igelijck die doet sijn beste met alsulke deuotie als het mogelijk is om sijne pater nosters die totter metten gheordineert sijn met haer behoorelijcke ceremonien te betaelen, hoe wel dat de Procurator daer present is, den welcken sij niet gehouden en sijn, sijn ceremonien naer te volghen.

5. Maer die met de Munnicken wonen in

fol. 4 r° het bouenste huys, die moeten opstaen ter metten vanden Monnicken ende bliuen inden choor van de conuersen daer in sij haer moeten betaelen ende moeten daer bliuen tot den eijnde der metten ten sij dat hen den Pro(curat)or daer in misericordie doet.

6. Maer soo dicwils dat die conuersen den Godts dinst hooren in het bouenste huys soo volghen sij de Monnicken aengaende de religieuse ceremonie, nochtans soo betalen sij daer en tusschen haer Pater nosters.

Ende noch sij, noch die donaten en moghen op gheenen tijt boecken in de kerck hebben off daer in lesen maer hebben een rosenhoijken in haer handt, ende daer mede betalen sij haer schult. Ter kercken en gaen sij niet sonder capruijn ende lanckgekleedt ofte pels.

7. Den dienst vander alderheijlighste Maget Maria moeten sij seggen naer die manier die hier volghende is. Inden eersten sullen sij voor alle getijden des daeghs eerst seggen die getijden van der seluer maget Maria, uutgenomen die complete des daeghs die altijt voor die complete

¹ graviteijt: ernst.

² neijinghe: hoofdbuiging.

fol. 4 v° van Maria moeten worden geseijt. Tot de metten van onse Lieuer Vrouwen seggen sij in den eersten, met gebooghden knien ende met venie³ eenen Pater noster; ende eenen Aue Maria, dan staen sij op ende maken een kruys ende neijghen, daer naer opgerecht sijnde off rechtstaende seggende 22. Pater nosters ende soo veel Aue Marien ende gloria Patri met venie off supplicatie nae den tijt uutwijst. Daer nae seggen sij daer bij eenen Pater noster ende eenen Aue Maria voor die collecte op haer knien off op die misericordie nae den tijt.

8. Maer in die Metten van den dagh geneijcht sijnde, alleen als men gheen venia en nempt anders als men venia nempt op die forme seggen sij met groote deuotien ende aendachtigheijt eenen Pater noster ende Aue Maria. Daer nae rechtstaende sij den seluen pater noster ende Aue Maria ses mael achter een tot elcken Pater noster ende Aue Maria met gebuichde knien supplicerende ende gloria Patri seggende

fol. 5 r° daer nae settende seggen sij dat selfde voorschreuen ghebet .22. mael ende daer nae opstaende verhaelen sij het selfde ghebet ses mael met supplicatie ende gloria patri ende voorts bliuen staende seggen sij het selfde gebet sonder supplicatie ende gloria patri .22. mael het welcke ghebet sij daer nae noch eens seggen voor die collecte.

9. Nae die metten sullen die conuerssen alle daghen haer ghebet doen in haer moeders tael in dese maniere die hier volghende is platter aerde liggende bidden sij nae haer ghemeijn sprake voor alle staten, te weten voor den staet van onse religie, voor den staet vande heijlighe roomsche kerck ende onsen vader den Paus, voor onsen eijghen bisschop ende voor andere bisschoppen ende alle andere gheestelijke personen, voor den roomschen keijser ofte onsen eijghen Coninck, voor alle Coninghen ende Christen princen, voor alle onse weldoeners, voor alle onse gerecommandeerde voor al die met ons gemeijnschap off geselschap houdende sijn, voor alle onse vrienden,

fol. 5 v° voor alle die ghetempteert sijn, ende voor die in eenighe tribulatie des lichaems oft der zielen sijn, voor die in doodsijnde sijn, voor bekeeringhe der ketters ende den ghenen die van de heijlighe kerck afghesneden sijn, voor bekeeringhe der Jooden, ende heijdensche, voor die ghene die te sloop varende sijn, voor pelgremes, off die buijtens landts sijn, ende voor siecke, voor de vruchten der aerde, ende voor die lantwinders⁴, voor ghetijdich weer, voor sijn selfs volherdigheijt in die orden ende onderhoudinghe van de gheboden Godts ende van onse religie. Ende sijnder noch eenighe andere dinghen daer toe dat die goddelijcke ingheuen off inspiratie den gheest van den ghenen die biddende is verweckt off ontsteekt. Voort salmen weten dat die willen moghen tot elcken staet hier bouen genoempt sijn eenen Pater noster ende Aue Maria seggen dat selfde ghebet daer bouen afghesproken is vermeerderende off verminderen nae den tijt

fol. 6 r° ende discretie ende viericheyt van den ghene die biddende is.

10. Van Paesschen tot Sinte Michiels toe, luydt men ter Primen als die sonne op is, nochtans in den ooist nae dat van noode is noch eer. Van Sinte Michiels dagh tot Paesschen luydt men ter Priemen heel vruet.

11. Tot die Primen van onse Lieue Vrouwe seggen sij eens Pater noster ende Aue Maria op haer knien met venie op alle tijt, daer nae Adiutorium nostrum in nomine

³ venie: kniegebed, oock vergiffenis van mensen, maar vooral van God; soms oock geschreven venia.

⁴ landtwinders: boeren.

Domini qui fecit celum et terram, daer nae recht staende seggen sij drij mael Pater noster ende Aue Maria met gloria Patri ende venia off supplicatie nae den tijt.

12. Maer die Primen van den dagh beginnen sij aldus Adiutorium nostrum in nomine Domini qui fecit celum et terram, daer nae seggen sij drij mael Pater noster met gloria Patri ende venia off supplicatie nae den tijt ende den vierden Pater noster seggen sij voor die collecte.

fol. 6 v° In die ander ghetijden soo van des daeghs als van onser Lieue Vrouwen wordt het selfde geseijt, dat in die Primen geseijt is uutgenomen dat sij tot beijde de vesperen toe doen eenen Pater noster, te weten seggende naer Adiutorium nostrum vier mael Pater noster met gloria Patri sij seggen oock in de Primen van den dagh ende naer die complete Credo ende confiteor.

14. Naer die Compleet gaen sij te bedde ende doen hun beste om te slapen op dat sij niet, als sij sullen bij aentueren⁵ moeten waken gequelt en worden met slapen, maer off sij slapen off waken sij moeten hun stil houden ende sonder eenigh geruch soo verre alst mogelijk is.

15. In alle huysen der conuerssen die ghescheijden sijn van die huijsen der Monnicken ende worden ghemeijnelijck geheeten de benedenste huijsen in die welcke een kapelle is, moet alle weken te minsten 2 off 3 mael misse worden ghedaen vanden Procurator off van den Prior of van een

fol. 7 r° anderen priester het welck die Prior moet neerstelijck doen onderhouden waer oock moet worden met reuerencie bewaert het heijligh lichaem Christi om daer mede behelpelijck te wesen den siecken ende wort alle maenden vernieuwt.

16. Door gheene dispensatie off oorlof en mach het worden toegelaten, dat die conuersen off donaten draghen een clerken cruijn off dat sij den grammatica leeren off sanck off dat sij opgaen tot den staet der Monnincken maer een iegelijck blijue volherdigh in die vocatie daer hij in gheroepen is ende en niet quellijck den Prior ofte Visiteerders, alsoe in gheender manieren daer in en moghen dispensereren.

Van die heijlighe daghen hoe ende wanneer sij vanden Conuerssen worden gehouden.

Het 2. Capittel.

1. Die Conuerssen die in het bouenste

fol. 7 v° huys wonen moeten ter kercken komen in die vigilie der heijlighe daghen die capittel hebben om die vesperen te hooren, maer die in het benedenste huijs wonen off in die lant huijsen, die komen in die voorseijde vigilien opwaerts tot het bouenste huijs als sij ontslagen sijn van haeren wercken, soo dat die een helf van hen lieden tsauons opwaerts kome gelijk hun obediencie dat moghen verdragen, om te hooren die metten Ende den anderen dienst des heijlighs daeghes met de ghenen die in het bouenste huijs wonen, die welcke sullen altesamen nae volghen in de religieuse ceremonien van de Monnincken in den choor wesende. Maer het anderdeel vanden conuerssen dat in het benedenste huijs ghebleuen is, sal daer inde kercke off kapelle haer metten betalen, ende sal smorghens heel vruetch opwaerts komen, tot het bouenste huijs, ende daer den goddelijcken dienst voorthooren.

⁵ bij aentueren: bij geval.

2. Naer het Capittel vanden Monnincken alsser ghedaen is een lesende misse van onse Lieue Vrouwe soo houtmen het Capittel, daer sij het woordt Godts vanden Prior

fol. 8 r° off van den ghenen die het den Prior beuolen heeft, met aendacht hooren ende haer schulden bekennen. In de hoochtijden nochtans van kersmisse van Paesschen ende Sinxen en houtmen hun gheen Capittel, maer in die vigilie van die voorseijde hoochtijden naer de vesperen.

3. Op den Kerssdagh ende die twee daghen daer nae, ende op den eersten ende tweeden dagh van Paesschen ende Sinxen hooren sij naer den noen het woordt Godts vanden ghenen die den Prior sal beuolen hebben. In welcke daghen nae het capittel van den Monnincken worden hun ghelesen haer statuten ende op Sint Jans Euangelisten dagh, ende den tweeden dagh van Paesschen wort hun gelesen van de kaert der Visiteerders, het ghene dat hun aengaet.

4. Maer inde vigilie van onser Lieue Vrouwe Lichtmis, ende van Palmen Sondagh, van Heijlich Sacraments dagh, van Sinte Jans Baptist, van onse Lieue Vrouwen Hemelvaart, van Alder Heijlighen, ende in de principaele hoochtijden soo komen sij

fol. 8 v° al te samen tot het bouenste huijs alsoo verre als hun obediencien dat toe latende is, daer sij den goddelijcken dienst hooren ende eten oock in den refter op die selue daghen.

5. Maer die broeders die opwaerts tot het bouenste huijs gaen sullen moeten eerst komen bijden Procurator, ende met sijnen oorlof gaen sij hoiden⁶ de silentie, draghende dat hij hun sal beuelen. Maer in het bouenste huijs, ende dies gelijk ende ouer al, van vesperen tot de Primen toe ende van het Capittel oft die noen toe, moeten sij in silentie blijuen. Den kock nochtans ende die hem helpen moghen spreken van die dinghen die noode sijn. Naer de vesperen gaen sij wederom wech met silentie mede draghende het gene dat men hun beueelt, ende die Procurator houdt hun Capittel voor de auontmael, als het hem goet dunckt, ende ghedoen kan.

6. In die hoochtijden van kerssmis, Paesschen ende Sinxen gaen sij neder

fol. 9 r° waerts des derden daghs naer die vesperen ten sij dat het sondagh is oft feest van capittel, ende dan sullen sij nederwaerts gaen t sanderen daeghs nae de vesperen, op heijligh daghen en mach niemandt nederwaerts gaen sonder oorlof eer die vesperen ghesonghen sijn. Maer die op Capittel daghen niet bouenwaerts en komen die blijuen in haer celle, ten sij dat hun obediencie dat belettende is, die spacie van den tijt die tusschen die tertia is ende sexta schicken sij tot ghebeden.

7. Die Conuerssen moeten houden alle heijlighe daghen die de heijlighe kercke ghebiedt van alle menschen gehouden te worden, in die welcke sij hun stil houde van te wercken, op die heijlighe daghen oock die door het ghebodt vanden bisschop daer sij onder gheseten sijn gheboden worden te vieren moeten sij oock hen stil houden van te wercken ende de kercke volghen. Alsoo verre als sulcke feestdaghen capittel hebben bij die Monnincken, soo houdt men die conuerssen oock capittel.

8. In die naevolghende hooghtijden als

fol. 9 v° sij uutgesteld worden, soo en laten sij niet te wercken, maer sij en moghen niet wercken bij het bouenste huijs, alsoo verre als het anders wel kan gesijn. Dit sijn de hooghtijde die ontfancknisse van die Moeder des Heere, kerck wijdinghe, die feestdaghen van Sinte Joseph, Benedictus ende Hugonis van Licolnien.

⁶ hoiden: bewaren, houden.

9. Noch sij en laeten oock niet te wercken op den dagh van Compassie onser Lieue Vrouwe, ende van haer Presentacie, op die bekeeringhe van Sinte Paulus, noch op de heijlighe daghen van de doctoren, Gregorius, Ambrosius, Augustinus, Hieronimus, noch op die heijligh daghen van Sinte Beernaert, Thomas van Aquinen, Sinte Agatha ende elf duijtsent maegden. Welcke broeders ist dat sij in eenighe prochie wonen, soo moeten sij hun voeghen nae die ghene daer sij bij woonende sijn, in het vieren, oft niet van die heilighe daghen.

fol. 10 r° 10. Die in het reijsen ouer wegh⁷ sijn op heijlighe daghen, moeten sij misse hooren al soo verre als sij kunnen.

Van die disciplien der Bruers ende sommige andere dinghen die haeren godts dienst aengaen.

Het 3. Capittel.

1. Inden Aduent ende van groote vastelaent soo nemen die Conuerssen alle weken elck disciplien in het benedenste huijs in die kerck van den Procurator als hij sijn metten gheseijt heeft, maer ist dat die Procurator daer niet en is, soo seggen sij voor die discipline drij Pater noster ende drij Aue Maria met venia, het selfde doet hij oock die daer niet present en is geweest als den Procurator disciplien gaf. Maer in het bouenste huijs nemen sij disciplien voor die Laudes, van den Prior off als hij

fol. 10 v° absent is, van den Vicarius ende dat smaendaghs ten sij datter komt dan eenigh feest van Capittel want dan wordt het uitgesteld tot den dijstdagh toe.

2. Aschen nemen sij op aschen Woensdagh vanden Procurator in de kapelle des benedenste huijs, al die daer present sijn, maer die in het bouenste huijs sijn nemen die van den ghenen die het officie des priesters die weke, is doende. Die daer niet en sijn, die seggen 3. pater noster ende 3 Aue Maria met venia.

3. Van het beginsel der Vasten tot Paesschen toe betaelen sij naer die Nona, plat ter aerde liggende 3. Pater noster ende 3. Aue Maria, voor die misse oft in die plaetse vander misse.

4. Op Palmensondagh komen samen al de Conuerssen in het Capittel vande Monniken, ende daer worden in den ban ghedaen alle proprietarissen die met wille van te verborgen ofte

fol. 11 r° heelen hier bouen die weerde van 3 scellingen turoons hadden gehouden, wech geueu, wechgeleent, oft anderssins in eenighe manieren vervremt, ende dat haren Prior hebben al wetens ende willens versuijmt te kennen te gheuen oft te biechten, immers op die daer toe geordineerde tijden, dat is. Die ghene die present sijn tot Witten Donderdagh toe, ende alleen die dagh, maer die absent sijn tot den achsten toe als sij sijn thuijs gecomen naer den voorsten termijn

5. In die drij daghe voor Paesschen, en sijn sij niet gehouden te seggen gloria Patri naer hun Pater nosters.

6. Op den Witten Donderdagh in die hooge kercke ontfanghen sij altesamen uut die handen des Priors oft als hij absent is des vicarius het weerdigh heijligh Lichaem Christi want Hij heeft doen dat weerdighe Sacrament des Autaers in ghestelt ende met sijne gebenedijde handen alle die daer present waeren van dat groot beneficie

⁷ *overwegh: onderweg.*

fol. 11 v° heeft deelachtich gemaect, op desen dagh en heeft men geen gracie van colloquium oft tsamen coutinghe⁸ gelijk men oock niet en heeft op die ander heijlige daghen die in den vasten op de weke kommen, te weten van den eersten sondags in quadragesima tot Paesschen toe.

7. Sij moeten oock op die ure daer toe geordineert sijnde, al te samen soo verre als het hun mogelijk is te samen metten monnincken kommen int Capittel tot den Mandaet, ende daer haeren dinst doen, ende haer voeten worden oock gewassen. Nochtans moeten sij hun voeten te vorent wasschen, ende hun bereijden, om hun voeten te worden gewasschen van den Prior. Ist saken dat het somtijds ghebeurt dat sommige van de leekebruers op desen dagh in het benedenste huijs blijuen, ende van den ghenen die de outste is in de orde, worden hun voeten gewassen.

8. Het tsanderdaghs dat is op den

fol. 12 r° goeden Vrijdagh naer den noen die op dien dagh meer dan op ander daghen verrocken wort komen sij bij een in de kerck ende daer seggen sij eens Pater noster voor die heijlighe kerck eens, voor den pauws eens, voor de bisschoppen ende alle heijlige ordenen eens, voor den keijser oft koninck eens, voor die bereijt oft geleert worden tot het doopsel eens, voor alle die in benauwtheit ende perijckelen sijn eens, voor die ketters eens, voor die Joden eens, voor die heijdensche dat is negen mael, ende tot elcke reijse nemen sij venia, uutgenomen die achtste reijse die voor die Joden is. Naer die Monnincken gaende met bloete voeten aanbidden sij het Cruijs seggende een igelijck bij hem seluen. Wij aenbidden u Christe ende dancken u want door u heijligh Cruijs hebt gij die werelt verlost. Die dat niet en kan, die segge eens Pater noster. Op desen dagh helpen de Conuerssen oock den keuster de kerck schoon maken.

fol. 12 v° 9. Op heijligh saterdagh dat is Parasceuent, die breurs die bouengebleuen waren komen smorgens uruech af naer het benedenste huijs die welcke wederom opwaerts gaen tot die vesperen.

10. Soo langhe als die weke duert van het ghemeijn capittel, soo lesen die Conuerssen alle daghen eenen Pater Noster ende Aue Maria voor goede voorderinghe des selfs ghemeijen capittel.

11. Alle Conuerssen ende donaten op den eersten sondagh van elcker maendt moeten met heerlijcke bereijdinghe ende bichte (die sij behooren te doen op bequamen tijd voor die misse daer sij in hoochtijdt sullen houden) heijlighe sacrament deuotelijck ontfanghen, ten waer dat sij nae het goetduncken van hunne bichtvaders gerechtelijck waren belet, ende dan sullen sij nae het goetduncken

fol. 13 r° vanden Prior op eenen anderen dagh communiceren oft hooghtijt houden. Op die hooghtijden van Witten Donderdagh Paesschen Sinxen, ende heijlich Sacraments dagh moeten oock hoochtijdt en communiceren.

12. Wij raden oock dat alsoo wel Conuersen als Donaten hen alle weken bichten op die Abstinencie daghen, oft op ander daghen nae dat den ouersten goet duncken sal, ende sij bichten hen op hun knien, ende met den blooten hooft, maer die penitensie die hun geueu is betalen sij plat ter aerde liggende.

13. Wij vermanen hun in den heere dat sij soo waerdighlijck leuen nae hun vocatie dat sij oock dicwilder mochten het heijligh Sacrament ontfanghen ist saken dat den Prior dunckt datter sommige van henlieden alsoo ghedispondeert ende bequaem sijn,

⁸ *tsamen coutinghe: conversatie.*

hij mach hun toelaten dicwilder te communiceren ende het heijligh sacrament te ontfanghen.

fol. 13 v° 14. Aen ghene priester het sij gheestelijck oft weerlijck die van onse orden niet en is moghen die conuerssen bichten sonder orlof vanden Prior.

Wat sij moeten seggen voor die dooden. Het 4. Capittel.

1. Voor eenen monninck oft conuers eerst ghestoruen sijnde van het huijs daer sij ingheprofessit sijn, ende voor elcke Monachaet met zalmen, die van het ghemeijn capittel bevolen wort door de kaert, moeten de Conuerssen lesen 3 hondert ende dertigh Pater noster, van welcke sij de een helft met venia heeft moeten seggen.

2. Alle weken moeten sij 7 Jaergetijden betalen, voor elck moeten sij seggen 9 Pater nosters met venia.

fol. 14 r° 3. Alle weken moeten sij oock 2 breuens seggen, ende voor elck 30 Pater nosters met venia.

4. Voor het officie van het ghemeijn capittel ende voor het officie van Cluniaeck moeten sij lesen drij hondert ende dertich Pater nosters. Voor onse weldoeners die in het capittel verkondight worden op sinte Steuens dagh lesen sij 300 pater nosters.

5. Voor elcke dertichste van de kaert des ghemeijn capittel seggen sij vijftigh Pater nosters, voor dertichste van vremde liden, die van de kaert niet en sijn seggen sij hondert en vijftich Pater nosters.

6. Voor elcke misse van onse Lieue Vrouwe die een iegelijck priester beulen is te lesen seggen sij 50 Pater nosters: voor het gemeijn gebet 3 Pater nosters ende 3 Aue Maria.

fol. 14 v° *Wie dat moet Antwoorden ende wie dat moet ouerste sijn ende hoe die Bruers haer silencie moeten houden ende haer celle bewaeren.*

Het 5. Capittel.

1. Als die Bruers (absent wesende van Procurator) in de kercke bij een komen, soo is den dinst ouerste, die den eerste is, in de Orden, ende diesgelijckx oock in ander plaetsen oft wercken, ten waer saeke dat die obediencie, daer sij in waeren, iemant specialijck beuolen, waer, want dan is die dese besunder beuolen is, ouerste van de ander, die welcke oock antwoordt, die hem ouercomen, ende die hem te ghemoet komen.

2. Op sondaghen ende ander heijlighe daghen soo houden de Conuerssen haer silencie, ende haer celle, oock op alle

fol. 15 r° daghen als sij wercken, soo houden sij van naer die compleet tot drie Primen toe hun silencie ten sij dat hun obediencie anders eijsschende is, noch sij en moghen op sulcken tijt gheen orlof begeeren om te spreken sonder groote ende behoorlijcke saeken, maer die met gheen obediencie wort bekommert, die moet de kercke volghen oock op werckdaghen, ende sijn silencie ende celle bewaeren.

3. Ist dat de Prior oft Procurator siet oft vindt de Conuerssen te samen spreken die behoort dese scharpelijck te straffen, besonderlijck ist dat het geschiedt op heijlighe

daghen, op die welcke sij moeten silencie houden, oft ist dat het op verboden tijdt geschiedt.

4. In cellen oft winkels van eens ander obediencie, en moghen sij nimmermeer gaen, sonder orlof. Wij verbieden oock scherpelijck de Conuerssen ende Donaten dat sij sonder orlof niet en gaen in de cellen vande Munnincken, eten sij ter aerde voor elcke reijse

fol. 15 v° noch sij en moghen oock met die Munnincken niet spreken sonder orlof in het huijs, noch sij en brenghen tot hun gheen groetenisse noch niuwe maren⁹, oft ghiftiens, oft brieuen, anders nae hun misdaet worden sij nae het goetduncken van de Prior scherpelijck ghestraft.

5. Ten is de conuerssen oock niet georloft te spreken oft klappen met de weerelijcke lieden die hun ouercomen sonder orlof, maer alleen moghen sij die ghene die hun teghen comen, oft die hun ouercomen, met ghemeijnen hoofden weder groeten, den wech wijsen tot het gene dat hun wordt ghevraecht ia oft neen antwoorden ende excuseren, dat sij gheen orlof hebben om meer met hun te spreken.

6. In wat werck oft obediencie dat de Conuerssen sijn, moghen sij met malkanderen, ende met den ghenen die hun helpen spreken van noodelijcke

fol. 16 r° ende profijtelijcke dinghen maer niet met den ghenen die hun ouercomen oft met bruers van andere obediencie, ten sij in noodt ende met luttel woorden.

7. Soo wanneer sij anders hun silencie breken, moeten sij in den eersten capittel feestdagh haer schuldt bekennen, ende ist saken dat sij ghewoonlijck sijn dicwils te breken, soo worden sij grootelijcker gestraft. Nochtans in de Vigilien van Paesschen, Sinxen, Kerssmis ende in de principaelste hoochtijden, ende soo wanneer sij moeten communiceren oft hoochtijdt houden in het conuent oft als het den Prior uut redelijcke saeke goetdunckt, soo wordt hun in plaetse van disciplien ijert anders beuolen te doen.

8. Als sij in den refter eten oft in hun celle dan houden sij hun

fol. 16 v° silencie, ist saken dat sij het dan breken seggen sij voor elcke reijse 25. Pater nosters ende Aue Maria ende niet te min moeten sij noch in het naeste capittel hun schuldt seggen ende disciplien ontfanghen.

9. Ende want men in het onderhouden van silencie seer misdoet, de Procurator ende coquinaris dat is de ouerste van die keucken, moeten als sij het sien breken, dat sterckelijck berispen, ende ist dat sij hun niet en beteren, dat oock aen de Prior brenghen, de welcke Prior bouen de disciplien, die sij in het capittel moeten ontfanghen, sal hun noch meerder pijn oft penitencie geuen ist saken dat sij het gewoonelijck sijn te breken, doende hun wijn deruen oft ter aerden eten, op dese dinghen die voorseijt sijn moeten de Priors neerstelijck wakende sijn, dat se onderhouden worden ende dat de Conuerssen voortdaen sorghvuldigher sijn

fol. 17 r° om het silencie te houden dan sij pleegden te sijn.

Van den Coquinaris ende Dispensie. Het 6. Capittel.

1. Uut die bruers is een ouerste van de keucken, die welcke de ghewoonelijcke spijsen alsoo bereijden moet, dat de Munnincken oft Conuerssen gheen oorsaken en worde gegeuen om te murmureren, de welcke spijsen moet hij dispensereren oft uutreijcken,

9 *nieuwe mare*: nieuws.

ende broot ende wijn op ghesette uren dienen. Hij en gheeft niemant pitancie sonder speciale orlof dan als die behoordt alsulcken geueen te worden.

2. Hij en mach oock gheen bruer brenghen in de keucken off spinne¹⁰ sonder noodelijcke saeke, ende die daer in gebrocht heeft moet hij voldaan hebbende sijn

fol. 17 v° noodelijcke saecke wederom uut laeten, ende soo verre als het kan ghesijn met onghebroken silencie.

3. Den Coquinaris dat is den ouerste kock en is het niet georloft in iemants celle te gaen sitten oft klappen, ten sij saeke datter ijmandt sieck is.

4. De refter, de plaetse daer de bruers slapen, de ghasstkamer reijnicht hij ende maect schoon, oft hij doet het een ander doen¹¹.

5. Hij en verstouwt¹² hem niet te gheuen oft ontfanghen sonder orlof van den Prior, nochtans mach hij de ghenen, die tot ons brenghen beneficien die tot ons ghesonden worden, te eten gheuen, de endere gheensins sonder orlof.

6. Op die heijlighe daghen moet hij voor de misse ende naer de misse soo voorsichtich sijn van de dinghen die der moeten bereijdt worden, soo het hem moghelijck is, dat hij ende sijnen hulper kunnen den dienst der misse gehooren.

fol. 18 r° 7. De Coquinaris oft Dispensier moet gereedt maken den refter, ende dat en mach hij soo verre als het gheschiden kan sijnen helper niet beuelen maer moet het seluen doen. Nimmermeer en huert hij werckliden sonder orlof.

8. Als door sijne negligentie iemandt iet ghebreckt, dat hij nae de ghewoonte moet hebben, also haest hij op bequamen tijt ende plaetse den Prior kan ghevinden oft als die absent is den vicarius, soo moet hij sijn schuldt bekennen, ende van den ghenen, die de negligentie gheleden heeft, moet hij verghiffenisse begheeren.

9. Op alle heijlighe daghen, ist dat hij kan, moet hij in het Capittel sijn ende sijn schuldt bekennen.

10. De gasten besorcht hij pelssen ende naght schoenen, ende de Munnincken gheeft hij schotelen, eenen lepel, eenen kroes watervaten ende wijnpotten, ende andere diergelijcke dinghen. Ten sij dat den Procurator dese dinghen hen seluer beschieckt, oft door een ander maect dat ze hun beschieckt worden, nae de gewoonte van den huijsen.

fol. 18 v° 11. Den coquinaris oft dispensier besorcht oock als den Procurator absent is, dat de religieuse gasten, oft andere die ter metten willen komen licht hebben in het komen ende weder komen. Als de Munnincken wort pitancie geueen, soo moet hij nae noen, het gene datter ouerschiet bij een vergaderen.

12. Den Coquinaris oft dispensier moet maken dat het broodt dat in den refter wordt voorgeleijt reijnigh, dat is, dat het niet en sij verbrant, oft beknaecht oft met ander vuyligheijt besmet, oft iet hebbende dat soude moeten afgeschrappt. Het staet hem oock te besorghen dat de schotelen ende potten daer de spijsse ende dranck mede wordt ghedient neerstelijck gewasschen, ende onder wel afgewist sijn, dat de ammelakens daer sij opgeset worden niet besmet en werden. De kroesen ende wijnpotten,

10 *spinne* (spende, spinde): voorraadkamer, etens- of provisiekast, kast.

11 *doet... doen*: geeft die opdracht aan een ander.

12 *verstouwt*: verstout.

ende lepelen moet hij op elcke heijlighe daghen neerstelijck reijnighen, ende besorghen, dat de souwtvaten¹³, ende het souwt¹⁴ dat daer in voorgeset wordt, reijn ende suiuer sij

fol. 19 r° ende dat het worde ghedrooght dat het niet vochtigh wesende en smeldt.

13. Tot sijnder sorghe staet oock dat de messen niet en verroesten ende als sij bodt sijn worden ghewet, ende dat inden refter als het Conuent daer etet gheen gerucht oft stemme worde gehoort dan alleen van den ghenen die daer lesende is.

14. Maer want in sommige huijsen behaluen den Coquinaris, oock is enen dispensier geordineert om broodt ende wijn ende sommige andere dinghen uut te reijcken ende dispensieren, de dinghen die hier geseijt worden te behooren tot den ouersten kock, die sullen moghen worden gheordineert nae de ghewoonte van de huijsen om gedaen te worden vanden ouersten kock oft van den dispensier.

fol. 19 v° *Vanden Coquinaris dat Ouersten kock van het Benedenste Huijs.*

Het 7. Capittel.

1. Van de benedenste keucken is oock een van de bruers ouerste die de gewoonlijcke spijsen de bruers gereedt maect ende utreijckt, die op bequame uren de klokke oft belle oft ander teeken daer toe geordineert sijnde luidt, van den welcke de bruers oock broodt, wijn, souwt, lepel, scotelen, lumbaren¹⁵, naeldt, ghaerne, ende was om te wijschen ontfanghen. Anders en mach hij hun niet gheuen sonder orlof vanden procurator, noch hij en mach oock in de keucken niet leggen eenigh stuck van platte kees. Maer sulken spijsse, als hij de andere dient, nempt hij oock voor sijn seluen.

fol. 20 r° 2. Hij en verstoutte hem oock niet iet te gheuen oft te ontfanghen van de ghene die van sijn huijs niet en sijn sonder ghebode van den Procurator, de welcke Procurator ist saeke dat bij auonturen absent is ende daer in tusschen eenighe noodsaekelijckheijt ouerkompt, soo sal hij daer in doen gelijck hij meijnde dat de Procurator seluer soude hebben gedaen hadde hij thuijsch geweest, de welcke wederom gekomen sijnde, sal te kennen gheuen wat dat hij heeft gedaen ende in wat manieren.

3. Hij en mach oock niemant van de bruers in de keucken brenghen sonder noodelijcke saeke, ende iemandt ingebracht hebbende, moet hij dien terstondt, als denoodelijcke saeke volbrocht is, wederom uutlaeten met onderhouwinghe alsoo verre alst mogelijck is van sijn silencie.

4. De kercke bewaert hij, van de poorte is hij ouerste, de ghene die tot hem comen gheeft hij antwoordt, het gemeijn ijserwerck bewaert hij, ten sij datter eenen smit is

fol. 20 v° die dat bewaert, hij draeght sorghe voor het huijs ende voor den geheelen huijsraet, welcke alle dinghen ist datter iet verloren is gegaen, soo sal hij plat ter aerde gevallen sijnde sijn seluen schuldigh ende misdadigh roepen oft bekennen, dese selue dinghen onderhout hij oock die voor hem met tijden het officie doet.

13 *souwtvat*: zoutvat.

14 *souwt*: zout.

15 *lumbare*: waarschijnlijk in verband te brengen met Lumbaard, Lombaard, namelijk met 'Lombartsch mes'. Het woordenboek citeert o.m. 'Turcoise colve, lombards mes, of andere moordwapene'. Is een lumbare zo iets als een 'liernaar'? In de opsomming, geplaatst tussen 'lepel, schotel' enz. zou het best wijzen in die richting.

5. Op die hoochtijden, noch hij, noch die in sijn plaetse is, en mach den ghenen die van de naeste hoeue tot hem come iet gheuen oft leenen ten waer dat de noodt van de begeerders anders waer eijsschende, dat sij wechgaen op dat sij niet en ghewennen op alsulke daghen ongerusticheijt te doen oft moijelijck te sijn.

6. De benedenste oeuerste kock luydt het eerste teken tot de metten, hij ontsteckt de lampe in de kercke, hij gaet bij de lampe sitten, hij beseuckt de sieken, hij draegt eer hij luydt de

fol. 21 r° religieuse gasten licht. Tot Benedictus gaet hij uut, met een bernende keerse ende stelt die op een bequaeme plaetse op dat de bruers uitgaende mochten licht hebben, ende de Nouicius die doet die wederom uut.

7. De oeuerste kock spreckt met de buijte menschen maer niet met de bruers dan met orlof, nochtans als de Procurator absent is, soo mach hij spreken met de ghene die hij wilt. Niemandt en mach hij orlof gheuen om met iemandt te spreken als den Procurator teghen-woordigh is, noch niemandt en mach om des kockxs tegenwoordigheijdt met enen anderen spreken.

8. Als de bruers thuijs sijn oft als sij oock van huijs sijn, soo en mach hij in hun cellen niet gaen sonder orlof, dan als hij den ghene die absent is iet gheuen wilt, oft sijnen huijsraedt, oft iets anders in sijn celle draghen, oft daer iet uut nemen wilt.

9. De dooden en mach hij niet wasschen, maer hij maeckt naelden en gaere gereedt.

fol. 21 v° 10. Noch terwem broodt¹⁶, noch keese, noch wijn en gheeft hij de wercklieden niet sonder orlof, dan als het men hun schuldigh is te gheuen. De gasten die wech gaen, oft bruers die uitgaen en mach hij geensiens wijn gheuen. De dienaers ende boden van de gasten ist dat sij uitgaen willen ende nae hun herberghe gaen, om daer te eten, die gheeft hij broodt en keese, ist dat den dagh bequaem is. Nimmermeer en gheeft hij hun pitancie sonder orlof, dan eens daeghs.

11. In de buijten gast camer en gheeft hij niemandt conuents broodt sonder orlof, in de bouenste gast kamer, en ontfanght hij gheen gasten, deegelijcke ende eerweerdighe.

12. Hij moet wachten dat de wercklieden door de poorte, daermen door in het binnenste gaet dat besloten is, niet in en gaen.

13. Niemandt en gheeft hij pitancie dan als men schuldigh is te gheuen.

fol. 22 r° Souwt ende groue potagien, ander dingen tot hun spijsse dienende gheeft hij de schaepherders. De gasten als sij tegenwoordich sijn moet hij dicwijls besueken oft visiteren.

14. Als de Procurator sieck is, oft gelaten is, oft als hij smorghens gegaen is opwaerts naer het bouenste huijs, om de misse te doen, dan luydt hij tot de prime. Tote de misse en luydt hij nimmermeer dan als het hem geboden wordt.

15. Cicer¹⁷ en kockt hij niet, noch hij en maeckt gheen twee koken sonder orlof. Sijn potten ende schotelen teekent hij, hij wast die oft hij doetse wassen.

16. Alser met ordinancie eenighe conuerssen van ons orden kompt, dien besorgt hij een celle.

¹⁶ *terwem broodt*: tarwebrood.

¹⁷ *cicer* (cicere): erwt, in het dialect nog voorkomend onder de vorm 'keker'.

17. Sonder orlof en nempt hij van de keeshuerde oft keesbanck¹⁸ gheenen kees oft platte keese, hij moet nochtans besorghen als de Procurator opwaerts gaet, oft anders ergens gaet, dat hij voor de gasten ende bruers hebbe het ghene dat hun van noode is.

fol. 22 v° 18. Hij moet oock gadeslaen dat die wercklieden niet ledich en sijn ende sorghe draghen ende opsicht hebben voor den hof ende van de hinnen ende alsoo verre als het van noode is oock van de mestbeesten ende dat het koren gereijnicht worde oft gedoest¹⁹, ende den Procurator doen ghedenken het gene dat gedaen moet sijn, ende moet voorsien alsoo veel als hij kan, dat door sijn oft iemandts ander negligentie niet verloren en gaet. Nieuwbacken broodt en gheeft hij niet sonder orlof, dan als het nae de gewoonte Munnincken wordt gegeuen. Den Prior maeckt hij het huijs gereedt ende een wit handtweijl oft ammelaken als hij beneden kompt.

19. De Ouerste kock in den Aduent ende nae groor²⁰ vastelauent luydt tot de Prieme, ende hij ontsteckt de keerse, als de bruers vanden Procurator disciplinen nemen.

fol. 23 r° 20. Nae den raedt vanden Procurator soo menght hij den wijn. De gasten als sij komen tegen den noen oft auontmael moet hij als hij kan houden. Gheene gast en brenght hij sonder orlof in de keucken. Wat dat de bouenste kock, het sij door sijn seluen oft door eenighe bode van hem begheerende is dat moet hij terstont sonder uutstellen seijnden, alsoo verre als hij het heeft.

Van den Backer. Het 8. Capittel.

1. Den backer ontfanckt graen, dat voor iaerlijckse prouisie van noode is, hij leijdt dat al ghemeten op den koren solder, hij drooghet, bewaert, keert, maeldt het oft vermaendt den Procurator dat het ghemalen wordt, ende hij besorgt dat het meel in tijts worden thuijs gebrocht, hij maeckt de brooden, ende backt die.

2. Den backer als hij moet backen wordt hulpe gegeuen, nae de ordinancie van den Prior oft Procurator. Op dien dagh als hij moet backen wordt hij geexcuseert van ter metten te komen, ende dat hij backt altijd soo veel als den Procurator hem belast

fol. 23 v° heeft sonder orlof en soeckt hij geen wercklieden.

3. Den backer besprenckt het wijwater lanckx de cellen ende hij brenght dat van het bouenste huijs oft de bouenste kock, ist dat den backer daer niet is, maer als sij beijde daer niet en sijn soo besorgt die ouerste kock, dat van een ander gebrocht worde.

Van den Schoenmaker. Het 9. Capittel.

1. Den schoenmaker bewaert het leer, hij snijdt, dat hij maeckt schoene ende lapt die, als het hem beuolen wordt soo koopt hij leer ende smeer om mede te vetten oft te smeeren, als hij wederom kompt soo thoont hij den Procurator, en doet hem van als rekeninghe.

¹⁸ *keeshuerde oft keesbanck*: kaashorde of kaasbank. Een horde is een mat van gevlochten teen, eventueel een stellage. Een kaasbank is een bank op de markt, waarop kaas verkocht werd en verpacht werd. Zou hier 'banck' niet synoniem zijn van 'horde'?

¹⁹ *gedoest*: gedorst.

²⁰ *groor*: moet gelezen worden 'groot'.

2. Eens in het iaer maeckt hij leer, gereedt sijnde hem daer toe hulp gegeuen, ende dan maeckt hij soo veel schoenen

fol. 24 r° dat voor het meeste deel van den iaer genoch is.

3. De schoenen van de Monincken smeert ende hermaeckt hij maer van den Conuersen nimmermeer, sij moeten seluer haer schoenen smeeren. Die gene die hun dagelijckse schoenen oft nachtschoenen qualijck bewaren berispt hij. Niemandt van buiten liden en gheeft hij leer, smeer sonder orlof, noch oock de bruers oft dander huijsgezin, dan daer toe, dat men van oude gewoonte schuldigh is. De schorse, gesoght hebbende hulpe maeckt hij in den somer hij drooghtse ende maeltse.

Vanden Smidt. Het 10. Capittel.

1. Den smidt maeckt het ghemeijne ijswerck, ende vermaeckt, hij en leent niemant vremts eenighe getouwen oft gereeschappen sonder orlof, eens in het

fol. 24 v° jaer thoont hij alle dinghen den Procurator, ende den Procurator beschrijft het datter niet en soude verloren gaen.

2. In den Winter ende als hij anders niet ghewercken en kan, soo maeckt hij ende vermaeckt het ijswerck. Als hij het ijs uttreckt soo helpt hem dat ghebidende den Procurator eenighe van de werckliden.

3. Hij en mach voor de bruers niet smeden sonder orlof, dan dat sij hebben van hun institucie.

4. Op bequaeme tijden maeckt hij oft doet maken sijn kolen.

Vanden Houenier. Het 11. Capittel.

1. Den bewaerder des hofs die bewaert den hof, ende de bien, hij heeft een

fol. 25 r° eijghen huijs daer hij sijn gereetschappen ende instrumenten ende sijn saet bewaert den hof graeft hij het kruijdt saeijsht hij ende wiet met de hulpe, die hem gegeuen wordt.

2. Hij en mach geen werkliden hueren sonder Procurators orlof.

3. Als den houenier daer niet en is soo heeft den kock oft iemandt anders die het den Procurator bevelt sorghe ende bewaernisse voor den hof, ende hij helpt den houenier, soo als hij thuijs is, soo veel als hij kan.

Vanden Raijmaker oft vanden Timmerman. Het 12. Capittel.

1. Den raijmaker oft timmerman die maeckt nae den raedt van den Procurator de huijsen ende hij repareert die, werckliden die hem van noodt sijn soeckt hij, ende van alle dinghen doet hij den Procurator rekeninghe.

fol. 25 v° *Van den Boumeester. Het 13. Capittel.*

1. Die de Ouerste van de landt winninghe is die draeght sorghe ende bewaerenisse van de hoeue oft lanthuijs, van de beesten ende voor alle dinghen, die tot die obediencie behooren nae de gewoonte van de huijsen.

2. De Meester vande beesten moet sijn met twee knapen te vreden in den Winter. De derde ist dat men kan vinden wordt gehuert in de lente ende dat een poos tijt.

3. Wagens ende karren ende sijn andere gereetschappen maeckt hij seluer, ist saeken dat hij het kan, ende doet hij, op alsulken tijt dat sijn andere wercken daer door niet en worden belet.

4. De bemden doet hij majjen, ende het hoij doet hij bereijden oft hoijen, ende doet dat thuijs brenghen, ende oock coern schoeuen, ende al dat met de ossen moet worden gebrocht, brenghet hij

fol. 26 r° thuijs, het houdt doet hij maken ende brenghet dat thuijs.

5. Werckliden die hem van noodts sijn soeckt hij, ghelt ontfanght hij vanden Procurator om de werkliden te betalen, ende meer dan daer hij toe behoeft, want hij en magh gheen borsse met gheldt hebben, ende van al dat hij doet, moet hij met den Procurator te raden ghaen, ende den seluen moet hij rekeninghe doen.

6. In het beginsel van den Winter en mach hij de ossen niet hoij gheuen, ten sij met weten van den Procurator.

7. Het saet, koren ontfanght hij metter maten, ende leijdt dat besijden alleen. Souwt ontfanght hij metter maten van den ouersten kock, ende dat gheeft hij de ossen ende koijen.

Van den Meester der Schaepherders. Het 14. Capittel.

1. De Meester van de schaepherders bewaert

fol. 26 v° alle de dinghen ende instrumenten die tot die obediencie behooren, ende in coopen ende verkoopen van alsulcke dinghen die tot sijnen dienst behoren komenschap²¹ hij met buijten liden, met raedt van den Procurator, van andere dinghen met hen te klappen, en heeft hij gheenen orlof.

2. Maer hem wordt gheboden te schouwen eeten, ende te sweeren bedroch logenen ende diergelijckx quade dinghen, die ghemeijnelijck in alsulken hanteringen ende wercken pleghen gevonden te worden ende sijnder ziele salicheijt weerdigher te hebben dan de tijdelijcke dinghen oft profijten.

3. De meester van de schapen sal oock meester wesen van de geijten, ende in alle dinghen die hij doet koopt oft verkoopt vraeght hij altijt raedt van sijnen mede gesel, hij bewaert oock met sijnen mede gesel meesten deel de hoeue oft behuijsinghe.

4. Het huijs daer de keesen in

²¹ *komenschap*: van komenschappen: handelen, handel drijven, verhandelen.

fol. 27 r° gemaect worden dat wij hijeten veculam dat is te seggen een kistke oft spinneken princepalijck tot hun bewaerenisse behoorende, wort hun bevolen te bewaren als eenighe van de cellen.

5. Als sij buijten gaen in de Winter buijten te houden ²² soo is hun bevolen niet te nemen oft te gheuen.

6. Den jonghen knaep oft schaepherder die bij hun is die gaet ter muelen, hij backt het broodt, hij koopt wijn op dat sij niet en worden ghedwonghen seluer tot de dorpen te gaen, het welcke soude perijckeleus sijn, also veel als sij het kunnen gewachten ²³.

7. Om te melcken ses hondert schapen sijn genoch seuen schaepherders. Als sij gaen om buijten den Winter te houden soo sijn genoch tot dertich meel dertich schapen te bewaren vier schaepherders met twee bruers ende ses honden, twee kappen worden de bruers gemaect, ende twee de schaepherders.

fol. 27 v° 8. De meester van de schapen koopt hoij ende iaerlijckx kore ende andere dinghen die hem ende sijn mede gesellen van noode sijn. Als de schapen lammeren, soo houdt hij nae het gebodt van den Procurator de vellen, ende lammeren om op te houden, de andere dinghen verkoopt hij ende gheeft de Procurator rekeninghe.

9. De meester van de schapen, ende sijne medegesellen als het van noode is soo perssen sij ende maken de keesen, ende maken dat se niet en bederuen. Als de schapen worden ghemolken, de bruers die alsulke in hun bewaerenisse ende sorghe hebben, ist saeke dat sij in het benedenste huijs sijn, soo gaen sij uut de kercke ten tyde van de Laudes.

10. Als de schapen gemolken worden soo is daer altijd een van de bruers bij, ende om te maken ende te bewaeren den kees die moet seluer een sijn van de melkers ende keesmakers.

fol. 28 r° 11. Als de schapen swinters komen om hoij te eten soo worden sij nae het gebodt van de Procurator ghedreuen nae de schueren.

12. Den bruer die de geijten bewaert heeft drij knaepden ende een kappe in den Winter ende drij honden. Om de bocken te bewaren sijn genoch twee knapen, de geijten worden van de schapen niet gescheijden sonder orlof van den Procurator.

13. Wij hebben noch toegelaten de schaepherders twee kleijn pelskens, de welke bijkans soude kunnen worden gemaect van twee hammels vellen.

14. In het melcken waer dat sij sijn houden sij altijd silencie.

15. De meester van de schapen en houdt elcken schaepherders niet boven twintich schapen, welcken schapen lammeren ende hij niet vanden tijt dat sij gelammert hebben ten langhsten dan tot alderheyghen misse

fol. 28 v° *Van de Abstinenien ende Vastdaghen der Bruers.*

Het 15. Capittel.

1. Alle weken houden de conuerssen een abstinencie, in de welke sij te vreden moeten sijn met broodt water ende souwt, ten waer dat daer iet uut misericordie toe

²² houden: hoeden.

²³ gewachten: verhinderen.

waer gegeuen uut genomen de ghenen, die door eenighe sieckte oft auerdom oft ongevallicheyt oft anders eenighe saecke, nae het goetduncken van de Prior worden geexcuseert.

2. Niemandt en mach worden ghegeuen gemeijn gracie van abstinencie, maer die daer af begheeren gracie te vercrijghen, die moeten misericordie begheeren van den ouersten, op dien dagh als de abstinencie moet gehouden worden, welke ouerste gelijk hem dunckt beste te sijn, sal hun gracie

fol. 29 r° gheuen oft oock weigeren.

3. Op de abstinencie daghen ende in den Aduent ende van groote vastelavent af tot die geheele vasten en moghen sij gheen eijeren oft suyuel eten ten sij om siekte wille oft als sij buyten op reijse sijn daer gheen andere spijsse lichterlijck en kan gheuonden worden.

4. Abstinencie houden sij op kerssauondt ende op de vigilien oft auonden van ons heeren hemelvaerts dagh, van Sinxen, Sacraments dagh, van alle hoochtijden van onse lieue vrouwe, van sinte Jan baptist dagh, van sinte peeter ende pauwels dagh van sinte Bruno ons heijlighe vaders dagh, ende van alder heijligen dagh.

5. Op ander weken als gheen van die voorseijde vigilien en komen, soo houden sij de abstinencie Vrijdaeghs, ten sij dat daer op komt eenigh feest van twelf lessen oft dat Capittel heeft oft niet, want dan houden sij de abstinencie woensdagh oft smaendaghs, oft saterdaghs, oft

fol. 29 v° donderdaghs oft dynsdaghs, gelijk dat van den ouersten geordincert sal sijn, soo dat sij ten minsten alle weken een abstinencie doen.

6. In den Advent ende naer groote vastelauont ende quateremper daghen houden sij oock abstinencie swoensdaghs.

7. Maer in de Vigilien van de Apostelen sinte Jacob, sinte Bartholomaeus, sinte Mattheus, sinte Sijmon ende Judas, sinte Andries, sinte Thomas, sinte Mathijs ende sinte Laureijs, in de quateremper daghen ende smaendaeghs ende dijnsdaghs in de kruijsdaghen soo vasten sij daeghs maer eens etende.

8. Inden Aduent ende naer groot vastelauont voorts tot Paesschen, uutgenomen de sondaghen moeten altijd vasten ende suyvel deruen, ende desgelijckx oock alle vrijdaghen, ten sij daer op quaem eenigh capittel feest buijten den Aduent, ende die vasten naer groot vastelavont want

fol. 30 r° dan eten sij tweemaal maer sij deruen suijuel.

9. Op andere daghen van het geheele iaer op dat sij niet met te veel arbeids en soude worden vermoijt, oft ghebroken moghen sij tweemaal eten, maer sij en hebben maer eens pitancie, ten sij dat den Prior anders belijft al het gene dat hun van de pitancie ouerschiet dat moghen sij niet houden sonder orlof, maer sij gheuent den kock wederom.

10. Buijten tijts en moghen sij niet metallenen etens nemen ten sij door nootsakelijckheit oft door sieckten, noch oock geenen wijn drincken.

11. De bruers die in de bouwhuijsen oft ander plaetsen wercken, en wordt gheenen wijn gesonden, ten sij dat sij den heelen nacht daer moeten bliuen.

12. Puer onghemengden wijn en drincken sij ouer maeltijt, noch buijten maeltijt

fol. 30 v° nimmermeer, maer soo dicwils als sij al wetende puren ongemengden wijn drincken, soo dicmaels sullen sij, als sij mochten wijn drincken op ander tijt wijn deruen.

13. In de landen daer gheen wijn en wast, moeten de conuerssen te vreden sijn, met wijn te drincken op feestdaghen als men in refter etet, maer op ander tijden beshighen sij bier.

14. Niemandt en mach vraghen watter gekockt wordt van de kock, teghen de maeltijt, noch niemant en mach weijgheren de potagie oft pitancie die in het gemeijn voor alle is bereijt, ten sij, dat hij het door sieckte moet doen. Ingeval datter imandt hem pijn den te murmureren om het eten oft kost, die wordt ghanselijck geprieuert van het ghene, daer om hij ghemurmureert sal hebben.

15. Het is de oude gewoonte datmen

fol. 31 r° tweederhands broodt maect, een dat schoonder ende eelder²⁴ is voor de monnincken; het ander voor de conuerssen het welck als den Prior gelieft dat soo gheschiede, niemant en kenne hem soo stout om daer teghen te seggen.

16. Ist saken dat inden refter iemandt is, die door eenighe sake het gene dat hem voorgeset wordt, niet en begeert te eten, die en mach dat niemant anders voortgeuen uutgenomen broodt, fruijt, ende gruen cruijden.

17. Hun oogen bedwinghen ende bewaren sij waer dat sij sijn, maer besonder in de kercke ende in den refter, op dat sij gheen oorsake en nemen om te murmureren oft te lachhen.

18. Voor de maeltijt in de plaetse van benedictie seggen sij eenen Pater noster ende Aue Maria, ende sij maken een kruijs; naer de maeltijt voor de gracie seggen sij drij pater nosters ende drij Aue Maria, eerst geseijt hebbende Agimus tibi gratias etc. ist dat sij het kunnen.

fol. 31 v° Van het Scheren ende Laterije van de Bruers. Het 16. Capittel.

1. Het is de oude gewoonte dat de conuerssen geschoren worden; ende hunnen bouensten baerdt wort heel afgeschoren soo dickmaels als de heeren oft de Munnincken. Maer den ondersten baerdt, die hun altijt is gelaten geweest tot een teeken van penitencie om dat daer gheen abusie oft misbruijck en soude mede worden ghedaen, willen wij dat geheel sal worden genegligeert dat is datmen dien sal laten wassen sonder iet daer aen te doen, ingeval dat imandt contrarie oft anders doet, die sal van den geheelen baerdt worden berooft.

2. Ghemeijne laterijen oft beneficien van de laterijen

fol. 32 r° worden de conuerssen niet toegelaten maer alst van haerliden het laten, oft andere medesijne imandt van noode heeft, die begheert orlof van den Prior, de welcke Prior sal met vaderlijcke liefde dien voorsien van het gene dat hem van noode sal sijn nae de macht van den huijse, nae dat de sieckte dat sal eijsschende²⁵ sijn.

²⁴ eelder: edeler.

²⁵ eijsschende: eisende.

3. Nochtans worden de siecken vermaent neerstelijck aen te mercken, dat sij hun dienaers niet bedroeft en maken, met dinghen te begeeren die niet van noode en sijn, oft onmogelijck sijn, oft oock niet te murmureren, maer gedachtich wesende hun propost²⁶ dat sij aengenomen hebben behooren te dencken gelijk gesunde weerlijcke liden, verscheijden van gheestelijcke liden dat oock soo behooren siecke gheestelijcke verscheijden te sijn van siecke weerlijcke liden, ende niet en behoorden te begeeren sulke dinghen in de wildernisse die men qualijck grootelijckx wachten dat de siecken, van de ghene die hun dienen

fol. 32 v° niet en worden verlaten oft versuijmt.

4. Nochtans vleesch te eten, het welck de orde geheel heeft verlaten, en wort gheen van de conuerssen toegelaten al is hij oock lazarus²⁷.

5. Maer de Procurator ende kock oft dispensier sijn voor de sieken neerstich ende hun goedertiren, ende oock de ghasen ende knapen, als het gebeurt dat sij oock sieck worden.

6. Ist dat oft meer conuerssen sieck sijn, die moghen worden geleijt, ist dat het van noode is in een huijs.

7. Maer als de bruers sieck liggen buijten de palen oft bevanck des kloosters, ende en sijn niet te seer verre, soo mach hun de Procurator oft Prior oock ist dat het van noode is besoecken. Maer de bruers van Cartusie sullen besuecken door beuel

fol. 33 r° van den Reverendus Prior van Cartusie de siecke Priors vander orde die hun naestwoonich sijn.

Van de Kleederen der Bruers ende van de gereesschappen van hunne celle. Het 17. Capittel.

1. Tot hun kleedinghe hebben sij twee langhe kleederen, drij kleijne rocken, drij capruijnen, drij paer kaussen, vier paer soccken, eenen pels, een kleijn pelsken oft eenen ghevoijerden tabbaert, twee lumbaren, twee gordels oft riemen, dagelijckxschoenen, ende nacht schoenen of met vlothoudt²⁸ gevoijert die welcke sij van slijck, sneeuw, ende reghen moeten soo wel als het mogelijck is bewaeren. Ende hun schoenen worden gemaect van ossen leer.

2. In het huijs van Cartusien geheuen

fol. 33 v° sij in het beginsel van de slachtmaendt dat is alder heijlighen misse, eenen ouden rock ende een paer kaussen ouer ende sij ontfanghen wederom eenen nieuwen rock, ende paer nieuwe kaussen maer in ander huijssen geschiet het nae de gewoonte van de huijsen.

3. Oude pelsen nemen sij die welcke de Munnincken ouer gheuen, als sij nieuwe ontfanghen: desgelijckx oock kleijn pelssen oft eenen rock met pelsen gevoijert. Gheen nieuwe pelssen en begheeren sij, maer sijn te vreden met de kleederen ende lakenen diemen hun van des orde wegen schuldigh is.

²⁶ propost: doel, streven, bedoeling.

²⁷ lazarus: melaatse, zieke.

²⁸ vlothoudt (vloothout): drijvend hout, licht hout (wilg?).

4. Als sij buijten de palen des klooster ghaen, soo draghen sij een kappe van kastanie verwe oft grauwe, ende eenen hoedt van diergelijcke verwe. Wij willen dat dit een fatsoen van dusdanighe verwe van hoedt en kappe sal worden gehouden door de geheele orde.

5. Ter kercke te komen sonder capruijn

fol. 34 r° ende langh kleedt oft pelsche en is hun niet georloft, nochtans en moghen sij soo langh als sij in de kercke sijn gheenen mantel oft ander kleedt draghen bouen het langh kleedt oft bouen den pels.

6. Tot het bedde sij kaf oft stroije vilte²⁹ ist dat het te krijghen is, oft daer voor grof laken niet gedubbelt, een oorkussen, een dexsel³⁰, gheen lijnnen slaep plakens en moghen sij besighen, noch gheen matten, nochtans als sij buijten reijsen, ende ouerwegh sijn soo moghen sij liggen in de bedden gelijk sij die gereedt vinden, alsoo verre als sij niet naeckt en liggen tusschen twee lijnnen slaep plakenen, maer dat sij liggen gekleedt sijnde met een hemde ende gegoerdt ende met eenen kapruijn gelijk sij altijt ende ouer al moeten liggen. Maer die anders in een bedde van pluymen hem pijnt te liggen die sal moeten deruen wijn soo dicmaels als hij dat heeft gedaen.

7. Van Paesschen tot sinte Michiels

fol. 34 v° dagh toe en besighen sij niet van de Priemtijt af tot de Compleet nacht schoenen, maer komende van het benedenste huijs tot het bouenste huijs, daer hebben sij in het dormitooir ghemeijn bedden, pelssen ende nacht schoenen.

9. Ten lesten in alle dinghen die aengaen hunnen kleederen, en wordt anders niet in gesoght, dan dat de kouwe wordt gekeert, ende de naecktheijt wordt bedeckt want hunnen riem van hunnen lenden draghen sij van grouen kempt oft van witten leire oft van alle beije, hun lumbarie en sijn van kempt, alsoo datter niet en wort gesoght ende gepeijst wat de ijdelheijt oft wellusticheijt begherende is maer wat de noodsakelijcheijt ende het profijt eijsschende is.

9. Andere gereeschappen die hun van noode sijn het sij tot de tafel, oft tot andere ghebruijckinghen wordt hun gegeuen als den noodt ende redelijckheijt verheijssende is, met het goetduncken van den Prior,

fol. 35 r° maer niet met allen en houden sij bij hun sonder orlof.

Van de nieuw Conuerssen oft van de Nouitien ende van hunne professie. Het 18. Capittel.

1. Alser imant tot ons komt die wilt worden onsen conuers, van dien worden bijkans alle de dinghen gevraecht diemen ghewoonlijck is te vraghen van de ghene die willen munninck worden.

2. Ende ist dat den Prior dunckt dat die ghene die conuers wilt worden, tot alsulken staet bequaem is, ende dat hij sal het huijs profijtelijck sijn, sal hem nochtans een iaer lanck, oft soo langhe tijt als het hem goetdunckt nae sijn verstandt houden, in het huijs in sijn weerelijcke kleederen gaende, ende sal

²⁹ vilte (vilt): ook daarvan vervaardigd voorwerp, b.v. een deken.
³⁰ dexel: deken.

fol. 35 v° hem daer en tusschen proeuen ende oeffenen oft exerceren in alle swaerste ende verworpenste oft verachtste wercken ende obediencien, ende sal hem doen komen ten dinst godts, ende dien betalen gelijk de conuerssen, om dat het hij dat ghewoont worde³¹.

3. De welcke is dat bevonden wordt oodmoedigh te sijn, gehoorsaem, reijnigh, getrouw ende vroom in het wercken, dan salt ende moet eerst den conuent van de Munnincken voorgeleijt worden, oft sij hem willen ontfangen, ende ist dat het geheele conuent oft het meeste deel van de Munnincken hem houden voor bequaem, ende weerdigh te sijn om ontfanghen te worden, dan sal hij op den dagh, die van den Prior sal worden gheordineert in het capittel van de conuerssen worden ontfanghen met een kussche³² des vredes, tegenwoordigh sijnde den Prior ende Procurator

fol. 36 r° ende alle de Conuerssen, ende ontfanghen ende geschoren ende gekleedt sijnde, soo ontfanckt hij uut handen van den Prior den capruijn.

4. Nieuw Conuerssen moeten hun gelt ende andere dinghen die sij bij auonturen mede hebben ghebrocht geheel ouergeuen den Prior op dat sij seluer niet maer den Prior, oft de ghene die het den Prior sal beuelen hun dinghen te bewaren, de welcke dinghen niemant en mach vervremden, oft oock laten vervremden, al is het oock met den wil van den nieuwe conuers, voor den tijt van sijne professie, maer alle hun dinghen worden ghetrouwelijck bewaert als eenen pandt, ende ist saken dat sij voor hun professie uitgaen, alle hunne dinghen worden hen geheel wederom gegeuen.

5. Niemandt van de gheproffesside Munnincke oft Conuersse en iet begheere oft eijssche van de dinghen van den nieuwen conuers, oft van den ghene, die behoort ontfangen

fol. 36 v° te worden tot eenen Conuers want alsulke begheeringhen ende eijsschinghen worden verboden op de pijn van den ban.

6. De nieuwe Conuerssen worden vermaendt van den Prior om te doen ghemeijn ende generaele bichte, die sij voor hun professie den Prior moeten doen, die welcke Prior mach hun door macht ende autoriteijt des pauws³³, absoluieren van alle sententie des bants, ende van alle beloften die souden van hun moghen ghedaen sijn, als sij noch weerelijckx waeren, ist saken nochtans dat sij in de orde bliuen volhardigh.

7. Ist dat de nieuwe Conuers binnen den tijt van sijne proevinghe loffelijck leuende komt te steruen, soo en wordt voor hem niet min ghedaen dan oft hij gheproffessit waer.

8. De Nouitien oft nieuwe conuersen en moghen geenssins prouisie doen

fol. 37 r° eer dat voleijndt is het geheel iaer nae dat sij het habijt hebben aenghedaen.

9. Als den tijt nae bij is dat eenigh Nouitius sal moeten ontfanghen worden soo sal hij in het capittel van de Munnincken met het geheele lichaam plat ter aarde liggende misericordie begheeren, ende oodmoedelijck bidden, om de liefde godts te moghen worden tot de professie in het habijt van de Conuerssen voor eenen seer oodmoedighen

³¹ ghewoont: gewend.

³² kussche: kus, zoen.

³³ pauws: paus.

dienaer van allegader, die welcke ist dat het nae den raedt ende konsent van de Munnincken, oft van meesten deel sal worden bequaem gehouden ontfanghen te worden dan sal hij van den Prior voor het conuent eerstelijck ende degelijck worden vermaent de vasticheijt oft stantvasticheijt van gehoorsaemheijt van beteringe van manieren ende van andere dinghen die den staet van de conuerssen van noode sijn.

10. Alsoo verre als hij voor dese dinghen

fol. 37 v° die hun van den Prior sullen worden meseijt³⁴ niet verveert en is maer vast ende inverteert blijft, en sijn seluen tot alle dinghen bereedt stelt, dan wordt hem geheeten dat hij van sijn dinghen beschiecke ende disponere het welcke om dat hij vrijelijck mach doen, niemandt en mach iet van sijn dinghen, van hem begeeren al waer het oock tot gelijckenisse van eenighe aelmoesse sijne maeschap oft ander menschen gegheuen te worden.

11. Oock en mach den nieuwe conuers op den dagh van sijne professie niet geuen voor pitancie oft andere confectien om den conuent gegeuen te worden, noch tot sijnder professie en mach hij sijn ouders oft vriden niet nooden, op dat hij niet en worde afgetrocken tot het vleesch, ende de weerelt op dien dagh als hij moet de weerelijcke dinghen versaken ende af seggen, ende hem alleen met godt bekommeren, die hij hem seluen heeft geheel ouergegheuen.

fol. 38 r° 12. Ten lesten ist dat hij volhardigh blijft kloppende soo wordt hij vermaendt dat hij in de misse sal professie doen ende hoochtijdt houden oft communiceren, dan bidt hij imandt met sijn selfs mondt dat hem sijn professie schrijue, in de ghemeijne spraeke, in welcke eijnde hij met sijn selfs handt een kruijs maeckt, welcke professie hij oock in sijn handt draghende nae het evangelie ende offertorium komt aen de sijde des autaers, daer men den epistel leest welcke professie den diaken gelijck sij in den nouitius rechter handt is leest dat sij het altesamen hooren alsoo verre als den ghene die professie doen sal seluer niet en kan lesen, ende dat in dier maniere die hier naevolght.

13. Ick broer: N. gheloue gehoorsaemheijt ende bekeeringhe mijnder seeden ende verstandicheijt alle de daghen mijns leuens in deser woestijne voor godt ende sijne heijlighen ende heijlighdommen van

fol. 38 v° deser woestijne die ghesticht is ter eeren godts ende der heijlige maghet Maria, ende sinte Jan Baptist om de vreesse ons heere Jesu Christi, ende om de salicheijt mijnder zielen in de tegenwoordigheijt van heer .N. des Priors, ende waer het saeke dat ick immermeer in eenighe tijde mij pijnde van hier te vlieden oft te gaen soo sij georloft godts dienaers die hier sullen sijn mij met volle macht haers rechts te soecken, ende met bedwanck ende geweelt wederom te brenghen tot haeren dienst.

14. Hier naer offert hij den seluen brief op den aitaer, ende gekust hebbende den aitaer najcht hij plat ter aerden neffens de voeten des priesters, ende wort met dusdanighe bede gebenedijt Saluum fac seruum, Mitte ei, Dominus vobiscum, oeremus, domine Jesu Christe qui es via etc.

15. Van welcken tijt af moet hij

³⁴ meseijt: miszegd.

fol. 39 r°

weten dat hij niet met allen en mach hebben niet alsoo veel als een stockken daer hij ouer wegh gaende op stenen mocht sonder orlof ia oock als hij sijn selfs gheen macht en heeft, als hij met sijn seluen niet en mach doen dat hij wilt.

Van de Bruers die Buijten worden gesonden. Het 19. Capittel.

1. Die conuerssen en worden noijt buijten ghesonden sonder kappe ende hoedt nochtans en wordt hun nimmermeer toegelaten te draghen eenighe kappe oft mantel oft hoedt van swerte verwe, maer grauue oft van castanie verwe nae de gewoonte van den huijsen, maer soo wie hem pinicht te draghen een swarte kappe oft hoedt dien doetmen nae den wille van den Prior wijn deruen.

2. Van eenen knecht oft ander eerlijck

fol. 39 v° geselschap hun te gheuen als sij buijten gaen, dat wordt ghecommitteert, ende toegelaten de Priors wijsheijt ende goetduncken.

3. Die buijten reijsen moeten voorsien ende wachten dat in hun celle gheen broodt, oft wijn, oft fruijt, oft iet anders en blijue dat soude kunnen bederuen. Oock den sleutel van hunne celle moeten sij ouergheuen den Procurator oft den ghene die het den Procurator begheert, alsoo verre als sij het niet en doen soo deruen sij wijn ende pitancie nae den wille van den ouerste.

4. Als sij buijten oft van buijten komen soo gaen sij nae de kercke, ist saeke dat sij op dien dagh daer niet en sijn in geweest.

5. Weerelijcke nieuwe maren laten sij daer bliuen, daer sij se hebben gehoordt, noch sij en draghen oock niemandt van ons liden woorden, boetschappen oft groetenissen tot eenighe vrende oft buijten lide: noch sij en draghen oft wederbrenghen oock gheen boetschappen oft groetenissen van

fol. 40 r° eenighe vrende oft buijten lide, tot niemandt van ons liden, ten sij dat hun den Procurator oft Prior dat heet³⁵, oft orlof gheeft.

6. Als sij tot plaetsen ghesonden worden die nae bij sijn, en moghen sij gheen spijse oft herberghe van niemandt nemen, ten sij dat hun specialijck geheeten is, oft dat sij daer eenighe onverwinnelijcke ende onversienelijcke noodtsakelijckheijt daer toe sijn ghedwonghen.

7. Soo wie dat sijn ende wat tijde dat oock is, diemen heet te reijsen, hij sij te voet oft te peerde, en moghen daer gheensins tegen seggen: binnen de palen des kloosters en rijen sij niet te peerde, ten sij dat het sij met Prior sijn, ten waere dat sij soo ongevallich waeren, dat sij niet en kosten te voet ghaen, noch buijten de palen des kloosters, en mogen sij niet te peerde rijen, dan met orlof van den Prior, maer als sij peerden buijten leijen om eenighe lasten daer mede te halen, dan moghen sij daer op rijen soo langh als sij sonder last sijn.

8. Buijten ouerwegh sijnde moghen

fol. 40 v° Priors de conuerssen aen hunne tafel mede laten komen dunckt het hun goet maer in de kloosters van onse orde en moghen de Conuerssen met de Prior eten.

³⁵ heet: beveelt.

9. De Conuerssen buijten reijssende en moghen die vasten der heijlighe kercke niet breken ende ist dat sij kunnen, moeten hooren alle daghen misse, maer op alle heijlighe daghen der heijlighe kercke moeten sij in alle manieren misse hooren, ist dat het hun mogelijk is.

10. Als sij van buijten inkomen, oft als sij op die weke het bouenste huijs opwaerts ghaen om wercken, als sij eerst hebben ghedaen hun ghebet in die kercke komen sij terstondt bij den Prior, oft soo haest als sij die staeij³⁶ hebben.

11. Een igelijck die buijten wort gesonden moet soo haest als hij kan wederom komen, ende wederom ghekomen sijnde, sijn hem eenighe dinghen gegheuen die en mach hij niet houden sonder orlof van den Prior oft van den Procurator als den Prior absent is.

fol. 41 r° 14. De wachter van de brugghe van cartusie en mach gheenssins met imandt klappen, ten sij specialijck hem geheeten oft georloft, ende van die ghene die hem dunckt binnen te mogen gelaten worden, oft die hem dunckt dat behooren buijten gesloten te worden dat sal hij doen met soo luttel woorden als het moeglijck is, dat selfde moet hij oock onderhouden die in sijn plaetse is.

Van de ghemeijne ghewoenlijckheden oft ordinancien der Bruers. Het 20. Capittel.

1. De Conuerssen ende donaten ghedachtich wesende haerder conditien daer sij in ontfangen sijn tot den dienst der Munnincken, behooren allen den Munnincken in seden ende woorden reuerentie te bewijzen. Daer om als sij hun te gemoet komen soo behooren sij een weinich te neijghen, ende haer hoofd

fol. 41 v° ontdekken ende als sij met hun spreken soo en decken sij haer hoofd niet, noch sij en sitten niet ten sij dat het hun worde geheeten veel te meer moeten sij hun tegen de Prior ende andere officialen eerweerdichlijck ende minnelijck hebben ende draghen.

2. Gheen conuers oft donaet uutgenomen dan den kock ende sijnen helper en mach in de keucken eten ten waer met orlof van den Prior ende dat selden niemant en mach daer oock uutgenomen die bouen genoempt sijn drincken dan als den Prior oft Procurator daer teghenwoordigh is, noch hij en gaet oock niet in de keucken ten sij dat hij van hen wordt geroepen.

3. Als den Prior oft Procurator alleen eten oft met gasten niemant en stoert sijn seluen voor om hun te gaen, dan die geordineert is om hun te dienen, oft met naeme gheroepen is.

4. Tot Priors oft Procurators celle en komen sij niet naer die compleet ten sij door noodtsakelijckheijt oft dat sij namelijck waeren geroepen. Als die Compleet

fol. 42 r° geluijt is soo en mach niemant bij de ghesten bliuen dan teghenwoordigh sijnde den Prior uutgenomen den ghenen die het bevolen is, dat sij die gasten souden dienen. Alsser oock imandt in een anders broers celle is off anders ergens gehoort hebbende die compleet moet terstondt wechgaen ten sij dat hij specialijck bevel heeft om langher te bliuen.

³⁶ *staeij* (stade): het juiste of geschikte ogenblik; de geschikte tijd of gelegenheid.

5. Op wat dagh oft tijde als het conuent binnen in het klooster oft pandt is ende op heijlighe daghen van de Noene tot de Vesperen toe en mogen de conuerssen binnen in het klooster oft pandt niet komen, oft daer niet door gaen oft niet roepen oft kloppen aen die deure eenigh gerucht maken, oock als het conuent gaet nae de kercke oft daer uut komt moeten sij hun wachten dat men se in de clausure, oft binnen in het klooster niet en siet.

6. Sonder schoenen en gaen sij nimmermeer te kercken oft komen in het conuent niet, noch sij en draghen nimmermeer hoijen oft mutsen in het conuent ten sij dat se daer bouen capruijnen hebben.

7. De cellen ende werckplaetsen van conuerssen worden van den Prior oft Procurator *fol. 42 v°* eens in de maendt oft soo dicwils als het hun belieft ghevisenteert, den welcken de conuerssen moeten al wat sij hebben tot haeren wille ouergheucn ende bereedt stellen, ende ist dat imant ghewoonelijck is spijsen oft andere onbehoorelijke dingen te houden ende vermaendt sijnde hem niet en wilt beteren die sal worden in den kercker geset.

8. De bruers die in obediencie sijn die moeten den Procurator rekeninghe gheuen soo dicwils als het hem sal belieuen van allen het gene dat sij ontfanghen ende uutgheuen, nec sij en ontfanghen gheen ander gelt, dan dat sij hebben rekeninghe ghedaen van het ghene dat sij te vorent ontfanghen hadden. In welcke rekeninghe ist dat sij verwonnen worden van loghenen sij moghen worden verordeelt oft verwesen als van eijghendom.

9. Sij en gheuen niemant, oft sij en ontfanghen van niemant gelt te leene, anders nae den wille van den Prior hebben sij hun celle voor den kercker, tot dat sij het gelt wederom gheuen den ghene daer sij af het hadden ontfanghen, oft van dien

fol. 43 r° derom hebben ontfanghen, die sij het geleent hadde, ten sij dat den Prior oft Procurator bewesen sullen hebben dat sij het hebben ghedaen uut grooten noodt, oft tot grooten profijt. De selue pene verdient hij oock die heijmelijcke sleutelen heeft.

10. Vremde panden en bewaren sij nimmer meer, al ist dat hun oock den Procurator dat bevelt welcke panden ist dat sij buijten sijnde die ontfanghen, soo haest als sij wederom komen sijn, gheuen sij die den Procurator ouer. Alsoo verre als imandt bevonden wort eenighe pandt bij hem te hebben sonder orlof van den Prior, die wordt verwesen als eijghendom.

11. Ist dat imandt de dinghen sijnder obediencie daer hij afghevraecht wordt verwijsende is daer af verwonnen sijnde, wort verwesen als van dieuerije welcke pene hij oock verdient die bevonden wort dat hij iet gehouden heeft van de dinghen der obediencie die hij verlaten heeft, ende daer hij is af gescheijden.

fol. 43 v° 12. Die Conuerssen en moghen sonder orlof niet gheuen noch ontfangen noch leenen, noch vermanghelen oft eenichsiens vervremden, noch sij en bliuen voor niemant boerghe. Noch en moghen oock van hen oft ander hun gheen gheveijnsde ghiftinghe onder het deksel van leeninghe geschieden.

13. Gheen briuen en moghen sij ontfanghen oft seinden³⁷, ten sij dat den Prior oft Procurator die eerst hebben gesien, ist saeke dat sij present sijn, uutgenomen de

³⁷ *seinden*: zenden.

brieuen die sij seijnden aen de visiteerders oft aen den Reuerendus Prior van groot cartusie oft die sij van hem ontfanghen.

14. Ist saeke dat imandt van de bruers eenigh kleedt oft iet anders desgelijckx wordt gesonden dat wort uut oude ghewoonte niet hem gegeuen maer beter een ander, op dat het niet en schijnt als eigendom te hebben, het

fol. 44 r° wort niet te min in den wil van den Prior gestelt oft gegeuen worde den ghenen die het gesonden is oft een ander, maer met orlof van den Procurator en mach dat niemand ontfanghen ende houden.

15. Ist sake datter iet gevonden wort binnen de palen des kloosters van onse bruers dat wort terstont wederom gegeuen, die het toebehoerdt, ist dat hij present ende teghenwoordigh is, ist dat niet, soo wort het den Procurator ouergegeuen. Maer ist datter iet gevonden wort, buijten de palen des kloosters van onse bruers dat wordt terstont wederom gegeuen sijnen meester alsoo verre als het mogelijk is, oft het wort imandt anders bevolen door den welcken men meijnt dat het beste soude mogen komen tot sijnen rechten meester die het toebehoort, anders wort het ongeraecht gelaten.

fol. 44 v° 16. Gheen Conuers en mach hebben eenigh eijghen peerdt oft sadel, kappe oft knecht, oft eenigh ander dinck dat hij den Prior oft den Procurator begeerende dat te seijnden oft te leenen soude deruen weijgheren.

17. Niemand en mach oock eenigh gelt seluer oft door eenighe middel van een ander persoon hebben in sijner macht oft wille, anders moet hij worden grootelijckx ghestraft. Maer ist saeke dat imandt iet worde gegeuen, oft van selfs geschoncken daer en mach hij gheen recht oft eigendom hem in toeschrijuen, hoe wel dat hij door orlof van den ouerste dat selfde bij hem soude moghen bewaeren, ende dat besighen tot een simpel ghebruijck altijt nae den wille van de ouerste weeroepelijck uutghenomen gelt, ingheval dat hij dat als sijn eijghen souden willen kijfachtelijck³⁸, ende met veel tegensegginghe voor hem houden, soo salmen

fol. 45 r° dat van hem halen ende tot het gemeijn ghebruijck voeghen.

18. Alle geprofesside soe wel munnincken als conuerssen moeten oock ia sijn schuldigh door kracht der beloften van hun professie bereijst te hebben hunnen wille ouer te gheuen gerne ende ghewillichlijck alle het ghene dat hun tot ghebruijck gheleent is in de handen van den ouerste soo dickmaels als hij het sal ghebieden ghedaen te worden, noch sij en moghen oock niet als de ouerste dat doet, murmureren of klaghen, anders en hebben sij noch niet hun seluen oft hun goet verlaten, ende daer om en kunnen sij den armen Christum niet volghen, noch sijn discipulen niet gheworden noch sij en kunnen met sijn armoede niet rijck ghemaecht worden.

19. Van hun obediencien ende al dat sij hebben moeten, sij doen nae de dispositie ende ordinancie vanden Prior ende Procurator ist saeke dat imant die in eenighe obediencie

fol. 45 v° werck ghestelt is den Prior oft Procurator van die selue obediencie ende werck iet ordinerende oft de knapen die daer in sijn iet ghebiedende niet gehoorsaem en is die sal op dien dagh oft sanderdaghs wijn deruen.

³⁸ *kijfachtelijck*: kijfachtig, twistziek.

20. Ist saeke dat Procurator eenighe conuers oft donaet bekijft ende berispt die moet terstont neder ter aerde ghevallen sijnde veniam nemen, ende ist dat het misdaet dat eijsschende is, soo mach hij hem doen wijn oft pitancie deruen, maer die ongehoorsaem sijn, ende meerder straffinghe weerdigh sijn, die gheeft hij den Prior te kennen, oft in sijnder absentie den Vicaris, die alsulke straffen sal nae de grootheijt van hun misdaet, want openbaere penitencie int Conuent en mach den Procurator de Conuerssen niet insetten.

21. Wij verbieden geheelijck alle onse bruers bekommeringhen oft sorgen ende

fol. 46 r° vleeschelijcken affectien oft begheerlijckheden te hebben ende besuekinghen van hunne weerelijcken maeschappen ende vrienden ende sij en mogen die oock niet hueren tot knapen sonder orlof van den Prior oft Procurator.

22. Die gheen sekeren obediencien en hebben, die kome naer de Prieme bij den Procurator om dat hij hun beuele dat hem belieff den welcken ist dat hij hun niet en beveelt te doen, soo blijuen sij in hun cellen, ende sij volghen de kercke oft sij sijn met eenighe eerelijck ende profijtelick werck nae hun beste onleech ende besich.

23. Soo wie dat in eenighe obediencie voor een ander in sijn plaetse die obediencie doende is die en wort niet toeghelaten iet daer in te veranderen sonder orlof. In hun selfs cellen en is hun niet toegelaten iet te laten maken oft te veranderen ten sij dat hun eerst gheheeten wordt, oft dat hebben getoont op dat de huijsen die met grooten arbeit

fol. 46 v° gemaecht sijn niet door curiositeit worden verarghert oft bedoruen.

24. In een anders celle oft in het huis vanden smit, schoenmaker, kleermaker, weuer oft backhuijs oft in eenighe ander werckhuijs en mach niemant gaen oft spreken sonder orlof.

25. Als daer twee oft meer bruers te samen sijn, soo en mach de deure geensiens geheel gesloten sijn, oft sij en mach soo niet gesloten sijn datse niet en soude kunnen worden open ghedaen van de ghene die daer soude willen ingaen.

26. Soo wanneer datter geluijt wort teeken door het welcke de bruers moeten te samen komen ter kercke, moeten sij hun terstont, uutstellende alle andere dinghen ter kercke waerts maken. Soo langh als het ghebet duert voor de ghetijde, eermen de getijde begint, soo en moghen sij niet ingaen, noch niet spreken voor de kerckduere, noch niet

fol. 47 r° toelaten dat buijten liden daer spreken, maer in de kerck gaende ontdecken sij hun hoeft ende sij neijghen diep oft neer.

27. Binnen in het klooster ende voor de keuckendeure oft daer men uut dient en mach niemant van hun sonder nootsakelijckheijt spreken noch sij en moghen oock de werckliden niet binnen in het klooster brenghen sonder orlof.

28. De Conuerssen moeten seluer hun pitancie ende het houwt³⁹ dat hun van nootd is, nae hun celle draghen ende sij moeten dat oock seluer voor hun klieuen, maer ist datter eenighe ouwden⁴⁰ oft ongevallighe sijn dien moeten de ionghers ende die stercker sijn orlof begheert hebben van houwt voorsien ende hun dat klieuen.

³⁹ *houwt*: hout.

⁴⁰ *ouwden*: ouden van daghen.

29. Alle die obediencie hebben moeten ander obediencien oock helpen als het van noodt is, ende als het hun beuolen wordt. Ja oock alle diensten hoe eighe dat sij sijn die een igelijck voor sijn seluen

fol. 47 v° niet en kan ghedoen die worden van de anderen oodtmoedelijck ende deuotelijck volbracht, soo dat hij hem wel mach laten voorstaen salich te wesen ist dat hem iet sulckx wort beuolen.

30. Als sij oock malkanderen te gemoet komen, soo gaen sij voorbij onderhoudende de silencie, malkanderen met vriendelijcke vlieticheijt ende oodtmoedighe neijginghe des hoofs plaets geuende, ende van den wegh uut reuerencie wijckende, in welcke saeke de ionghers, die lest in de orde komen sijn maken dat sij de ouwders⁴¹ verassen ende hun eerst reuerentie bij wijsende.

31. Eenige disciplinen, waekingen oft abstinencien anders die van onse orde sijn inghestelt oft eenighe anderen religieuse exercitien, die van onse orde niet en sijn en is niemant van de conuerssen georloft te doen sonder weet ende const⁴² van den Prior imandt van onse lieden bevelen

fol. 48 r° wilt, dat hij sijn seluen wat meer in spijsse oft slaepe toegeheuen dan de statuten seggen oft oock contrarie ist dat hij hem iet hards oft swaerts anders dan de statuten hebben wilt opleggen ende doen houden ten is niet georloft daer tegen te seggen oft dat te weigheren op dat als wij hem teghen staen ende wederspanningh vallen niet teghen hem maer tegen den heer wiens stadthouder den Prior tot ons is worden ghevonden te hebben teghen gestaen ende wederspannich geweest want al sijnder veel ende verscheijde dinghen die wij onderhouden nochtans hopen wij alle dese dinghen door een ende oock alleen dat goet ende de deughde der gehoorsaemheijt ons profijtelijck te wesen.

32. Voor de ghene die van onse orde niet en sijn en mach niemant eenighe dinghen manghelen oft verkoopen maer koopen ist dat het van noode is, moghen sij wel nochtans en moghen sij dat niet doen ouer al, noch niet voor een igelijck, noch niet sonder orlof van hunnen Prior.

33. Die door sijn seluen oft door een ander

fol. 48 v° brieuen begheert van het hof van Roomen sonder orlof van het ghemeijn capittel oft van den Reuerendus Prior van groot Cartusie oft die selue tot het hof van Roomen ghaedt, sal worden in den kercker geset ende sal worden gestraft nae die grootheijt van sijnder misdaet.

34. Soo wie dat die Statuten capittels oft de ordinancien van de Visiteerders wederspannich ende rebel is, oft die selfde met murmuratie is berispende, ende die sijnen Prior oft Procurator iet ghebiedende ongehoorsaem is oft verkeerdelijck gehoorsaem ende vermaent sijnde hem niet beteren en wilt die houdt de orde binnen sijn celle ende ist dat hij naer de derde vermaninge ghedaen sijnde op verscheijde daghen, soo dat tusschen elcken dagh van vermaeninghe sommige andere daghen sijn middel geweest obstinaet ende hartneckich blijft, die sal in den kercker geset sijnde nae die gelegentheijt van sijn misdaet gestraft worden.

35. Die sijnen bruer oft donaet hiet

⁴¹ *ouwders*: ouderen.

⁴² *const*: kennis, weten.

fol. 49 r° liegen die houdt sijn celle voor den kercker ist dat den Prior dat ghebiet tot dat hij nae den wille van den Prior voldaan heeft ist dat hij hem quaet ghewent heeft oft eenighe andere contumelie⁴³ ende spijt ghedaen heeft nae die grootheijt ende maet van misdaet so houdt hij maet ende grootheijt van disciplien.

36. Ist sake dat imant hem pijnt te kennen te gheuen al wetens ende uut quaetheijt eenighe gheestelijcke oft weerelijcke persoon die van onse orde niet en is oft oock eenighe nouitius, die secreten vander orden, oft den staet ende gebreken van eenighe persoonen van der orden, waer uut dat soude moghen komen eenighe quade opinie ende verkeerde quaet vermoijen⁴⁴ oft eenighe diffamatie⁴⁵ bij de ghene die het hooren, het sij in wat manieren dat het ghebeurt is met woorden, schriften, boden, teekenen, oft eenighe andere manieren, die en kan van soo grooten misdaet niet geabsolueert worden, dan door sijnen eijgen Prior met insettinghe eender goede saelighe penitencie, ende dijens, och niet te min ist dat hij verwonnen wort alsulken

fol. 49 v° ouerdragen ghedaen te hebben, wort hij nae den wille van den Prior een poos tijts in den kerker geset, die selfde straffinghe verdient hij oock die beuonden wort, die sijn huijs hebben ghediffameert oft de correctien van de munnincken te hebben al wetens ende uut quaetheijt de vremden oft buijte liden te kennen gegeuen.

37. Niemant en neme op sijn seluen eenighe executie van testamenten oock tot godtvruchtige saken, noch gheen sorchvuldicheden ende vervolunighe⁴⁶ van eenige saeken ende sorghvuldighe wercken.

38. Ist dat het wettelick bevonden is dat twee oft noch meer conuersen oft donaten hebben gheconspireert, dat is, ist sake dat sij uut nijdigheijt, haet oft quaetheijt sijn te samen veraccordeert om iets quaets op te stellen tegen den Prior oft Procurator, oft iemandt anders, oft om hem te vervolghen, uut quaetheijt, die worden in het selfde huijs in den kercker geset ende sij en moghen daer niet worden uitgeleijt sonder orlof vanden Reuerendus Prior van groot Cartusie.

fol. 50 r° 39. Die hun tusschen malkander breken vrede ende eendraghticheijt door kijfvagien⁴⁷ ende knabbelinghe⁴⁸ ende dickmaels vermaent sijnde niet en willen op houden, die worden in den kercker geset ende ist dat het van noode is soo worden sij nae het goetduncken vanden Visiteerders onder behoerlijcke disciplien in de huijsen van de provincien ghedeijlt ende ghescheijden. Maer waer het sake datter een alleen te seer seditioes⁴⁹ waer, die sal nae het oordeel van den Prior oft Visiteerders in het selfde huijs worden ghekastijt.

40. Ist saken dat imandt van de bruers ongoddelijck sweerde om te spreken van godt, oft van sijn sacramenten oft heijlighen oneerelijcke ende versmaedelijcke oft spijtighe woorden alsulke boosheijt van woorden neerstelijck ouerleijt sijnde sal die als een afgrijsselijcken blasphemeerder grootte kastijdinghe schuldigh sijn, gelijk de saeke sal uutwijsen, waer op de Prior ende Procurator neerstelijck behooren gade

⁴³ *contumelia*: Lat. belediging.

⁴⁴ *vermoijen*: vermoeden.

⁴⁵ *diffamatie*: ontering.

⁴⁶ *vervolunighe*: waarschijnlijk: vervulling, inwilliging.

⁴⁷ *kijfvagie*: gekijf, getwist.

⁴⁸ *knabbelinghe*: gekibbel.

⁴⁹ *seditioes*: Fr. séditieux: opstandig.

te slaen. Maer die het ghene dat hij seijt bevestighende is, met simpelijck te sweeren, bij godt, bij sijn geloof, bij

fol. 50 v° Christum, soo moet mij godt helpen oft eenighe andere diesgelijcke maniere hoorende dat een oft noch meer die moet terstondt waer dat hij is venia nemen, ende ist dat hij het gewoont is te doen, soo wort hij met swaerder kastijdinghe gestraft. Het selfde ordineren wij oock van den ghenen die de woorden oft sententien van de heijlighe schrifture verkeert⁵⁰ tot ijdele ende oncujsche woorden.

41. Orlof die van den Prior gheweijsert is, die magh den vicaris oft Procurator niet gheuen, ende daerom die alsulken orlof begheerende is, die moet seggen dat het hem van den Prior geweijsert is, al en wort het hem niet gevraecht, op dat hij niet en moet worden gestraft als bedrogh schuldigh te sijn, ist saeke dat hij dien orlof verkrijght van den onwetende. Desgelijck oock ist sake dat iemand orlof, die hem vicaris oft procurator

fol. 51 r° geweijsert is, van den Prior naemaels begheeren wilt, die moet den Prior teekenen gheuen, dat hem van voorseijde vicaris ende Procurator dien orlof gheweijsert is geweest.

42. Het is georloft te ontfanghen een poos tijt ende niet anders, als het groote noodt is in onse lant huijsen, oft binnen onsen bevanck des kloosters kisten ende beesten⁵¹.

43. Die van de Conuerssen ende Donaten kunnen ghearbeijden ende niet en willen doen, die deruen wijn ende pitancie nae den wil van den Prior oft Procurator, ende ist dat sijn obstinaet sijn, soo worden sijn, nae het gebot van den Prior in den kercker geset.

44. Die de gene, die het conuent schuldigh is, verweckende sijn, om haer te doen van het klooster betalen, oft die anderssins gemaect hebben, dat het conuent tot schade is gekomen, die houden

fol. 51 v° hun celle voor den kercker nae den wille van den Prior.

45. Ist saken dat eenighe conuerssen ten sijn, om te beletten het sijn openbaer oft heijmelijck tegen den raet ende wil des Priors ende des conuents verhueringhe uutgheuinghe oft ander georlofte versettinghe van goet, die salmen in den kerker setten.

46. Conuerssen die met eenighe lanckdueringhe ende eeuwelijcke beletsel oft ghebreck belet sijn, dat sijn nae de gewoonte vander orden niet en kunnen gewercken die worden gehouden voor ombequaem.

47. Ghemeijnschap oft familiariteit ende te samen sprekinghen oft koutinghen met vrouwen besonder met persoonen, ende in plaetsen ende tijden die suspeckt sijn verbieden wij scherpelijck de conuerssen, noch wij en willen oock niet dat sijn met vrouwen sullen spreken, het sijn buijten oft binnen de palen oft termijnen des klooster, tensij uut groote nootelijcke ende openbaere saeke. De vrouwen en worden oock gheen aelmoessen

50. *verkeert*: verdraait, slecht interpreteert.

51. Die zin betekent wellicht: Het is toegelaten, tijdelijk slechts, kisten en beesten in ontvangst te nemen binnen het kloosterdomein, als er grote nood is in hoeven en in klooster.

fol. 52 r° gegeuen, alsoo verre als het mogelijk is dan verre van ons kloosters.

48. Vrouwen en laten wij gheensiens binnen onse palen des kloosters komen, soo verre als het wij beletten kunnen. Maer die eenigh vrouwen, hoe dat sijn sijn, brengt binnen den bevanck oft binnen de limiten ende beslijtinge des kloosters, die met eenighe grachten oft andere teekenen ghedesigneert sijn, oft die het laten gheschieden, als hij het wel soude kunnen verbieden, die valt in den ban, door het selfde leijt, die welcke gereserueert is den stoel van Roomen, ende dat door de kracht van de bullen, van dese naer volghende paussen te weten van Julius den 2 van dien naem heeft geregeert ouer 1503 iaere ende was den 226 pauws naer sinte Peeter ende hij heeft den stoel van Roomen beseten 9 iaer ende 4 maenden, ende van Pius den 5. van grehorius den 13.

49. Als vrouwen in onse wercken worden ghestelt, soo en bewaeren onse conuerssen die niet, alsoo verre als het men kan gelaten

fol. 52 v° noch sijn en gheuen hun oock met hunnen handen gheenen loon, maer imandt van de knapen.

50. In de huijsen van de nonnen en worden nimmermeer conuerssen gheherberght.

51. Ist saeke dat eenigh Conuers oft Donaet uut saeke van onkujsheijt eenighe vrouwen brengt binnen de bevanghen der kloosters oft in andere huijsen, hoeuen oft kameren van onser orden, oft maect dat sijn daer in worden ghebrocht, oft die de ghenen dier in ghebrocht sijn, ontfanckt oft aenveert, oft die daer toe ijmanden helpt, oft raedt oft faueur gheeft, het sijn ofter eenigh quaet werck naer gevolght is oft niet, die en kan van alsoo grooten misdaet niet worden gheabsolueert, dan door sijnen eijghen Prior, met een goede salighe penitencie. Ende ist sake, dat alsulcke verwonnen is, oft voor ghetuijghen beleden heeft van alsulckx ghedaen te hebben, is dat

fol. 53 r° het conuers is, die wordt nae den wille vander orden inden kercker geset, maer ist donaet die sijn inder eeuwigheijt vander orden afgescheyden ende uitgeiaecht.

52. Wij verbieden de Conuerssen geheel alle omvanghingen oft omhelsinghen ende cussinghen van eenighe vrouwen van wat conditien dat sijn sijn op de pene van generael disciplien nae den wille vander orden. Maer ist dat de donaten bevonden worden alsulckx ghedaen te hebben, die houden de orde in spijsen ende drancken een week langh.

53. Ist sake dat iet gegeuen wort de conuerssen die woonende sijn in een vreemdt huijs, als sijn uut dat huijs ghaen, soo en moghen sijn dat gheenssins met hun draghen sonder orlof van den Prior derseluer huijsen.

54. Gheen conuers die buijten in de reijse ende ouer wegh is en pijn⁵² hem te draghen eenighe weereelijcke mantel oft kappe, die van den capruijn is verscheijden

fol. 53 v° oft afghesneden noch en pijn hem te verlaten het habijt van der orden oft dat verborghen te draghen ten sijn eenigh nakende perijckel anders eijsschende is.

55. Wij verbieden de conuerssen ghemeijnschap ende ghiften te ontfanghen van woekers financiers van de ghenen die in den ban sijn ende van roouers die men openbaer weet dat alsulckx sijn.

52 *pijn*: doe de moeite, beproeve het.

56. Boecken van ketters en gheen conuers oft donaet oft imandt anders van onser orden bij hem houden oft eenighsins lesen op de pene van den kercker, want die alsulke boecken houdt oft leest die valt in de sententie des bants door het selfde werck nae het heijligh concilie van trenten.

57. Gheen persoon van onser orden en pijn hem eenigh kindt van de heijlighe vundt⁵³ te heffen, oft dat te doopen dan in sake van groote ende onuerdraegelijke noodt. Conuers die contrarie doet sal

fol. 54 r° moeten houden de generael disciplien. Den donaet sal worden uut de orden geiaecht.

58. Niemant en pijn hem al wetens het sij door hem seluen oft door imant ander te ontfanghen te draghen oft te seijnden briuen oft bootschappen alleen met woorden te doen die openlijck oft bedecktelijck souden moghen sijn tegen de goede ruste des vreedts ende peijs, ende prinsen oft andere groote heeren oft prelaten souden verwecken tot gramschap, conuers die alsulckx doet sal moeten lijden de pene van die criminos⁵⁴ sijn, donaet wordt utgeiaecht.

59. Gheen persoon van der orden en pijn hem te exerceren oft hanteren in onse kloosters oft huijssen oft elders die kunst van alkumisten⁵⁵ dat is van koper oft metael te velsschen⁵⁶ oft gouwtachtich te maken⁵⁷ oft van de vijfde essentie oft raet oft daet te gheuen, de gene die alsulck kunst hanterende is, oft bij te sijn daer sij ghehanteert ende ghedaen wordt, oft instrumenten van die kunst bij hem te hebben, den conuers

fol. 54 v° die alsulckx doet sal schuldigh sijn van generael disciplien, donaet wordt utgeiaecht.

60. Ist sake dat eenigh conuers vluchtende is tot koninghen, prinssen ende andere machten ende iurisdiction der beider staten, dat is van gheestelijck oft weerelijck om van hun geholpen te worden uut wat oorsake dat hij dat doende is die wort als eenen verloocheaer ende die verlaten heeft de orden ghestraft met de pene der criminoosen, dat is van de ghene die groote misdaden ende stucken bedreuen hebben.

61. Het ghemeijn capittel het welck wij schuldigh sijn al te samen onderdanich te sijn, ghebiedt ons al te samen, ende een igelijck als sij weten eenighe onghereghelde ouertredinghen oft misdaden dat sij malkanderen sterckelijck ende lieffelijck, discretelijck nochtans ende in saeghtmoedigheijt des gheest berispen, ende dat behooren meest te doen die ouwste

fol. 55 r° hoe wel dat een igelijck gehouden ende schuldigh is sijnen broeder te corrigeren ingeval datter gheen beternisse nae en volght soo moeten sij eerst den Prior te kennen gheuen daer naer de visiteerders ende ist sake sij daer niet in en voorsien, dan sal men den Reverendus Prior van Cartusie oft het gemeijn capittel te kennen gheuen. Alsoo verre dat het gebeurde dat door eenighe sake, hoedanich dat die oock waer die voorseijden berispinghen ende correctien oft ouerdraginghen versuijmt ende gelaten worden sij moeten weten, soo wel die ghene die se versuijmen ende voorbij laten

53 *vundt*: doopvont.

54 *criminos*: misdadig(er).

55 *alkumist*: alchemist.

56 *te velsschen*: te vervalsen, te maken tot een op goud gelijkende stof.

57 *gouwtachtig te maken*: goudachtig te maken, vergulden.

gaen als die ouertreders ende misdadighen dat sij van hun versmaetheijt⁵⁸ ende onnamicheijt⁵⁹ den scherpen ende strenghen rechter sullen reden gheuen.

62. Maer nochtans gheen conuers oft donaet en pijn hem in tegenwoordicheijt van de munnincken oft leeken oft weerelijcke hoedanich sij oock waren, sijnen Prior oft Procurator te berispen, oft de selue spijtelijck te antwoorden, ende wederstaen, op die pene van te deruen wijn ende pitancie nae den

fol. 55 v° wille van den Prior oft Procurator dat weerdigh is om gebetert te worden, soo sal hij hem alles met sonelijcke⁶⁰ reuerencie vermanen ende bidden als hij alleen is, oft hij sal maken, dat hij door imandt anders die hem familiaer is vermaent worden, alsoo verre dat eenigh conuers sijnen Prior oft Procurator bij eenighe wie dat sij oock sijn, sijn faem benemende is die sal worden alsoo ghekastijdt, dat die ander hun sullen ontsien diesgelijcken te doen.

Van die criminos sijn. Het 21. Capittel.

1. Die beleden hebben voor ghetuijghen oft verwonnen sijn van onkuisheijt van gheweldigher handt⁶¹ van dieuerije, van eijghendom, van rebellie, van ongehoorsaemheijt, befaminghe⁶², van crimineel, dat is als imandt een ander aentijghende is eenigh

fol. 56 r° groot misdaet het gene dat hij niet en kan bewijsen, oft goet gedoen van meesterschap des conspiratie, ende oock van verwekinghe tot twist ende tweedraght, ende die met vier ende met die doot dreijghen ende die suspeckt sijn van eenigh groot schandael te bedrijuen, ende die het klooster oft eenigh persoon van der orden trecken oft doen trecken in het recht, voor eenighe gheestelicke oft weerelijcke rechter, dese worden al in den kerker geset ende ghestraft nae die grootheijt van hun misdaet.

2. Nochtans en wort niemant in den kerker geset om een kleijn smijtinghe⁶³ van eenen leeken, maer hij wort nae dat sijn misdaet groot is van den Prior ghediscipli-neert.

3. Oock dieuen, die dieuerije bedreuen hebben het sij samen oft met stucken in een dinck dat bouen tweelf denarien niet weert en is, en worden in den kerker niet geset, maer worden nae het goetduncken van den Prior gestraft, maer die dieuerije ghedaen hebben in eenigh dinck dat meer dan tweelf denarien weert is oft de weerde van drij schellinghen niet te bouen en gaet

fol. 56 v° te samen oft met stucken die worden een poos tijt nae den wille van den Prior in den kerker geset, het selfde geschiet oock in alle manieren van de ghenen die in eijghendom beuonden sijnde. Maer andere dieuen ende proprietarissen die bouen die weerde van drij schellinghen iet hebben gestolen oft proprietaris geweest, die moeten eeuwelijck in den kerker sitten, tot dat sij door het ghemeijn capittel oft Reuerendus Pater van Cartusie daer worden uitgeleijt.

58 *versmaetheyt*: verachtelijkheid, nalatigheid.

59 *onnamicheijt*: toestand die beter niet genoemd wordt.

60 *sonelijcke*: soonlijcke: kinderlijke.

61 *gheweldiger handt*: geweld, gewelddaad.

62 *befaminghe*, van befaemen: met een misdaad doodverven, in een slechte naam brengen, belasteren.

63 *smijtinghe*: een slag of stoot.

4. Desgelijcken oock die brieuen vervalschen, verwonnen sijnde van eenighe onkuijsheijt hoedanich dat die is, brandstichters ende doodtslagers.

5. Die gestoruen sijn in dieuerije oft eijghendom soo wel van twelf denarien als daer onder, als hun teijt uitkomen is⁶⁴ en worden sij op het kerckhof niet begrauen, ende die begrauen sijn worden wederom uutgetrocken alsoo verre als het geschiden kan sonder perijckel van schandael ende

fol. 57 r° stanck, op dat van de derderen het crimen dat is, de groote sonde van diuerije ende van eijghendom beter soude worden gheschouwt.

6. Ist sake dat het somwijlen gebeurt eenighe conuerssen sij verwonnen sijn geweest van onkuijsheijt uut den kerker verlost te worden, die en sullen gheenssins blijuen in de huijssen daer sij in verwonnen sijn geweest, maer ist dat wel mogelijk is, soo sullen sij elders worden ghesonden. maer soo wie verwonnen is, oft voor getuijghen heeft beleden van onkuijsheijt die men niet en behoort uut te spreken, die worden in den eeuwighen kerker geset, sonder eenighe hoep van verlost te worden.

7. Soo wie dat vervalst heeft den seghel oft brieuen van het ghemeijn capittel oft Reuerendus Pater van Cartusie die wort gestraft met de pene der briefvalschers ende der ghenen die criminoos sijn, ende hij is ombequaem tot alle obediencie van de orde hoe dat sij oock dat sijn sonder eenighe hope van weder toegelaten.

fol. 57 v° 8. Ist sake dat het crimen dat is het grootd misdaet dat den kerker verdient heeft van noode heeft bewijsinghe, ende niet en kan van den onsen bewesen gheworden soo moghen bequamen weerelijcke lieden tot getuijghe worden ghenomen.

9. Soo wat criminose conuerssen dat ghebeurt te worden uut den kerker verlost die sullen alleen van het ghemeijn capittel oft Reuerendus Pater Cartusie worden verlost ende naer dat sij daer uut geleijt sijn, sullen sij altijt de leste sijn van alle de ghene die sij daer gevonden hebben sonder hoep van weder om te worden geset in hun ouwde plaetse, ende door gheen dispensatie en moghen hun eenighe obediencien worden beuolen soo langh alser anderen die niet criminoos en sijn kunnen ghevonden worden, die men se mach beuelen, Ende noch daer en bouen als sij uutkerker verlost sijn, moeten sij veertigh daghen lanck disciplien nemen, op werck daghen naer de Laudes van die Vigilie, dat is tusschen de metten ende Laudes op

fol. 58 r° heijlighe daghen in het capittel van de conuerssen, dat sij hoochtijt houdende sijn, ende veertigh capittel daghen lanck eten sij op de aerde op een bloodt berdt⁶⁵ in den refter smorgens ende te sauonts medegerekent, die daghen op de welcke sij hebben hoochtijt gehouden in het conuent op de welcke sij op de aerde niet en eten, ende een geheel iaer lanck moeten sij houden die ghemeijn disciplien vander orden de welcke is dusdanich, sij sullen deruen het ghemeijn colloquio, ende sij sullen alle capittel daghen disciplien ontfanghen, uutgenomen de daghen op die welcke sij hebben hoochtijt gehouden, oft sullen moeten houden, noch sij en sullen gheen voos hebben⁶⁶ oft sententie seggen tegens imandt, noch obediencie, dat is en sullen niet moghen sijn kocks, portiers, muijlmeesters, meesters van ossen ende koijen oft van het landthuijs, ten waer dat uut groote noodtsakelijckheijt Reuerendus Pater van Cartusie hun dispenseerde.

10. De orde te houden in spijsen en drancken

⁶⁴ als hun teyt uitkomen is: eufemisme voor sterven.

⁶⁵ berdt: plank.

⁶⁶ voos: stem(recht).

fol. 58 v° dat is smaendaghs ende swoensdaghs met broodt ende potagie te vreden sijn, dijsdaghs ende saterdaghs met broodt potagie ende wijn, maer donderdaghs ende op capittel daghen ende op feestdaghen van twelf lessen gelijk als conuent, dies niet te min moet onderhouden noch worden die abstinencie vander orde, ten waer dat openbaer noodtsakelijckheijt dat verbode.

11. Alle criminose van den eersten dagh dat sij in den kercker geset sijn tot ses maenden lanck hebben een half portie van conuents broodt, ende sij gebruijcken wijn des huijsgesins oft bier, maer van het broodt des huijsgesins wort soo veel gegeuen als het van noodt is, maer op feestdagen van capittel ende soo dicwils als het convent in den refter etet, soo wordt hun gedient de kosten gelijk het convent heeft, op werckdaghen mach hun oock wat nae het goetduncken van den Prior uut gracie gedient worden. Maer nochtans ist sake dat imandt in den kerker geset sijnde, sijn schult niet en wilt bekennen, ende hem niet beteren en wilt, die wort soo lanck met water ende broodt onderhouden tot dat hij hem betert.

fol. 59 r° Van die Uutgeloopen sijn. Het 22. Capittel.

1. Die utgeloopen sijn komende van selfs tot eenigh huijs van der orden ist dat sij niet criminoos en sijn, dat is, ist sake dat sij eer sij gingen loopen niet en hebben iet crimineels bedreuen, oft oock niet, naer dat sij utgelopen sijn, oft in het loopen wesende, al komen sij oock binnen vijf daghen wederom eerst moeten sij der orden wederom worden reconcilieert oft versoont, om het uut loopens wil, ende daer naer sullen sij hun schult roepen in het conuent begheerende misericordie ende belovende beternisse, daer naer sullen sij vijftien daghen nemen disciplien in het capittel van de conuerssen ende vijftien daghen sullen sij ter aerden eten, in den refter op een bloodt bardt⁶⁷.

fol. 59 v° 2. Maer ist dat sij langher dan vijf daghen laten wederom te komen, soo en sullen sij soo wanneer dat sij oock wederom komen, niet voortaan ontfanghen worden dan tot den kerker daer sij sullen veertigh daghen lanck moeten houden in spijsen ende drancken die disciplien daer ghene die criminoos sijn uut welcke nochtans kerker, ist sake dat sij niet criminoos en sijn, mach hun den Prior nae den raet van sijn conuent uut verlossen als hem goetdunckt profijtelijck te sijn, ende uut den kerker geleijt sijnde sullen sij twintich disciplien ontfanghen in het capittel, ende twintigh dagen sullen sij ter aerden eten in den refter, ende een iaer lanck moeten sij houden die voorseijde ghemeijn disciplien van der orde.

3. Maer uutgeloopen die criminoos sijn, wanneer sij wederom komen, nimmermeer en worden sij ontfanghen dan tot den kerker, uut den welcken sij en mogen niet worden verlost, dan door

fol. 60 r° het ghemeijn capittel, oft door de Reuerendus Pater van Cartusie, ende daer uut geleijt sijnde moeten sij gelijk het voorseijt is die pene der criminosen lijden ende houden.

4. Die utgeloopene als sij uut den kerker worden verlost, al en sijn sij oock niet criminoos gheenssins en moghen sij obediencien hebben in het selfde huijs sonder openbaer orlof van Reuerendus Pater oft ghemeijn capittel.

5. Apostaten dat is het orden verlaten hebben die moeten gedwonghen voor al om wederom aen te nemen het habijt van der orden, ende daer naer worden sij met

⁶⁷ bardt: berd, plank.

eenen ghereconcilieert⁶⁸, ende sij worden van hun apostasije, ende van die sententie des bans daer sij in gevallen sijn door dat sij het habijt verlaten hebben gheabsolueert voor getuijgen ende sij worden gelijk als het voorseijt is in den kerker geset, Maer nochtans apostaten die criminoos sijn nae dat sij drijmael het orde verlaten hebben, en worden sij niet meer in de orde ontfangen.

fol. 60 v° 6. De Conuerssen die om discipelen worden tot eenigh ander huijs versonden en wort niet gedaen iet om te rijden ten waer door bedwanck van groote sieckte oft ongevallicheijt, noch hun en sullen oock gheen gheestelijcke beneficien worden gegeuen, daer sij sullen worden onderhouden gelijk men andere gasten plecht⁶⁹ te verleenen.

7. Soo wat conuers die vliedende is tot eenighe gheestelijcke vrijheijt oft tot eenighe andere ghepriuiligierde plaetsen om soo te ontghaen de discipelen vander orden, ende sijn seluen wilt met de priuilegien der voorseijde plaetsen beschermen tegen de orden, valt alsulk werck doende in die sententie des bans ende hij wordt berooft van alle gheestelijcke beneficien der orden, ende tot alle obediencien is hij inder eeuwigheijt ombequaem: maer de donaten die alsulckx doen sijn van de orden in der eeuwigheijt uitgeiaecht.

8. Die voorseijde penen der uitgeloopen ende van de ghene die criminoos sijn mach

fol. 61 r° Reuerendus Pater van Cartusie somstijts ist dat hem goetdunckt wat versueten ende verminderen, naer een ander Prior ia al is het oock hem selfs Prior en mach dat niet doen sonder orlof van Reuerendus Pater van Cartusie dan alleen in het uuterste perijckel des doods oft seer groote nootd sakelijckheijt, nochtans discipelen ende etinghen ter aerden⁷⁰ ende strengigheijt in spijsen ende drancken mach een ander Prior uut redelijcke sacke wat verminderen ende versaechte⁷¹.

Van de Donaten. Het 23. Capittel.

1. Wij ordineren dat voortan niemant en sal worden ontfanghen tot den staet van klercken redduijt oft leeken redduijt oft van prebendarissen, maer alle persoonen van de orden sullen sijn Munnincken, conuerssen, donaten oft Nonnen.

2. Want kennelijck genoch is dat door onwijse⁷²

fol. 61 v° ontfanghinghe van Donaten volghende sijn groote ende veel quaets schaden ende schandaelen, soo ordineren wij vastelijck ende geheelijck, dat niemant in gheender manieren noch op gheenen tijt en mach worden ontfanghen tot donaet sonder orlof van de Visiteerders ende sonder consente van het conuent, oft van het meesten deel des conuents ende ten sij, dat hij eerst wel gheprobeert ende gheproeft is, ende met alsulken conditien hier naer sullen ghevoeght worden.

3. Gehouwe vrouwen en worden in onse kloosters noch buijten onse kloosters in gheender manieren ontfanghen tot Donatinnen, nec diesgelijck oock en worden gheen gehouwe mans ontfanghen tot donaten.

68 *ghereconcilieert*: verzoend.

69 *plecht*: pleegt, gewoon is.

70 *etinghen...*: het eten op de grond.

71 *versaechte*: verzachten, milderen.

72 *onwijse*: onverstandig, niet doordachte.

4. Die ontfanghen sullen worden tot donaten sullen in den eersten uut handen van den Prior in het Capittel vande Conuerssen ontfanghen eenen capruijn, ende eer sij met eenighe beloften sullen worden ghebonden, sullen sij ten minsten een iaer lanck geproeft worden in het klooster, oft noch langer gelijk het den Prior goetdunckt.

fol. 62 r° 5. Voorts met dese naervolghende conditien sullen de donaten ontfanghen worden, te weten dat sij leuen sullen sonder eijghendom in het ghemeijn ende het huijs sal hun genoch voorsien, van het ghene dat hun van nootd is, dat sij dat klooster daer sij ontfanghen sullen worden oprecht sullen wesen gehoorsaem ende getrouw, dat sij schade oft lasteringhe van den Prior ende van de andere des kloosters hun niet en sullen heelen, maer sullen hun dat te kennen gheuen, haer eer ende profijt sullen sij liefhebben ende voorderen, Item dat sij sullen geheel subiect wesen de correctie van der orden, dat sij van het ghene daer sij administracie af hebben den Prior ende Procurator sullen rekeninghe doen soo dicmals als het hun sal worden begeert, dat sij sullen in reijncheijt leuen, ende waer het sake (daer het godt af wil behoeden) dat sij reijncheijt niet en hielden, oft dat sij in de voorseijde dinghen oft eenighe van die voorseijt sijn ghebreckelijck ghevonden worden, soo sal de orde alsulke donatie oft giftinghe breken ende te niet doen, ende haer van alsulken onsalighe persoonen verlossen, hun gheen remuneratie⁷³ oft

fol. 62 v° loon gheuen voor den tijt dat sij het conuent hebben gedient.

6. Het bouenste kleedt van de donaten en mach nimmermeer sijn gestrept oft gehackelt⁷⁴, noch gruen, noch niet van root oft gheel verwe maer van eender verwe ende grauw oft kastani verwich ende soo langh dat de knien bedeckt ende die voorbij gaet oft langher sij. Eenen capruijn van de selue verwe moeten sij altijt draghen, maer nochtans op heijlighe daghen, als sij om den dinst godts te hooren opwaerts tot het bouenste huijs gaen, soo draghen sij een lanck kleedt niet gegordt ende eenen capruijn gelijk de conuerssen.

7. De donaten en laten hun haer nimmermeer lanck worden, maer alsoo scheren sij dat in het rondt dat sij gaen met bloote ooren, ende ist sake dat sij drijmaels vermaent sijnde, dat niet en willen doen, soo worden sij nae den wille van den Prior in den kerker geset tot dat sij behoorlijcke beternisse hebben ghedaen.

fol. 63 r° 8. Die donaten sijn gehouden te lesen voor hun metten thien Pater nosters ende thien Aue Maria, voor elck ander ghetijde drij Pater nosters ende drij Aue Maria, voor eenen die eerst gestoruen is in hun conuent lesen sij dertich pater nosters ende Aue Maria voor de iaerghetijden lesen sij alle weke thien Pater nosters ende Aue Maria, voor het officie van het ghemeijn capittel ende voor die van cluniack, ende voor onse weldoenders oft goetdoenders naer kerssmis dertich Pater nosters ende Aue Maria.

9. Sij moeten hun biechten ende hooghtijt houden in de hooghtijden van kerssmis, van witten donderdagh, Paesschen, Sinxen ende heijlighe Sacraments dagh, ende op den eersten sondagh van alle maendt.

10. Die vasten van de orde en sijn sij niet schuldigh te houden, hoe wel dat sij oock plachten sVrijdaeghs uut deuotie te vasten, maer de vastendaghen van de heijlighe kercke moeten sij getrouwelijck onderhouden,

73 *remuneratie*: fr. vergoeding.

74 *gehackelt*: uitgetand.

fol. 63 v° sij moeten ooch met minders te vreden sijn, in pitancie ende wijn dan die conuerssen als sij sulken last van der orde niet en draghen, ende sij op behoorelijke plaetse ende tijde moghen vlees eten nae de gewoonte der huijssen oft kloosters, nimmermeer nochtans moghen sij binnen het conuent vlees eten of imandt gheuen om te eten, noch sij en moghen oock niet toelaten dat van imandt vlees wort gheten in het conuent. In den Aduent ende sWoendaghs moeten sij vlees deruen.

11. In andere dinghen die hunnen staet aengaen, moeten sij hun religieuselijck hebben want sij sijn mede de familie des orde, ende genieten de priuilegien afflaten, vrijheijden des voorseijde orde ende sij hebben het beneficie van een Breuis, door de geheele orde, ist sake dat sij loffelijck in de orde gheleeft hebben.

12. Om het perijckel van ouertre-

fol. 64 r° dinghe en doen de .....
tum dat is verbindunghe aen gode gelijk de conuerssen maer, als sij in het habijt van de donaten een iaer oft meer nae de discretie van den Prior geproeft sijn, begheeren sij te bliuen, soo moeten sij belouen te onderhouden de voorgenoemde condition, met een openbaer instrument in het geschrift onderteekent sijnde van eenen Notaris.

13. Die Donaten en moghen uut hun huijs oft conuente niet gaen dan als sij van den Prior oft Procurator buijten worden gesonden, ingeval dat sij tot een ander conuent komen sonder orlof, niemandt en ontfanght hun dan tot de kerkeren ende daer naer sal hij se seijnden wederom, nae hun kloosters oft hij sal hun uutloopen, ende dat hij se houdende is hunnen Priors te kennen geuen, die hier teghen doet die sal de orde houden in spijsen tot dat hij se wederom seijnt oft tot dat hij te kennen heeft geueuen dat hijse houdende is.

fol. 64 v° 14. .... conuent en mach ontfanghen weerelijcke lieden die hun om niet willen dienen buijten den staet van Donaten, dan met alsulke belofte waer het saken, dat sij om hun excessen oft misdaet worden van het selfde huijs uut geiaecht niet en sullen begheeren oft eijsschen oft ontfanghen iet met allen voor hunnen solaris⁷⁵ oft loon.

15. Wij ordineren dat alle natien hebben moeten dese statuten van de conuerssen ende donaten in hun ghemeijn sprake ende dat sij hun ten minsten alle iaren eens worden voorgelesen.

Amen.

(Wordt vervolgd)

FRANS VERBIEST

75 solaris: salaris.

EEN BERICHT OVER RUMST UIT 1224

HET OUDSTE DOCUMENT IN HET GASTHUIS VAN ASSE

Het gasthuis van Asse bezit een zeer rijk archief. De meeste documenten dateren weliswaar uit de 17e eeuw en later. Het zijn vooral de zusters die zich in 1647 in het gasthuis kwamen vestigen, die hun documenten bijhielden. Uit vroegere tijden dateren echter de rekeningen die de zusters bij hun vertrek uit Hulst naar Asse meebrachten, de rekeningen van het vroegere passantenhuis in Asse en een doos perkamenten stukken, meestal titels van eigendomsverwerving door het gasthuis. Tussen deze laatste archiefstukken ontdekten we een los blad in perkament met Latijnse tekst in het typische geschrift van de 12e-13e eeuw.

Het document is onhandig afgesneden. Het meet 13 cm. breedte op 21 cm. lengte. Onderaan zijn een drietal openingen aangebracht, waaraan telkens een zegel was gehecht, maar nu verdwenen.

Het document draagt als oudste titel: ' *Over de grond van Thomas Van Caembeke te Rumst gelegen* '.

Het document spreekt nergens over Asse of het gasthuis. Het handelt over een overeenkomst getroffen vóór de koordeken van Mechelen tussen Willem, van de abdij van Grimbergen, en een inwoner van Rumst, Thomas van Caembeke, naar aanleiding van betwistingen over een bunder land.

Hoe het document tussen het archief van het gasthuis is verzeild geraakt is niet met zekerheid uit te maken. Misschien is deze betwiste bunder in latere tijden eigendom geworden van het gasthuis en zijn zo ook de documenten over dit stuk land in het bezit van het gasthuis gekomen. In onze studie over het gasthuisleven in Asse rond 1560 gaven we een opsomming van de toenmalige gasthuisgoederen. Tussen die goederen is nergens bezit in Rumst te bespeuren.

Een waarschijnlijke hypothese lijkt ons, dat dit document langs de abdij van Grimbergen in Asse is beland. Grimbergen vormde immers een van de partijen in het document vermeld. Welnu van 1652 tot 1738 waren de pastoors van het gasthuis van Asse Norbertijnenpaters uit Grimbergen. De laatste Norbertijn-pastoor van het gasthuis was prior P.F. Luckx. Deze werd met elf andere kloosterlingen in 1796 door de Fransen uit de abdij verdreven. De prior verhuisde dan als pastoor van het gasthuis naar Asse.

Dit verklaart hoe er in het archief van de abdij van Grimbergen stukken uit Asse en in het archief van het gasthuis stukken uit Grimbergen steken.

De tekst zelf leert ons een paar plaatsnamen en enkele persoonsnamen kennen.

NOORDGOUW

Publikatie van het Provinciebestuur van Antwerpen

REDACTIE

Voorzitter: Dr. Rob. PICAVET, Provinciale Griffier.

Leden: Lic. P. BAUDOUIN, Lic. Ad. JANSEN, Edw. LÉONARD, Dr. A. ROECK, J. STROOBANTS en Lic. Fr. VERBIEST.

Redactiesecretaris: W. SOONS.

Redactieadres: Provinciebestuur van Antwerpen, Koningin Elisabethlei 22, 2000 Antwerpen.

INHOUD

Fr. VERBIEST	De Lierse Kartuize	
	III: Het necrologium van de kartuizers van Lier	93
Aug. KEERSMAEKERS	Hendrik Consciences roman 'De Boerenkryg' 1853.	
	Tweede deel. III: 'De Boerenkryg' in de kritiek	131

DE LIERSE KARTUIZE

III. HET NECROLOGIUM VAN DE KARTUIZERS VAN LIER

Voor zijn studie van de Kielse Kartuize maakte H. Delvaux¹ gebruik van verschillende documenten: een obituarium, twee cartularia, renteboeken en een cartarium met ca. 700 oorkonden.

Het Lierse archief van Sint-Gummarus levert nog een zeer interessant *Necrologium ordinis Carthusianorum Lyrae* van 1783 op². Ook dit document is een afschrift waarvan de scriptor getuigt: 'Concordat cum originali necrologio quod in conventu Lyrano extat'. Het werd geschreven rond de tijd, toen bij decreet van Jozef II de Lierse Kartuize werd opgeheven. De eerste bladzijde van het document herinnert daaraan en noemt het gebeuren met deze woorden: 'hoc ordo Lyrae et in Belgio placato regio Augustissimi Imperatoris Josephi II extinctus 5. majj Commissario regio Domino Van Gastel procuratore generali vicario, Domino Francisco Guilielmo Verreycken hujus urbis a secretis bonorum administratore et Guilielmo Cools urbis graphiario conventus oeconomici extinctionem plorante claro et populo. 1783'.

Het welvarend klooster, dat in 1551 oktrooi had gekregen van Karel V³, kende goede en slechte dagen. Tussen de jaren 1578 en 1582, zo leest men bij Van Lom, waren de monniken in groot gevaar, slachtoffers van de Nederlandse beroerten, toen de Nederlanders te Lier krijgsbezetting hielden: 'zoo waren deze Moniken wederom in groot gevaar van hun klooster te verliezen, en hadden het zelve reeds verlaten, door dien de zoogenaemde Geuzen het zelfde dreygden in brand te zullen steeken. Dog dit wierd door Jonkheer Adolf van Oranje tot Steedevoogd en Schouteth was aengesteld, belet, door dien hy van dit Klooster zyn Speelhof had gemaekt. Deeze Stad in 't jaer 1582, wederom onder de gehoorzaamheid van Philips de Tweede, Koning van Spanje, gebragt zynde, zoo namen deeze Paters wederom bezit van hun Klooster'⁴.

Dit gebeuren, tevens naverteld door A. Bergmann⁵, wordt even aangeraakt en vluchtig genoteerd in de *Lierse Kronijken*, b.v. in volgende woorden: 'Anno

1 H. DELVAUX, *Het Kartuizersklooster 'Sint-Katharina' op het Kiel bij Antwerpen ± 1323-1542*, dactylografisch proefschrift, Leuven 1956.

2 Het is genummerd 126/3, meet 21,3 x 33,5 cm. en heeft twee soorten geschrift. Het is uit papier, bevat 47 folio's, waarvan blanco 47r° en 47v°.

3 E. MAST, *Geschiedkundig Liersch Dagbericht*, Lier 1888, 202-205.

4 VAN LOM, *o.c.*, 340.

5 A. BERGMANN, *o.c.*, 188.

1578, 79, 80, 81 verlieten ze het klooster omwille van de geuzen 'alsoo dat dit Clooster in groot perijkel wiert bewaert door den Gouverneur van de Stadt met naeme Joncker Adolph van Hetvelt syn speelhuijs van desen Klooster maeckte' ⁶.

Herinneren we ook aan het jaar van de Spaanse Furie, 1595, toen de Kartuijzers weer zeer vele schade leden. Reeds in een andere bijdrage had ik het daarover, hoe Heraugier, stadsvoogd van Breda de stad Lier door krijgslist overrompelde en het kartuijzersklooster in groot gevaar van vernieling bracht ⁷.

Wellicht zinspeelt het necrologium op die pijnlijke geschiedenis in zijn nota bij het in memoriam van Pater Antonius van den Eynde 'olim turbulentis temporibus prior et procurator hujus domus, 1614' ⁸.

De schade door het klooster opgelopen 'zyn daerna rykkelyk vergoed en hersteld', zegt Van Lom ⁹. Hij noteert met genoegen dat in zijn tijd het klooster zeer welvarend was 'en den bouw van dit Klooster is tegenwoordig heerlykker dan ooyt: Zij hebben ook zedert weynig jaren een kostelyke nieuwe Kerk gebouwd' ¹⁰.

Ernest Mast noteert die nieuwbouw voor het jaar 1717, en geeft dan een uitvoerige beschrijving van het uitzicht der kerk, zowel van binnen als van buiten gezien ¹¹. Kanunnik Drymans noteert voor de nieuwbouw de datum 1718 in deze woorden: '1714. Dit jaer wiert van de oude kerck van het Carthuysers eenen refter gemaect en de nieuwe wirt begonst en voltrocken int jaer 1718 en 21 september gewydt door Petrus Josephus' ¹².

Bedoeld wordt dat de bisschop van Antwerpen, P.J. de Franken-Sierstorff, de kerk inzegende in 1721.

Wat die kerk aan rijkdom en schoonheid bevatte wordt als volgt door E. Mast voorgesteld: 'Deze kerk, kostelyk gebouwd, was met verscheidene merkweerdige kunstvoorwerpen versierd; het groot altaar was gansch in beeldhouwerij en verbeeldde de Transfiguratie; de twee zijdealtaren voor het koor waren van schoonen marmer en hunne tafereelen, O.-L.-Vrouw Hemelvaart en den H. Bruno in de wildernis, werden als meesterstukken geacht. Behalve deze altaren, bestond er nog aan de twee kanten van het koor eene kapel met doorschijnenden koepel en in ieder dezer kapellen stond een met kunst gebeeldhouwd altaar, het eene vertoonende den doop van St. Jan en het andere den H. Joseph met de H. Maria; boven de ingangen bemerkte men twee schoone marmeren medaillons met de afbeeldsels van den H. Ignatius en den H. Franciscus-Xaverius. Onder andere verdienstelijke schilderijen waren er eenigen, zooals een H. Hugo, door Smyers,

⁶ *Lierse Kronijk*, f° 60-61.

⁷ F. VERBIEST, *De Lierse furie*, in *Noordgouw*, 1, 1961, 117-143; 2, 1962 13-42 en, 145-192.

⁸ *Necrologium*.

⁹ VAN LOM, *o.c.*, 341.

¹⁰ *Ibidem*, 341.

¹¹ E. MAST, *Liensch Dagbericht*, 202 vlg.

¹² Kan. H. DRYMANS, *Jaarboek IV*, 38.

kunstschilder te Mechelen; de bekoring van Christus in de woestijne, door Quellin; een gekruisten Christus tusschen twee moordenaars, schoone kopij naar Rubens en twee bloemstukken door pater Zegers, welke de bijzondere aandacht der kenners uitlokten. Voor het hoog altaar prijkte eene kostbare zilveren lamp, gedreven door den heer Van In, zilversmid binnen onze stad, en in 't midden van het Koor stond de metalen lessenaar (met het beeld van de H. Bruno, beschermheilige en insteller der Karthuizersorde), die men denkt eertijds in de afgebrande kerk op het Kiel gestaan te hebben, en welke men, heden nog, als metaalbewerking en regelmatige teekenkunde in het Koor onzer hoofdkerk bewondert. Geheel de kerk met hare zijkapellen was bevoerd met witten en zwarten marmeren steen. Op het portaal verhief zich een prachtige toren, voorzien van een schoon uurwerk met een welluidend voorslag, bestaande uit vijf-en-dertig klokken. Al de vensters der vier panden van het Karthuizersklooster van Lier waren in hun midden voorzien van twee medaillons, waarop men de geschiedenis van de Orde zeer kunstig en nauwkeurig geschilderd zag; op de overige deelen der glazen bevonden zich de wapenen der volgende schildborstige familiën en voorname begiftigers: Van den Wauwer, Clarisse, de Schott, Lovany, Malderus, del Rio, de Varick, Damant, de Bejar, Rockocx, Tucher, de Weert, Roelans, de Ram, Charles, Doncker, Van den Broeck, Van der Piet, Van Honssem, Hemsens, Bailler, de Formest, Deliot, Van de Zype, Stamperus, Van Praet, Van Loo, Calvaert, Van Breusseghem, de Deckere, Smits, de Witte, Van der Veken, Kellenberch, Helman, Goubau, Lange, Moens, de Bot, Peeters, Verjus, Van Nieuwenhoven, de Mansdaele, Van der Vort, Fogelwayder, Van de Hecke, Van der Wiese, Nobelaer, Pottier, Van Parys, Van Valckenissen, Zoes en anderen ¹³.

Het is moeilijk uit te maken uit welk document of uit welke documenten Mast die gegevens heeft gehaald. Wellicht heeft hij gesteund op de inventaris van de verkoop van het klooster met zijn bezittingen, waarvan hij trouwens elders in zijn uitgaven een overzicht geeft ¹⁴.

Het zal mogelijk zijn vele namen van de schenkers der glasramen en andere 'benefactores' weer te vinden in de lijst der weldoeners die het *Necrologium* voorziet, en die we hierna laten volgen.

De eeuw van glorie zou echter een rampspoedig einde kennen voor de Lierse Kartuijzers. Bij edikt van 17 maart 1783 werd onder de regering van Jozef II, in verband met de afschaffing der kloosters, de verkoop en vernietiging bevolen. Het edikt werd de 28e maart 1783 te Lier, van de pui van het stadhuis, afgekondigd. In 1784 werd het klooster gesloten. In november werden schilderijen en meubels publiek verkocht door keizerlijke commissarissen. De gebouwen van het klooster werden in twee zittingen, op 15 en 30 november 1786, publiek onder de hamer gebracht. De gebouwen werden omgebouwd tot woningen en de kerk

¹³ *Geschiedkundig Liensch Dagbericht*, 203-204.

¹⁴ *Ibidem*, 338-342.

werd in 1799 afgebroken. Uit verscheidene lijsten van verkopen van nationale goederen blijkt dat de Kartuziers nog heel wat eigendommen bezaten, op het Kiel, in de stad Antwerpen en elders. De stad Lier werd opnieuw bezitster van de binnenvesten met aanplantingen. De kloosterlingen kregen een pensioen uit de Religiekas en de laatste prior verkreeg een woning in een deel van het afgeschafte klooster, waar hij de 16e februari 1784 overleed¹⁵.

Drymans noteert de gebeurtenissen weer even bondig: '1783 op den eerste july en de volgende daegen syn de paters cathuysers uyt hun clooster vertrocken op den 9 dito coopdagh'¹⁶.

'1784 15 febr. R.D. Antonius Dewitte exprior Carhus. habitans in nosocomio Lyrano ibidemque obiit'. '1784 12 juni ponitur pulpitum aureum in choro munificentiae R.D. Adr. Franc. Vertommen. Can. quod apud Carthusianos emerat pretio 31-10-0'¹⁷.

'Op den 22 september 1784 wirt int Cathuysersklooster verkogt alle de respectieve schilderye'¹⁸.

'1783 op den 5 mey wirt het Cathuysersklooster vernieticht door den commissaris heer Van Gastel procureur Gen. substituut en D. secretaris Verrycken administrateur van hunne goederen. Guill. Cools clercq. van de Secretaris oeconomicus van 't clooster'¹⁹.

Is die vernielingsgeschiedenis een echt 'necrologium', een dodengeschiedenis, het eigenlijke necrologium, het papieren document uit het Lierse Sint-Gummarusarchief herinnert nog aan die gebeurtenis. Het werd heel zeker geschreven en bijgehouden na de afschaffing van het klooster. Sommige vermeldingen immers dateren uit 1784.

Er is vooreerst de nota bij de dood van Antonius de Wit, 'Antverpiensis, ultimus prior hujus domus, artis litterariae antiquitatum nec non disciplinae monasticae studiosissimus. Obiit in nosocomio habitans Lyrano mense medio 10. 1784. sibi et domui opulentissima bibliotheca comparata'.

Ook bij Ignatius Schellinx is er een nota van 1 jan. 1784: 'ex heystenberg, vicarius hujus domus, olim vir plenus dierum non mediocris scientiae, ob senium impos mentis 1784'.

Voor Petrus Luyckx noteert men: 'Angiensis, procurator domus Lyranae post eorum extinctionem, 4 okt. 1784'.

Werd Pater Luyckx aangeduid om de lopende zaken van verkoop en dergelijke mee in 't oog te houden en de zaken van de Lierse Kartuize mee te behartigen in deze donkere dagen?

Het belang van het stuk, hoewel slechts een kopij, is gemakkelijk aan te tonen.

15 Zo vat A. BERGMANN het samen, *o.c.*, blz. 188, 276 e.a.; zie *Register* aldaar.

16 DRYMANS, *Jaarboek*, IV, 323.

17 *Ibidem*, 326.

18 *Ibidem*, 330.

19 *Ibidem*, 320.

Het werd opgevat als een kalendarium of martyrologium; we vinden dus bij de dagen van het jaar de vermelding van vele overleden monniken, conversen, redditi, donaten, zowel van de Lierse en Antwerpse kartuize als van andere kloosters, zoals: Brugge, Brussel, Diest, Gent, Herne, Leuven, Luik, Nieuwpoort, Parijs, Trier. Zelfs Hollandse en Duitse kartuizen krijgen er hun vermelding naast de grote Kartuize. Ook de namen van vele visitators en convisitators staan er naast die van binnen- en buitenlandse 'benefactores', die met een dankbaar obiit bedacht worden.

Bij de namen van weldoeners en paters en fratres worden af en toe wel belangwekkende wetenswaardigheden vermeld, zodat de geschiedenis van de Lierse en Antwerpse kartuizen en gedeeltelijk ook van andere instellingen daarmee zou kunnen aangevuld worden.

Zo kunnen hiermee vooral de gegevens van Delvaux worden verrijkt zoals hij ze heeft geput uit het belangwekkend onderzoek van het obituarium, dat mede voor hem een van de belangrijkste documenten was in zijn studie. Het wordt overduidelijk, als we even een paar feiten vergelijken. Delvaux geeft een lijst op van 153 paters. Van die monniken vinden we in ons necrologium 118 namen weer, maar we voegen daarbij de namen van 215 andere paters, zodat we komen tot een totaal van 333 monniken.

Hij vermeldt 21 conversen. Twintig van hen krijgen een vermelding in het necrologium; hun lijstje wordt aangevuld met 5 nieuwe namen; in het totaal zijn er 25 vermeld. Eén van de vijf donaten, bij hem vermeld, vinden we weer in het necrologium, naast de namen van 32 andere donaten, in het totaal 33. Een hele aanwinst! De vier redditi uit de lijst van Delvaux komen ook voor in het necrologium, maar naast hen zijn er vier andere geciteerd; in 't totaal zijn er 8 vermeldingen.

Dat is verklaarbaar uit het feit dat het obituarium dateert uit de 16e eeuw, terwijl het necrologium van Lier met aanvullende gegevens reikt tot 1784. Het necrologium vermeldt bovendien wel heel wat data bij de namen van de overledenen, die in herinnering worden gebracht.

Dat geldt ook voor de namen van de 'benefactores', die 161 in getal zijn en wier aanwezigheid wordt aangevuld met globaalvermeldingen van 'verschillende' weldoeners, die in één trek worden genoemd, zonder verdere specificatie van naam of enig ander gegeven. Wij kunnen dan ook met het volste recht toepassen op het necrologium, wat Delvaux noteerde voor het kalendarium: 'De waarde van dit Kalendarium is zeer groot omwille van de vele gegevens, die het bevat'. Het onvolledige kalendarium kan dan ook zeer goed worden vervolledigd met het necrologium.

Zoals in het obituarium van het Antwerpse archief zijn ook in dit necrologium de namen van de overledenen wellicht niet noodzakelijkerwijze ingeschreven op de werkelijke dag van hun afsterven. Een controle daarop wijst nochtans uit dat de gegevens van het necrologium, globaal genomen, meestal wijzen op een over-

eenkomst tussen de opgegeven herinneringsdatum en de werkelijke dag van overlijden.

Blijkens een nota in het nummer 22 van het Rijksarchief, *Kerkarchief, Fonds Kartuizers Lier*, bestond er een overeenkomst dat het overlijden zou ingeschreven worden op de juiste dag, wanneer in het kalendarium op die dag reeds een jaargetijde was ingeschreven. Was dat niet het geval, dan zou men de naam schrijven na het eerstvolgende jaargetijde: ' . . . quodquidem anniversarium scribi debeat in kalendario nostro conventuali ipso die obitus, si alio vel aliis anniversariis illa die in nostro iam dicto kalendario occupata fuerit; si autem vacaverit, dies illa scribi debeat cum primo anniversario sequente ²⁰.

Dit voorschrift werd blijkbaar gevolgd voor het invullen van het kalendarium, maar niet voor het opstellen van het necrologium. Uit één voorbeeld blijkt dat zeker. In het obituarium wordt Henricus Duiveland ingeschreven op de 20e januari: op de 19e januari werd nog geen naam ingevuld. In het necrologium echter werd dezelfde Henricus Duiveland wel ingeschreven op de 19e, op de eigenlijke dag van zijn overlijden in 1497, ook al was op die dag geen anniversarium genoteerd.

Waar dus enige twijfel bestaat over de juiste dag van overlijden van een ingeschreven monnik, genoteerd in het obituarium en tevens genoteerd in het necrologium, zou men het best voortgaan op de datum, aangegeven in het necrologium. Zo menen we dat Henricus Duiveland zou overleden zijn, niet op de 20e januari, maar wel op de 19e januari, de dag die vermeld wordt in het necrologium.

Het Lierse necrologium gaat waarschijnlijk terug op een ouder voorbeeld, maar heeft nieuwe gegevens bij opgenomen, blijkens vele vermeldingen van sterfgevallen in de 17e en 18e eeuw: 1750, 1777, 1783, 1784 enz.

Daarom durven we veronderstellen dat dit necrologium werd ingeschreven in de Kartuize van Lier. Op één punt echter sticht het wel enige verwarring. Bij vele monniken e.a. wordt vermeld 'professus hujus domus'. Het 'hujus domus' kan men met even veel recht interpreteren als 'in de kartuize van Lier' of als 'in de kartuize van het Kiel'. Immers bij de naam van de eerste prior van de Kielse Kartuize staat vermeld: '4 aprilis: obiit Fr. Joes vanden eynde conversus domus hujus. Obiit D. Joes de Bouchout qui fuit primus prior *domus hujus*'. Ongetwijfeld wordt hier bedoeld dat Jan van Bouchout de eerste prior was van de Kartuize van het Kiel. Dat wordt trouwens bevestigd door de gegevens van H. Delvaux, die Jan van Bouchout de eerste prior van de Kartuize van 't Kiel noemt. Ook volgens Le Roy werd Van Bouchout tot prior aangesteld in 1323 in de Kielse Kartuize ²¹.

²⁰ H. DELVAUX, *o.c.*, 36.

²¹ LE ROY, *o.c.*, 81.

Op de datum van 9 april daarentegen vermeldt de scriptor: 'Obiit anno 1545 venerabilis pater dominus Henricus de Bruyne qui fuit ultimus prior domus antverpiae et primus prior hujus domus qui hanc domum a fundamentis inchoavit . . .'. Hier kan 'domus hujus' niet anders geïnterpreteerd worden dan als 'de Kartuize van Lier'.

Wordt die 'hujus domus'-vermelding ingeschreven, dan is het niet altijd uit te maken of het een monnik of convers of donaat betreft van de Kielse dan wel van de Lierse kartuize. Slechts bij vermelding van het sterftejaar heeft men dus zekerheid terzake.

Mogen wij nog even stilstaan bij het belang van sommige geannoteerde wetenswaardigheden. In de alfabetische lijst van namen worden ze mede opgenomen, zodat we ze hier niet afzonderlijk moeten vermelden. Wij vestigen daarop de nodige aandacht in het overzicht der namen.

Overzichtelijke lijst

In de hiernavolgende namenlijsten vermelden wij vooreerst de monniken nadien de redditi, vervolgens de conversen, dan de donaten en uiteindelijk de benefactores.

Wij geven de namen, eventueel de familienaam, gevolgd door eventuele voornaam of voornamen. Hierbij voegen we de titel, de plaats van hun professie en de eventuele op elkaar volgende verantwoordelijke plaatsen in het klooster. Indien andere wetenswaardigheden worden vermeld, geven wij die in aansluiting bij al het voorgaande.

Let erop dat we voor de bepaling van de alfabetische volgorde steunden op de voorkomende scripsie, die meestal een verlatijnste naam geeft. Hierbij werd geen rekening gehouden met de partikels *a, de, van*. Als laatste gegevens volgen dan de datum, waarop de naam werd ingeschreven in het necrologium en de vergelijkende gegevens uit het obituarium, zoals die worden verstrekt door H. Delvaux. Zo kan men dan ook het best uitmaken in welke zin dit necrologium een waardevolle aanvulling is van het obituarium.

LIJST VAN DE MONNIKEN (MONACHI)

1. ACHELEN (VAN), Adrianus vicarius	2 juli	14. ANTVERPIA (DE), Martinus mon. h.d.	
2. ADORNES, Martinus prior domus Brugis visitator provinciae Theutonicae	11 dec.	15. ASPEREN (DE) Joannes mon. h.d.	31 maart
3. ALBERGETUS, Nicolaus de Baknst professus domus Capellae	23 november 1767	(Van Asperen, Jordaen, 31 maart 1422)	
4. ALBI, Joannes monachus hujus domus	20 april	16. ASPEREN (DE), Petrus professus d.h.	30 nov.
(Dewitte, Jan, 20 april) 22		(Van Asperen, Pieter 30 nov.)	
5. ALBI, Joannes monachus hujus domus	21 juni	17. ARNOLDUS mon. d.h.	23 okt.
6. AMMERODEN (DE), Gerardus monachus domus hujus	11 juli	18. ARNOLDUS professus d.h.	
(Van Ammeroden, Gerard, 11 juli)		vicarius monialium Brugis	6 nov. 1637
7. AMSTERDAM (DE), Joannes monachus domus hujus	11 maart	19. ARNOLDI, Joannes de Mechlinia monachus	13 nov.
(Tylay, Jan Amsterdam, sacrista, 11 maart)		(Arnoldi Jan, Mechelen, 13 nov.)	
8. ANDOLS, Theodoricus acolithus et monachus hujus domus	13 november	20. BACKER (DE), Anthonius Bruxellensis professus et prior domus Bruxellae visitator Prov. Theutonicae prior domus Sylvae Sancti Martini necnon procurator domus suae profes- sionis	2 okt. 1762.
9. ANGIA (DE), Robertus monachus hujus domus	19 maart	21. BACKER (DE), Benedictus professus et senior domus Capellae alias sacrista domorum gandavi et Sylvae S.M. jubilaris	13 juni 1781
10. ANGIA (DE), Jacobus monachus domus hujus	19 okt.		
(Van Edingen, Jacob, 19 okt. 1531)		22. BAES, Aegidius confrater noster	23 aug.
11. ANGIA (DE), Joannes mon. d.h.	9 okt.	23. BECKMANS, Joannes Antverpiensis professus hujus domus alias vicarius domus Lovanii sacrista domus suae professionis	11 febr. 1775
12. ANTHONIUS, monachus domus hujus			
13. ANTVERPIA (DE) scobificis quondam procurator domus hujus	20 juli		

22 De annotaties van Delvaux staan cursief tussen haakjes.

24. BELLEMONT (DE), Jacobus monachus hujus domus qui fuit coecus per longa tempora	10 april	34. BINDOX, Gerardus dictus monachus domus hujus	6 sept.
(Van Beaumont, Jan, 10 apr. 1429)		(Bindop, Gerard, 6 sept.)	
25. BENNET, Joseph professus domus hujus prior domus gandavi vicarius hujus domus necnon vicarius et procurator domus Sylvae S.M.	8 okt. 1692	35. BLOCKERIA, Joannes professus domus hujus hosper in domo Mira flores	14 nov. 1615
26. BERGEN (VAN DEN), Joannes professus domus Bruxellae	4 aug. 1679	36. BODART, Franciscus Wavriensis professus et prior domus hujus nec non prior domorum Capellae, Beatae Mariae, et Lovanii convisitator Prov. Theut.	28 sept. 1701
27. BERGIS (DE), Joannes monachus domus hujus	24 maart	37. BOETE, Henricus monachus domus hujus	11 nov.
(Van Bergen, Jan, 24 mrt)		(Boot, Hendrik, Dordrecht, 11 nov.)	
28. BERGIS (DE), Joannes professus et vicarius domus hujus	31 december	38. BONNÉ, Andreas professus domus monac. Brugis vicarius domus Lovanii	3 dec. 1745
(Van Gestel, Jan, Bergen-op-Zoom, vica- ris, 31 dec. 1531)		39. BORCHT (VANDER), Michael professus domus monach. Brugis	7 juli
29. BETHE, Ludovicus qui laudabiliter domum sue professionis Lyrae Cartusiae in temporalibus pro- movit	21 aug. 1629	40. BOTERDAEL (VAN), Bernardus coadjutor Bruxellae alias sacrista ejusdem domus nec non procurator Lovanii et Zelemen- sis	16 april 1757
30. BEVER (VAN), Nicolaus professus d.h.	10 nov. 1645	41. BOUCHOUT (DE), Joannes qui fuit primus prior domus hujus	4 april
31. BEVERT (VAN), Nicolaus professus h.d.	14 jan.	(Van Bouchout, Jan — procur. Herne 1319-21, prior Kiel 1324, prior Herne — prior Geeraardsbergen 1332-38, 4 april 1353)	
32. BIELET, Stephanus reverendus pater professus et prior Carthusiae fere 20 annis generalis	27 mei 1778	42. BOUCHOUT (DE), Joannes monachus hujus domus	5 jan.
33. BIEVE (DE) (??), Benedictus professus et procurator domus Bruxellae alias vicarius et sacrista domus Sylvae S.M.	19 mei 1781	(Delvaux vermeldt nog : Van Bou- chout Niklaas, 11 jan.)	

43. BRECHT (DE), Mathias
monachus domus hujus
25 sept.
(*Van Brecht, Mathias, 25 sept.*)
44. BREUSEGEM (VAN), Henricus (driemaal
vermeld)
professus domus Lyrae
et alias prior ejusdem et domus Sylvae
S.M. et Antverpiensis
13 april 1659
45. BREUSEGEM (VAN), Henricus
venerabilis pater
prior domus hujus
nec non domus Sylvae S.M. et Antver-
piensis cum bona recreatione
15 december
46. BREUSEGHEM (A), Henricus
confrater noster
5 febr. 1471
47. BROECKMANS, Nicolaus
professus procurator domus Brugis
prior ejusdem
nec non Antverpia
6 okt.
48. BRUGIS (DE), Christianus
monachus domus hujus
1 maart
49. BRULL (VAN DEN), Benedictus
venerabilis pater
vir plenus dierum artis mechanicae peri-
tissimus religiosae observantiae cultissi-
mus, omnium pene idionatum scrutator
perspicacissimus
13 aug.
50. BRUNO
monachus domus hujus
18 april
(*Bruno, 18 april 1405*)
51. BRUYNE (DE), Henricus
ultimus domus Antverpia
prior primus domus hujus
qui hanc domum a fundamentis incho-
avit et fere ex toto aedificavit
vir pius devotus religiosus pater
9 april 1545
(*De Bruyne, Hendrik — prior 1532-48,
13 april 1548*)
52. BRUXELLA (DE), Joannes
procurator et quondam sacrista domus
hujus
21 maart
53. BURE (DE), Richardus
monachus domus hujus
quondam prior hujus dictae domus
3 juli
(*Van Buren, Richard, prior ± 1346-50,
3 juli*)
54. BUSER (DE), Martinus
monachus domus hujus
26 aug.
(*De Buser, Maarten, Brugge, 26 aug.
1439*)
55. BUSER, Victor
de Brugis
monachus hujus domus
5 febr. 1471
(*Buser, Victor, Brugge, 5 febr. 1471*)
56. BIVET, Hugo
professus et vicarius domus monac. Bru-
gis
23 juni
57. BYE (DE LA), Franciscus
Gerardimontensis
prior hujus domus
professus Sylvae S.M.
vicarius domorum hujus et Capellae
8 nov. 1744
58. CAMPO (DE), Guilielmus
monachus domus hujus
21 april
(*Vande Velde, Willem, 21 april*)
59. CAUSMANS, Benedictus
professus ac quondam sacrista hujus
domus
16 april
60. CHRISTIANUS
monachus et sacerdos hujus domus
9 okt.
(*Cleynsorghe, Christiaan, 9 okt.*)
61. CLERCK (DE)
professus domus monach. Brugis
hospes in hac domo diaconus
19 febr. 1728

62. CLIVIS (DE), Joannes
7 augustus
(*Van Kleef, Jan, 7 aug. 1412*)
63. CLIVIS (DE), Godefridus
monachus domus hujus
5 sept.
64. CLYNSORGE, Joannes
monachus hujus domus
7 maart
(*Cleynsorghe, Jan, 7 maart*)
65. COCK (DE), Bruno
professus et coadjutor ac alias vicarius et
procurator domus Brugis
Nec non procurator domus Gandavi
23 jan. 1777
66. COLONIA (DE), Joannes
monachus hujus domus
13 jan.
(*Van Keulen, Jan, 13 jan. 1478*)
67. CORNELIUS, confrater noster
68. COTTEL, Anselmus
professus hujus domus
prior Zeelemensis
alias prior Brugis
nec non vicarius et procurator hujus do-
mus obiit anno 1688
(*Achteraan staat vermeld : 1711*)
22 juli
69. COTTEL, Petrus
professus et vicarius quondam procurator
hujus domus nec non vicarius Bruxellae,
Antverpia, monac. Brugis
1 aug. 1679
70. COURTOYS, Henricus
Antverpiensis
monachus domus hujus
nec non professus
16 okt. 1618
71. CRAENEBROECK (VAN), Jozephus
Antverpiensis
prior domus hujus
professus domus Capellae
visitator prov. Theut.
prior domus Capellae et Antverpia
procurator hujus domus
vicarius et procurator domus suae
professionis
28 aug. 1749
72. CRAESBEECK (VAN), Gaspar
Antverpiensis
coadjutor domus hujus
procurator et vicarius ejusdem
qui ultra 55 annos laudabiliter vixit in
ordine cujus parentes aedificarunt cellam
litherae P
19 aug. 1720
73. CULENS, Josephus
professus monachus domus hujus
22 aug. 1693
74. CURIA (DE), Joannes
monachus et sacrista hujus domus
5 januari
(*Vanden Hove, Jan, Hoogstraten, sacrista
5 jan. 1431*).
75. CUYPER (DE), Petrus
professus domus Bruxellae
procurator et alias sacrista ejusdem
4 jan.
76. CUVELIER, Anthonius
professus domus Capellae
vicarius ejusdem
nec non domus Sylvae S.M.
30 aug. 1765
77. DAEMS, Petrus
professus Lyrae
prior domus Antverpiensis
et alias domus Capellae et Diestensis
13 juli 1653
78. DANLYN, Joannes
prior domus hujus
24 maart
(*Daulyn, Jan, prior Kiel ± 1374,
prior Brugge 1376-79, 24 maart*)
79. DAMME (VAN), Joannes
de Mechlinia
30 okt.
80. DANIEL
monachus noster
monachus domus hujus
(16 maart)
81. DANIEL
monachus domus hujus
15 okt.
(*Daniels, Daniel, Hildernis, Universi-
teit Leuven 1471, procurator ca. 1481,
professus Gertruyd., 15 okt. 1509*)

82. DANUS, Joannes
qui in utroque officio laudabiliter
huic domui praefuit
25 okt.
(*Vanden Damme, Jan, Mechelen, procur. ca. 1496-1513, prior Delft 1514-17, prior Kiel 1517-24, 25 okt. 1524*)
83. DASE, Jacobus dictus
monachus domus hujus
11 dec.
(*Dase Jacob, priester, 11 dec. 1360*)
84. DAVILA, Bruno
professus hujus domus
15 maart
85. DEUREN (VAN), Hugo
professus et coadjutor domus Lovanii
prior ejusdem domus
prior domus Lyrae
27 sept.
86. DELFT, Michael
monachus et sacerdos hujus domus
15 maart
(*Delft, Michaël, 15 maart 1518*)
87. DEVENTER (A), Hugo
subdiaconus professus hujus domus
2 juni 1655
88. DIONYSIUS
professus, procurator domus Gandavi
et hujus provinciae visitator
20 sept.
89. DONCK, Joannes
monachus domus hujus
23 nov.
(*Donk, Jan, 23 nov., zoon van Jan van Scepstal, reg. kan.*)
90. DONCKER (DE), Carolus
professus et vicarius domus Bruxellae
sacrista ejusdem
28 maart 1721
91. DONCKER (DE), Gregorius
professus et procurator domus Bruxellae
14 jan. 1720
92. DORDRACI, Martinus
monachus domus hujus
1 jan.
93. DORDRAGO (DE), Henricus
monachus noster
94. DORRIUS, Ludovicus
professus domus Leodiensis
quondam sacrista hujus domus
4 jan. 1625
95. DUAGO (DE), Petrus
monachus domus hujus
1 jan.
(*Van Douai, Pieter, 1 jan.*)
96. DUBOIS, Onufrius
professus et coadjutor domus Capellae
19 april 1767
97. DUNNEGEM (VAN), Ignatius
Antverpiensis
professus et sacrista domus monach.
Brugis
28 dec. 1747
98. DUIVELANDE, Henricus
prior domus hujus
19 jan.
(*Van Duiveland Hendrik, univ. Leuven 1464, procurator 1467-79, prior 1480-97, 20 jan. 1497*)
99. EDEL, Lambertus
monachus domus hujus
qui legarit domui isti 25 fl. perpetui
redditus pro libris scribendis
3 nov.
(*Edel, Lambert — 3 nov. 1467*)
100. ELINCX, Wilhelmus
de Terwanen
monachus domus hujus
11 nov.
(*? Bellinc, Willem, Leiden, 11 nov.*)
101. ELST (VAN DER), Dominicus
Bruxellensis
secundus coadjutor domus Bruxellae
vicarius et procurator ejusdem nec non
vicarius domus hujus
12 dec. 1750
102. ELST (VANDER), Philippus
professus Bruxellae
8 juli
103. EMMECHEOVEN, Joannes
professus domus Lovanii
prior ejusdem et domorum Lyrae, Bruxel-
lae et Sanctae Sophiae nec non visitator
prov. Theut.
4 sept. 1635
104. ENDEN (VANDEN), Gummarus
prior de Sylvae S. Mart.
professus de Capellae
procurator ejusdem
18 aug. 1692
105. ENDHOVEN (VAN), Franciscus
professus de Capelle
vicarius domus monialium Brugis
vicarius domorum Lovanii et Capellae
12 okt.
106. ENGELGRAVE, Josephus
professus de Brux.
prior et antiquior ejusdem
alias prior domorum Sylvae S. M. et
Capellae
visitator hujus provinciae
qui ultra 53 annos laudabiliter
vixit in ordine
24 maart 1744
107. ENSPINCK (DE), Joannes
monachus diaconus et novitus hujus
domus
3 maart
(*Delvaux citeert: Van Enspic, Jan, 3 maart*)
van Enspic, Franco, prior, 12 juli)
108. EVEN, Henricus
monachus et prior domus hujus
14 sept.
(*Eve(n) Hendrik, prior ca. 1389-90, prior Kiel 1390-91, 14 sept. 1391*)
109. EYCKEN (VANDER)
professus et sacrista hujus domus
9 nov.
110. EYNDE (VANDEN), Antonius
qui fuit 25 annis prior domus hujus
vicarius et professus domus hujus et
olim turbulendis temporibus prior et
procurator hujus domus
prior domus Gandavi
21 okt. 1614
111. FIERENS, Bruno
professus domus Capellae B. Mariae
11 sept. 1735
112. FIERENS, Joannes
professus hujus domus
procurator domus Diestensis
4 jan. 1649
113. FINE (A), Antonius
professus ac senior hujus domus
2 febr. 1650
114. FRANCE (DE), Aegidius
professus domus Audoverensis
hospes in hac domo
8 okt.
115. FRANCO
prior domus hujus
12 juli
(*Van Enspic, Franco, prior, 12 juli*)
116. FRANCO, Hugo
professus Antverpiae
alias sacrista et coadjutor ejusdem
nec non vicarius Sylvae S. Martini
hospes in hac domo
15 april 1770
117. FRANCISCUS
professus domus hujus
6 nov. 1637
118. FREDERICKS, Fredericus
professus domus Brux.
4 nov. 1719
119. GABRIEL
de Bruxel.
professus domus Capellae
19 dec. 1688
120. GATHOVIUS, Arnoldus
professus domus hujus
ibidem quondam vicarius et procurator
nec non vicarius domus Lovanii
item procurator in Seylem (= Zelem bij
Diest)
30 mei
121. GEERTS, Joannes
professus domus hujus
2 juni 1736
122. GENSEMA, Thomas
professus domus hujus
cartusiae Brugis sacrista
23 sept.

123. GEORGII, Emmanuel
professus domus Sylvae S.M.
hospes in hac domo
vicarius domus monialium Brugis
18 apr. 1682
124. GERARDUS
prior Delphensis
convisitator prov. Theut.
26 maart
125. GERDERE (DE), Joannes
prior vallis Gratiae prope Brugas
monachus noster ac quondam prior
28 jan.
126. GERSONNE, Petrus
professus et procurator domus mon.
Brugis
31 maart
127. GEUS, Joannes
coadjutor et professus domus Brugis
prior nec non vicarius et sacrista
ejusdem
qui ultra 60 annos laudabiliter vixit
in ordine
14 maart
128. GHEYTER, Henricus
de Amsterdamo
monachus domus hujus
11 dec.
(Gheyter, Hendrik, Amsterdam, 11 dec. 1503)
129. GILLOEN, Wilhelmus
monachus professus gandavi
primus vicarius hujus novae domus
Lyrac
21 dec.
130. GOBAN, Laurentius
professus et vicarius domus Bruxel.
2 juli 1749
131. GOETGENOEGH, Stephanus
monachus domus hujus
2 mei
(Goetgenoegh, Stefaan, 2 mei 1388)
132. GOETHOVIVS, Hugo
professus et prior Bruxel.
alias prior Sylvae Sti Martini,
Lyrac, Antverpiae, Diestensis
et visitator provinciae theut.
4 jan. 1665
133. GODSCHALCUS
prior domus Leodii et
monachus domus hujus
16 okt.
(Van Cheron, Godschalk, procur. ca. 1415, prior Luik 1424-39, 16 okt. 1439)
134. GOSWINUS
monachus hujus domus
3 jan.
(Gozewijn, 3 jan.)
135. GRAMMAYE (DE), Theodoricus
monachus domus hujus
religiosus pater
nec non diligens sacrista
29 okt.
136. GRIETHUYSEN, Guilielmus
monachus professus domus hujus
vicarius postera subvicarius
domus Sanctae Annae
7 juli
(Van Griethuyzen, Willem, vicarius, 7 juli)
137. HACK, Alardus
senior monachus domus hujus
13 nov.
(Hacke, Alard, 13 nov. 1430)
138. HADSCOT, Arnoldus
monachus professus et senior domus
28 april
(Van Aerschot, Arnold (?), ca. 1533-49, 28 april)
139. HAERLEM (DE), Joannes
monachus domus hujus
18 sept.
(Van Haerlem, Jan, 18 sept. 1535)
140. HAERLEM (DE), Nicolaus
venerabilis pater
prior domus hujus
qui laudabiliter domum istam tam in
spiritualibus quam in temporalibus rexit
7 maart
(Geeraerts, Niklaas, Haarlem, magister artium 1430, prior Kiel ca. 1443-53, prior Scheut 1456-58, prior Utrecht 1458-68, prior Kiel 1468-74, 7 maart 1473?)

141. HAGENBERGH (VAN), Matheus
Arschotanus
professus domus hujus
26 aug. 1733
142. HAGIS, Joannes
monachus hujus domus
5 jan.
(Vanden Haeg, Jan, 6 jan.)
143. HALLE (VAN), Robertus
venerabilis pater
vicarius et professus domus Lyrac
ibidem quomdam vicarius et sacrista
20 febr.
144. HALMAEL (DE), Godefridus
professus et antiquior domus Lovaniensis
ejusdem domus et Lyrac rector
qui 60 annis laudabiliter vixit in ordine
4 sept. 1631
145. HAMME (VAN), Jacobus
Bruxell.
coadjutor domus Capellae B.M.
alias prior Gandavi
procurator domus Capellae suae
professionis
13 febr. 1758
146. HARDEVUYST (DE), Lud. Alex.
ex familia S.P.N. Brunonis
8 nov. 1739
147. HAUTEN (VAN), Joannes Evang.
professus alias vicarius domus hujus
monachus Brugis
nec non coadjutor monialium
13 juni 1670
148. HEBSCAP, Melchior
a Vilvordia
professus domus hujus
7 dec.
(Hebscap, Melchior, Vilvoorde, 7 dec. ca. 1540)
149. HELLENBERGH, Adrianus
professus domus hujus
exprocurator factus vicarius
nec non alias procurator Sylvae S.M.
18 sept. 1629
150. HELLINCK, Nicolaus
monachus Carthusiae
et quondam prior domus hujus
qui multa scripsit bona hic in carthusia
13 april
(Helminc, Niklaas, professus Gr. Ch., prior Kiel 1386-89, 13 april 1389)
151. HELMONT, Arnoldus
venerabilis pater
prior domus hujus qui laudabiliter rexit
21 dec. 1465
(Cuiper, Arnold, Helmont, prior Geer., 1443-49, prior Kiel 1449-65, 21 dec. 1465)
152. HELMONT, Arnoldus
prior domus hujus
convisitator prov. Theut.
31 mei
(Vastaert, Arnold, Helmont, procur. ca. 1485-93, vicar. S. Annae 1493-97, prior Kiel 1497-1504, 31 mei 1504)
153. HELMONT (DE), Joannes
procurator domus hujus
3 okt.
(Van Helmont, Jan, prior ca. 1423-30, 3 okt. 1430)
154. HENRICUS
professus domus hujus
6 nov. 1637
155. HENRICUS
prior domus hujus
27 okt.
156. HERCK (DE), Judocus
monachus domus hujus
20 dec.
(Van Herck, Joost, 20 dec. 1477)
157. HERENTHALS (DE), Joannes
monachus hujus domus
4 jan.
(Van Herenthals, Jan, prior ca. 1399-1405, 4 jan. 1418)
158. HERPENI, Theodorus
monachus hujus domus
4 juli
(Van Herpe, Dirk, 4 juli 1431)

159. HERMANNUS
monachus domus hujus
prior domus Brugis
16 juni
(Herman, prior Brugge 1395-1410, 16
juni 1410)
160. HERMANS, Bruno
Distemiensis
professus et coadjutor hujus domus
procurator ejusdem
prior aliarum domorum: Lovanii, Zelem,
Brugensis, Antverp., Hernensis et secundo
Zelemensis
18 sept. 1757
161. HEREMANS, Hugo
Lovaniensis
professus domus hujus
prior et procur. ejusdem
5 nov. 1741
162. HERMANUS
prior domus hujus
13 dec.
163. HIMSEN, Philippus
professus et vicarius dom. mon. Brugis
23 dec. 1746
164. HOFMANS, Bruno
professus et prior domus Bruxel.
vicarius ejusdem et
dom. monach. et monialium Brugis
procurator
19 dec. 1768
165. HOFMAN, Judocus
professus hujus domus subdiaconus
25 jan.
(Hofman, Joost, ca. 1543, 25 jan.)
166. HOLTEN, Judocus
monachus et diaconus hujus domus
26 sept.
(Holtten, Joost, professus Geertruyd., 4
sept.)
(Holtten, Joost, 16 sept.)
167. HOOGSTRATE, Jacobus
monachus et vicarius domus hujus
15 juli
(Glisman, Jacob, Hoogstraten, 15 juli
ca. 1515)
168. HORREO (DE), Simeon
prior gandavi
visitator prov. Theut.
21 maart
169. HOUMMEL (VAN), Dionysius
prior carthusiae Bruxel.
20 febr.
170. HUCKERE, Arnoldus
convisitator prov. Theut.
24 jan.
171. HUGO
monachus domus hujus
qui fuit plus quam 20 annis vicarius do-
mus monial. prope Brugas
24 dec.
172. IMBRECHTS, Josephus
professus hujus domus
28 okt. 1768
173. ISRELOIJ, Joannes
monachus domus hujus
6 okt.
(Van Yserloon, Jan, 6 okt. 1459)
174. JACOBUS
prior domus Gandavi
visitator prov. Theut.
7 maart
175. JAEGER (DE), Livinus
prior domus gandavi
convisitator prov. Theut.
10 maart
176. JANSSENS, Hugo
professus domus Capellae
prior domus Brugensis
vicarius Sylvae S.M.
ac domus suae professionis
nec non procur. domus Sylvae S.M.
et monial. Brugis
2 april 1777
177. JOANNES
professus domus hujus
6 nov. 1637
178. JOANNES
prior domus Beati Albani prope
Trevire
monachus hujus domus
20 okt.
(Holtten, Jan, prior Trier, 20 okt.)
179. JOVENNA, Paulus
alias prior parcensis et fontis
B.M.
visitator prov. franciae
3 febr.
180. KARREMAN, Arnoldus
prior domus Capellae
visitator prov. Theut.
12 febr.
181. KELDERS, Joannes
professus et sacrista domus Capellae qui
55 annos pie et laudabiliter vixit in
ordine et officium sacrista ultra 40 annos
diligentissime exercuit
4 maart 1757
182. KERSPE (DE), Mathias
monachus domus hujus
23 mei
(Van Kerspe, Mathias, 23 mei 1453)
183. KINET, Arnoldus Petri
qui non potuit perferre rigoram or-
dinis, reliquit et legavit nobis 400 flor.
semel
21 nov. 1632
184. KUYCK (DE), Joannes
monachus domus hujus
18 aug.
(Van Kuyck, Jan, Hoogstraten, natuurl.-
zoon van meester Jan van Kuyck,
Kruisheer Hoei, 18 aug. ca. 1438)
185. LAMBERTI, Joannes
de Antverpia
subdiaconus et monachus domus hujus
3 okt.
(Lambrechts, Jan, Antw. 3 okt. 1509)
186. LANGENHOVE, Antonius
confrater noster
monachus domus hujus
7 sept.
187. LANGENHOVE, Antonius
monachus domus hujus
5 okt.
(Langenhoven, Antoon, 5 okt. 1524)
188. LANGENHOVE (VAN), Andreas
professus domus Bruxell.
procur. domus Antverp. etc.
22 sept. 1730
189. LAUDEVERDII
8 okt.
190. LEKLERCQ, Archangelus
professus Capellae
visitator prov. Theut.
1 dec.
191. LEO
rever. pater
professus et prior domus Carthusiae et
alias domorum Divionis et Lugdunensis
13 dec.
192. LEODIO (DE), Henricus
monachus domus hujus
26 sept.
193. LEODII (?) (DE), Joannes
religiosus pater senior
monachus et quondam sacrista et procu-
rator domus hujus
20 juli
(Van Luik, Jan, sacrista, procur. ca.
1524-28, 20 juli 1538)
194. LESSINA (DE), Adrianus
monachus domus hujus
19 april
(Lanorat, Adriaan Lessen, 19 april 1524)
195. LIVONIA (DE), Joannes
monachus domus hujus
21 nov.
(Van Livonia, Jan, un. Leuven 1479,
21 nov. 1493)
196. LIPPELOO (VAN), Hugo
Diesthensis
professus domus Capellae
vicarius, procurator et prior ejusdem
5 juli
197. LOMMELIUS, Jacobus
professus Hollandiae
sacrista hujus domus
vir grandavus et jubilaris
24 april
198. LONGIN, Hilarion
professus et alias sacrista hujus domus
5 dec. 1692
199. LOO (VAN), Henricus
professus domus Hollandiae
procurator domus hujus
3 aug.

200. LOOVEN (VAN), Guilielmus
professus antiquus coadjutor domus Capellae B.M.
alias vicarius domus Neoporti qui ultra
58 annos laudabiliter vixit in ordine
15 jan. 1740
201. LOVANI, Joannes
quondam procurator
ibidem monachus hujus domus
27 jan.
202. LUMMEN (DE), Robertus
monachus domus hujus
(*Van Lummen, Robert, 14 juli*)
14 juli
203. LUYCKX, Petrus
Angiensis
procurator domus Lyrae post eorum
extinctionem
4 okt. 1783
204. MAGNUS, Constantinus
professus et prior domus Gandavi
procurator et vicarius dom. monial.
prior domus monach. Brugis
visitator prov. Teut.
5 okt. 1701
205. MALENOY (DE), Wilhelmus
monachus diaconus Vallis Viridis
quondam prior domus hujus
27 maart
(*Van Malenoyen, Willem,
prof. Vauwert, prior Kiel 1394-1405,
27 maart, 1405*)
206. MALLANTS, Petrus
professus dom. Monach. Brugis
qui bene de hac domo meritus est
2 dec.
207. MAN (DE), Marianus
professus hujus domus
et alias sacrista
10 okt.
208. MARI (DE), Henricus
monachus hujus domus
qui multos scripsit libros
15 jan.
(*Vander Meer, Hendrik,
Leuven, hospes Scheut 1456-58,
15 jan.*)
209. MARTINI, Cornelius
professus et antiquior domus hujus
4 dec. 1656
210. MARTENS, Cornelius
confrater noster
7 nov.
211. MARTINUS
Antverpiensis
monachus domus hujus
vicarius; sacrista
8 nov.
(*De Wale, Maarten,
Antwerp., Univ. Leuven 1465,
vicarius, sacrista, 8 nov. 1508*)
212. MARTINUS
monachus domus hujus
1 jan.
213. MATHEUS
monachus, sacerdos hujus domus
(*Van Lummen, Mattheus,
procurator ca. 1351, 9 okt.*)
214. MAUWET, Josephus
professus Leodii
hospes in hac domo
3 juni
215. MECHLINIA (DE), Ludovicus
monachus domus hujus
25 aug.
216. MELDERT, Joannes
quondam prior domus hujus
26 sept.
(*Van Meldert, Jan),
prior Herne,
prior Kiel,
prior Diest, 26 sept.*)
217. MEINARD (Joannes)
monachus domus hujus
20 maart
(*Meniaard, Jan, 20 maart*)
218. MEULEN (VANDER), Hieronimus
venerabilis pater
professus domus hujus
alias sacrista
8 apr. 1652

219. MICHAEL
prior domus hujus
18 sept.
(*Meys, Michiel,
prior, 18 sept.*)
220. MILITIS, Joannes
monachus domus hujus
13 juli
(*De Ridder, Jan,
Mechelen,
Univ. Leuven 1454, 13 juli 1473*)
221. MOLANUS, Franciscus
professus et vicarius domus hujus
alias prior domus Brugis anno 1639
26 mei
222. MONGEFFONA (DE), Anthonius
reverendus pater
prior carthusiae
31 mei 1731
223. MONSTELS, Hermannus
monachus
procurator hujus domus
5 jan.
(*Mostels, Jan, Helmont,
procurator ca. 1454-57, 7 jan. 1459*)
224. MONTE (DE), Joannes
prior domus hujus
anno 80 sub quo fuit aedificata et con-
secrata nova capella
30 nov.
(*Vanden Berghe, Jan, Geertruidenberg,
prior 1473-80, 30 nov. 1480*)
225. MONTE, Joannes
de Mechlinia
diaconus monachus domus hujus
24 juni
(*Van den Berg, Jan,
Mechelen, 15 okt. 1509*)
226. MUTSAERT, Henricus,
monachus domus hujus
quondam prior
2 nov.
(*Mutzaerts, Hendrik,
prior Luik, 1524,
prior Kiel 1524-29, 2 nov. 1531*)
227. NAGELS, Petrus
prior domus hujus
1 mei
(*Nagels, Pieter, Aalst,
profess. Herne - prior Herne,
prior Kiel 1360-65, 1 mei 1395*)
228. NICOLAUS
prior domus hujus
13 nov.
(*Oem, Niklaas, Bergen-op-Zoom,
procur. ca. 1349-50,
prior ca. 1351-1360, 13 nov. 1360*)
229. NICOLAI, Joannes
monachus domus hujus
1 jan.
(*Claes, Jan, Leuven, 1 jan. 1541*)
230. NIEUWENHOVEN (VAN), Judocus
professus domus Brux.
22 nov. 1727
231. NOIJDENS, Jacobus
professus et alias sacrista domus Brux.
5 okt.
232. NUYTS, Christianus
prior domus hujus
primus professor domus Lyrae
olim prior Ziericzee et Bruxellae
visitator prov. Theut.
21 sept. 1599
233. NYVERSEEL, Hieronimus
professus et prior domus Brux.
vicarius domus Capellae
vicarius domus Lyrae
vicarius domus monach. Brugis
exprior domus Anglorum Neoporti
10 juni 1700
234. OPPERS, Joannes
professus domus hujus
quondam procurator
26 april
235. OTTO
monachus domus hujus
5 maart
(*Roelants, Otto, 5 maart 1491*)

236. OUTELAIR (DE), Bruno
prior domus Brux.
visitator prov. Teut.
29 dec.
237. OVERLOPE (D'), Nicolaus
diaconus professus domus hujus
15 okt.
238. PAPE (DE), Justus
professus et antiquior domus hujus
vicarius dom. Anglorum Neoportensis
Lovanii, Lyrae
qui ultra 62 annos laudabiliter vixit in
ordine
9 aug. 1721
239. PAULI, Lucas
professus de Bruxellarum
quondam vicarius ejusdem et sacrista
19 sept.
240. PECQUIUS, Petrus Antonius
Bruxellensis
professus domus Capellae
prior hujus domus
visitator hujus provinciae
convisitator Picardiae
procurator domorum Diestensis, Capel-
lae, Valenciaram et Antverpiae
19 dec. 1679
241. PEDE, Bruno
professus domus Brux.
prior domus Capellae
prior domus Sancti Martini
coadjutor domus Capellae
nec non procurator domorum Brux. et
Lovanii
30 sept. 1765
242. PEETERS, Jacobus
Tongerensis
professus et procurator domus hujus
vicarius Brugis et Brux.
procur. Zelemensis
17 juni 1740
243. PETIT, Henricus
Angiensis
professus domus Capellae
prior domus hujus
prior domus suae professionis
nec non vicarius domorum Antverp.
mon. Brugis
30 sept. 1693
244. PETRI, Henricus
de Antverpia
monachus et professus hujus domus
27 nov.
245. PHALES, Balthazar
Antverpiensis
professus, vicarius, senior et alias circa
43 annos sacrista hujus domus
qui in eadem cella fere 50 annis lauda-
biliter Deo servivit
obiit
20 dec. 1738
246. PIERSENS, Jacobus
professus, coadjutor domus Brugensis
procurator ejusdem
nec non alias procurator domorum dies-
tensis, gandavensis en neoportis
sacrista domus diestensis
19 aug. 1769
247. PISTORIS, Oliverus
de Angia
prior domus hujus
26 juni
(Pistoris, Olivier, Edingen, Universiteit
Leuven 1438, prior 1465-68, 26 juni
1468)
248. PLANSON, Franciscus
professus domus Brux.
7 maart
249. POELS, Gabriël
vicarius domus Antverp.
professus domus hujus
30 jan. 1723
250. RAM (DE), Henricus (viermaal vermeld)
professus et alias sacrista hujus domus
20 jan.
251. RAYMAECKERS, Henricus
prior domus Zelemensis
professus domus Bruxel.
prior domorum Capellae et Brux.
3 aug. 1711
252. RIEMER (DE), Paulus
professus domus hujus
17 mei

253. RODENREYS, Leonard
professus et alias vicarius et procurator
hujus domus
vicarius Zelemensis
2 aug. 1728
254. RODES, Nicolaus
RUBES (?)
vicarius domus hujus
14 april
(Rode, Niklaas, persoon Eynmal, vica-
rius, 14 april)
255. ROEY, Simon
monachus et professus domus hujus
novissime procurator domus Hollandie
3 april
(Roeye, Simon, procur., ca. 1539-40,
3 april)
256. ROOSENDAEL, Antonius,
confrater noster
257. ROTSZAERT, Bonaventura
professus hujus domus
monachus Brugis
26 juni
258. RUDOLPHI, Joannes dictus de Woerichem
monachus domus hujus
29 april
(Roelofs, Jan, Woudrichem, 29 april)
259. RYMERE (DE), Paulus
monachus hujus domus
25 juli
(Riemer, Paul, 25 juli 1534)
260. RYTHOVELS, Melchior
senior, nec non alias prior domus hujus
et domus Sylvae Sancti Martini
vir pius ac devotus
25 april 1670
261. SANCTO HUBERTO (A), Joannes
professus et senior hujus domus
et alias vicarius
3 jan.
262. SANDE (VANDER), Wilhelmus
prior gaudensis
professus Bruxel.
procur. ejusdem
14 sept.
263. SAS, Jacobus
professus et diligens procurator domus
hujus
5 sept.
264. SAS, Petrus
prior domus Trajecti
visitator prov. theut.
6 okt.
265. SCHAPER (DE), Henricus
monachus noster
24 sept.
266. SCHEEVAERT, Joannes
prior domus hujus
26 april
(Scheevaert, Jan, prior Kiel 1379-86)
267. SCHELLINCK, Henricus
monachus domus hujus
26 okt.
(Scellinc, Hendrik, Amsterdam, Univ.
Leuven 1482, 26 okt. 1518)
268. SCHELLINX, Ignatius
ex Heystenberg
vicarius hujus domus olim
vir plenus dierum non mediocris scientiae,
ob senium impos. mentis
1 jan. 1784
269. SCHOENENDONCK (VAN), Joan.-Bapt.
Bruxell.
prior domus hujus
professus domus Bruxell.
procurator ejusdem
29 juli 1735
270. SCHOEVAERS, Hugo
professus diaconus Bruxel.
alias sacrista domorum Diesthensis,
Gandavi et Monachorum Brugis
1783 post completorium
16 maart 1783
271. SCHOONHOVEN (DE), Joannes
monachus domus hujus
3 nov.
(Van Schoenhoven, Jan, 3 nov.)
272. SCHOONHOVEN (DE), Judocus
monachus ac senior domus hujus
23 dec.
(Schoenhoven, Joost, 23 dec. 1534)

273. SCHOONHOVEN, Henricus
monachus domus hujus
22 april
(*Van Schoonhoven, Hendrik, 20 april*)
274. SCOTTE, Franciscus
venerabilis pater
professus domus Lovanii
prior domus hujus et capellae
qui multos annos nobis praefuit laudabiliter imo et profuit nova aedificia excitando et antiqua restaurando
1 nov. 1639
275. SEBASTIANI, Godefridus
domus hujus
4 dec. 1662
276. SERGANS, Laurentius
convisitator prov. Theut.
27 jan.
277. SIMONIS, Henricus
de Amsterdamo
monachus domus hujus
13 nov.
(*Symons, Hendrik, Amsterdam, 13 nov.*)
278. SIMONS, Bruno
professus domus Antverp.
prior domus hujus
vicarius domus hujus, suae professionis et Monial. Brugis
12 okt. 1703
279. SLEEPSTAF, Arnoldus
monachus domus hujus
qui scripsit magnum Lectionarium
30 juli
(*Sleepstaf, Arnold, 30 juli 1404*)
280. SCHLENSMAN, Bruno
professus et prior in domus Astam
visitator provinciae Almaniae inferiaris
6 okt.
281. SMIJERS, Abraham
professus et sacrista Brux.
17 okt.
282. SMITS, Bartholomeus
de Mechlinia
monachus domus hujus
27 sept.
(*Smits, Bart., Mechelen, Univ. Leuven 1479, 27 sept.*)
283. SNOECK, Hermanus
prior domus hujus
et quondam convisitator
23 okt.
(*Van Snoeck, Herman, prior 1504-17, 23 okt. 1531*)
284. SNOECK, Joannes
vicarius hujus domus
et hujus professus
18 jan.
285. SOVILLE, Franciscus
professus domus hujus
13 april.
286. SPRONCK, Gerardus
prior domus Monninckhuysse
visitator prov. Theut.
1 april
287. STELLIN, Antonius
Antverp.
professus domus hujus
alias sacrista domus Sylvae S. Martini
27 juli 1781
288. STERRENBERGH, Henricus
monachus domus hujus
18 dec.
(*Van Sterrenberg, Hendrik, procur. ca. 1343, 18 dec.*)
289. STROOBANT, Hilarion
vicarius domus Bruxel.
alias sacrista ejusdem
21 maart
290. SUTRIX, Gregorius
professus domus hujus
tertius vicarius, sacrista et coadjutor ejusdem
procur. ordinis Anglorum Neoporti
18 dec. 1688
291. TAETS, Joannes
monachus procurator domus hujus
15 mei
(*Taets, Jan, profes. Utrecht, prior ca. 1432-37, 15 mei 1438*)
292. TEEMPSEKEN, Philippus
monachus domus hujus
27 juli
(*Teempseken, Filip, 27 juli 1484*)

293. TERLING, Theodorus
Venerabilis pater noster Dominus Theodoricus qui prior fuit in domo ista 39 aut plus.
visitator autem circa 38 annos
qui tam in constructionem aedificorum quam in hereditatibus et redditibus valde melioravit domum istam et tam in spiritualibus quam temporalibus optima rexit
11 jan.
(*Terlinck, Dirk, Helmont, procur. ca. 1405-10, prior 1410-49, 11 jan. 1449*)
294. THEODORICI, Petrus
a Scerpenisse
professus domus Sophiae
prior domus hujus
22 juli 1558
295. THIENPONT, Egidius
professus domus Capellae
8 sept.
296. THURNHOUT (DE), Joannes
vicarius domus Brugis
prior domus hujus
11 juli
(*Van Turnhout, Jan, prior 1409-10, vicar. Brugge, 11 juli*)
297. TURNHOUT, Gabriël
monachus et senior domus hujus
6 aug.
(*Van Turnhout, Michiel, 6 aug. 1540*)
298. THOMAS,
monachus domus hujus
26 febr.
299. THOMAS
monachus hujus domus
10 maart
(*Thomas, 10 maart*)
300. TIELA (DE), Lambertus
monachus domus hujus
5 nov.
(*Bestken, Lubbert, Tiel, 5 nov.*)
301. TIMMERMANS, Aegidius
professus domus Capellae
vicarius domus Bruxel.
procurator domus suae professionis
13 jan. 1750
302. TORNACO, (DE) Robertus
monachus domus hujus
qui scripsit quinque antiphonarios in choro nostro
22 sept.
(*Van Doornik, Robert, 26 sept. 1498*)
303. TRAJECTO (DE), Arnoldus
monachus domus hujus
22 april
(*Van Otrecht, Arnold, 22 april*)
304. TRAVERS (DE), Alexander
professus domus Brux.
prior domus Sylvae S.M.
vicar., coadj., et procur.
domus suae professionis
5 aug. 1770
305. TSERVRANCX, Bruno
professus et procur. Brux.
22 juli
306. VANDERHEGGEN, Joannes
professus domus Brux.
5 febr.
307. VANDERMEULEN, Amandus
professus et sacrista hujus domus
9 juli 1714
308. VASSEUX, Petrus
prior domus Gandavi
visit. et convisit. prov. Theut.
6 aug.
309. VERLINDEN, Bernardus
Lyranus
professus et sacrista hujus domus
17 maart 1682
310. VERMEULEN, Emmanuel
professus et sacrista domus brugensis
28 nov. 1749
311. VERSATEN
prior gandavi
visitator prov. Theut.
29 sept.
312. VERSPINNEN, Henricus
Lyranus
professus et coadjutor hujus domus
alias procurat. ejusdem
vicarius Bruxel.
21 jan. 1772

313. VERSTREPEN, Joannes
professus et antiquior domus Capellae
Beate Mariae
18 mei
314. VERVOORT, Petrus
professus domus hujus
28 aug.
315. VILLEGAS (DE), Bruno
professus domus hujus
15 nov.
316. VINCENTIUS, Bartholomeus
dilectus noster confrater
professus et diaconus domus hujus
28 juli 1617
317. VOLPARDI, Jacobus
monachus domus hujus
qui multa scripsit
11 juni
(*Volpaerd, Jacob, Gouda + Univ.
Leuven, 11 juni 1477*)
318. WAEFELAERTS, Josephus
professus et coadjutor domus Capellae
vicarius Domus Sylvae S.M. et suae
professionis
13 dec. 1779
319. WAES, Aegidius
professus domus hujus
sacrista, procur., coadj., vicarius
4 sept. 1652
320. WALE (DE), Martinus
de Antverpia
monachus hujus domus
321. WALRAVENS, Paulus
professus domus Bruxel.
23 sept.
322. WEERDEN (VAN DER), Macarius
professus et alias coadjutor, sacrista
domus hujus
necnon vicarius Lovanii
12 juni
323. WEERT, Joannes
monachus ac professus quondam prior
et vicarius domus Leodii
ac etiam professus domus hujus
15 april
(*Weert, Jan, prior Luik 1418-1424,
prof. Kiel, 15 april 1427*)
324. WERVEN (VAN DE), Rogerius
monachus domus hujus
15 juni
(*Van de Werve, Rogier, Antwerpen,
15 juni*)
325. WILMS, Guilielmus
professus et procurator et prior hujus
domus
pector nove plantationis Antverpiae
27 sept. 1625
326. WINANDUS
monachus hujus domus
17 mei
(*Winand, 17 mei*)
327. WIT (DE), Antonius
Antverpiens
ultimus prior domus hujus
artis literariae antiquitatum nec non
disciplinae monasticae studiosissimus
obiit in nosecomio habitans Lyrano
mense medio 10.1784.
sibi et domui opulentissima bibliotheca
comparata.
15 febr. 1784
328. WUTIERS, Bruno
professus et sacrista domus monachorum
Brugis
12 januari
329. WUYTS, Christianus
professus domus Brux.
procurator monachorum Brugis
16 juni
330. WUYTS, Martinus
professus domus Bruxel.
3 okt.
331. ZANDVLIET, (DE) Joannes
monachus et prior hujus domus
1 juni
(*Van Zandvliet, Jan, Antwerpen, prior,
1 juni*)
332. ZELANDIA (DE), Petrus
monachus domus hujus
16 dec.
(*Van Zeeland, Pieter, 16 dec.*)

333. ZET, Joannes
monachus, procurator domus hujus
10 april
(*Set, Jan, procur. 1438-41, 10 april
1474*)

334. ZIERIKZEE, Philippus
monachus domus hujus
qui multa scripsit
26 sept.

LIJST VAN DE CONVERSEN

1. AGGERE, (DE) Martinus
conversus Sancti Martini
professus primo domus hujus
postea domis Trajecti
18 maart
2. ADRIANUS
conversus domus hujus
25 nov.
(*Adriaan, 25 nov.*)
3. AMSTERDAM (DE), Henricus
conversus domus hujus
29 jan.
(*Van Amsterdam, Hendrik, 29 jan.*)
4. ASPEREN (DE), Henricus
conversus hujus domus
17 nov.
(*Van Asperen, Hendrik, 17 nov.*)
5. ANDREAS
conversus hujus domus
21 maart
(*Andreas, 21 maart*)
6. BRAECK, Cornelius
conversus et coquinarius domus hujus
12 okt.
(*Braeckman, Corneel, kok, 12 okt.*)
7. BLOECK (VAN DEN), Joannes
sartor noster, qui per multos annos nobis
fideliter servavit
12 okt.
(*Van den Bloec, Jan, kleermaker, 12
okt.*)
8. COEN, Petrus
conversus nov. hujus domus
9 dec.
(*Coen, Pieter, 9 dec.*)
9. COLEN, Nicolaus dictus
conversus hujus domus
11 nov.
(*Colen, Niklaas, 11 nov.*)
10. CORNELIUS
conversus, novicius domus hujus
11 okt.
(*Cornelius, 14 okt.*)
11. CLARENTACK, Nicolaus
Bruxellensis
conversus hujus domus
15 juli
(*Claerentack, Niklaas, Brussel, 15 juli*)
12. DUYTS, Henricus
conversus domus hujus
qui fecit crucem super casulam auream
et super alias multas casulas
13 aug.
(*Dedytsche, Hendrik, Antwerpen, kleer-
maker, 14 aug.*)
13. GERARDUS
conversus domus hujus
20 maart
(*Bone, Gerard, portier, 20 maart*)
14. GANDAVO (DE), Adrianus
conversus et portarius hujus domus
26 juli
(*Van Gent, Adriaan, portier, 26 juli*)
15. HENRICUS
conversus domus hujus
15 juli
(*Hendrik, 15 juli*)
16. HENRICUS
conversus domus hujus
20 april
(*Hendrik, 20 april*)

17. JOANNES conversus professus domus Sylvae S. Martini qui fuit hic primo redemptus et professus <i>(Jan, 12 april)</i> 13 april 18. EYNDE (VANDEN), Joannes conversus domus hujus <i>(Vanden Eynde, Jan, 4 april)</i> 4 april 19. LAURENTIUS conversus domus hujus <i>(Laurentius, 6 nov.)</i> 6 nov. 20. NICOLAUS conversus domus hujus 31 maart	21. RUYTS, Arnoldus conversus et coquinarius domus hujus 26 febru. 22. REGIS, Guilielmus conversus domus hujus 26 april <i>(De Coninck, Willem, Antw., 27 april 1433)</i> 23. VORST (DE), Joannes dictus conversus monasterii Sancti Bernardi specialis amicus conventus nostri 12 aug. 24. THOMAS conversus domus hujus 10 nov. 25. SOIJE, Joannes dictus conversus domus hujus 15 sept.

LIJST VAN DE REDDITI

1. ADRIANUS laicus redditus professus et coquus hujus domus 28 sept. 2. CHRISTIANUS clericus redditus hujus domus <i>(Christiaan, 27 okt. 1377)</i> 27 okt. 3. FINE(A), Joannes Mechliniensis redditus laicus hujus domus 25 juli 4. GORCHEM (DE), Hesselius clericus redditus hujus domus <i>(Van Gorichem, Hessel, 16 sept.)</i> 16 sept. 5. JOANNES (Van den Eynde?) redditus laicus ac coquinarius sepultus in sacello anteriori 9 juni	6. LAURENTIUS clericus redditus hujus domus 15 maart <i>(Laurentius, 15 maart)</i> 7. MECHLINIA (DE), Joannes clericus redditus hujus domus 26 febr. <i>(Van Mechelen, Jan, 20 februari)</i> 8. VERBEECK, Petrus redditus, professus hujus domus 4 nov. 1615 <i>Nog tweemaal wordt Petrus Verbeeck vermeld, eens op 13 maart met vermelding: redditus laicus en eens op dezelfde 13 maart met melding: confrater noster, redditus laicus et professus.</i>

LIJST VAN DE DONATEN

1. ALEXANDER, Claudius donatus et portarius domus hujus 10 juni 1677 2. BAUWEN (VAN), Adrianus donatus hujus domus bonus agrarius 19 maart 1732 3. BEECKMANS, Joannes donatus hujus domus 4 jan. 1736 4. BERINGHEN, Jacobus donatus domus hujus fidelis et diligens coquus 12 okt. 1699 5. BRUYNE (DE), Georgius donatus 14 febr. <i>(Van Buren, Gerard, 14 febr.)</i> 7. CAFFEAU, Daniël donatus domus hujus 25 mei 8. CAMPENHOUT (VAN), Martinus donatus domus hujus 29 nov. 1727 9. DIJCK (VAN), Petrus donatus hujus domus 25 dec. 1682 10. FLAUWIJN (DE), Joannes donatus hujus domus 31 aug. 11. BRUYNE (DE), Georgius 12. GUMMARUS donatus hujus domus 2 dec. 1614 13. HENDRIX, Nicolaus donatus domus hujus 21 okt. 1651 14. JOANNES portarius donatus domus hujus 29 aug.	15. MAES, Petrus donatus hujus domus qui peste obiit anno 1665 8 sept. 16. MAETENS, Josephus Anghiensis donatus domus hujus 6 sept. 1749 17. MARTINUS donatus domus hujus 26 juni 1603 18. MARTINUS donatus hujus domus 10 nov. 1608 19. MERCKS, Henricus donatus hujus domus 27 okt. 1665 20. MOONS, Joannes cementarius noster qui posuit primum lapidem hujus domus Lirac. 26 nov. 21. PEETERS, Franciscus ex Hoogstraten donatus hujus domus 26 dec. 1746 22. PITTOIRS, Adrianus donatus domus hujus 8 sept. 1705 23. SCHUPKENS, Walterus donatus hujus domus 4 dec. 1661 24. SCHUPKENS, Gualterus donatus domus hujus 4 nov. <i>(dezelfde als voorgaande?)</i> 25. TAVERNIER, Martinus donatus domus hujus 4 juli 1706 26. VERBEECK, (Petrus) redditus laicus 27. VERTS, Gummarus donatus hujus domus 5 nov. 1614

28. VILMS, Petrus professus donatus hujus domus hospes in nova planto et Antverp. 28 sept. 1625	32. WIRIX, Arnoldus donatus hujus domus 30 mei 1644
29. VINCK, Gerardus donatus hujus domus fidelis et diligens coquus 17 april 1614	33. WOUTERS, Adrianus donatus domus hujus vir bonus et pius 18 aug. 1676
30. WAVERMANS, Mathias donatus hujus domus 24 dec. 1650	
31. WINTER (DE), Arnoldus donatus domus hujus 3 febr.	(Het is moeilijk uit te maken wat de waardigheid was van 'fratris domus hujus Arboldi'.

DE WELDOENERS OF BENEFACTORES

Het reglement¹ en het necrologium herinneren er beide aan hoe veel sympathie de kartuizers toonden voor hun weldoeners. Vooral met gebed en offer houden ze de gedachtenis aan hen levendig. Item nr. 4 van het 4e kapittel in het reglement herinnert eraan dat de broeders op Sint-Stevensdag 150 pater-nosters bidden voor de weldoeners, wier namen in het kapittel worden meegedeeld of afgeroepen. Item 8 van het 23e kapittel legt de donaten op welke gebeden zij zullen zeggen voor 'onze weldoeners oft goetdoeners'. Het necrologium vermeldt zeer vele namen van benefactores. Slechts zelden citeert het de weldaad. Volledigheidshalve laten we hier een alfabetische lijst van hun namen volgen. Waar mogelijk vermelden we de specifieke aanwijzing, verstrekt door het necrologium.

1. AEGIDIUS ac ELISABETH, parentes Domini patri NAGELS, quondam prioris nostri, de quibus habemus 21 grossos flandrinos obierunt 28 jan.	singulis annis vestiatur conventus et vestimenta vetera tradentur pauperibus, ac qualibet hebdomada dabitur ad portam dimidium fertellum siliginis. obiit 25 dec.
2. ALEYDIS relicta Wilhelmi MEYNS quae legavit domui huic unam coronam franciae ut semper in die animarum detur conventui vinum Rhenense. obiit 8 dec.	4. Catharina ALEYNS quae dedit nobis tres fertellas tritici perpetui. obiit 5 aug.
3. Dominus Joannes dictus ALEYN presbiter qui dedit nobis 2 liberos grossos veteres annuatim, conditione tali, quod eisdem	5. Serenissima Domina ANNA AUSTRIACA regina, mater regis Christianissimi Franciae et Navarre. obiit 20 jan.

¹ Zie Noordgouw, 11, 1971, 21 en vlg.

6. Mater quoque cujusdam fratris domus hujus nomine ARBOLDI qui dedit semel octodecim aureas coronas ut conventus omni anno haberet vinum renense in die reliquiarum (f ^o 45 v ^o)	15. Ludovica A BORBONIO, serenissima Domina Regina Hispaniorum. 11 febr. 1689.
7. Franciscus ARDOIJS de Brugis, de quo habemus sex scuta annuatim ut quilibet fratrum haberet 2 libros candelarum annuatim. obiit 13 sept.	16. BUROTA uxor COLVETS unde habemus decem libros grossorum de quibus fuerunt empti redditus, et facta fuerunt duae cellae. obiit 17 juni.
8. Margareta ATTENDERIE de qua habuimus partem terrae in Loenbroeck. obiit 24 juli	17. Honesta matrona Maria BUSERS de Brugis quae dedit nobis 60 florenos Renenses pro semel, et habuit duos filios monachos in domo ista. obiit 14 aug.
9. Joannes ATTENDERIE fidelissimus ac specialissimus benefactor ac promotor noster qui dedit nobis medietatem decimae quam habemus in mercxem et multa alia bona fecit nobis. obiit 17 sept.	18. Dominus Martinus dictus CANTERS unde habemus quinquaginta solidos grossorum annuatim et plus. obiit 22 aug.
10. Henricus BAES et Magdalena VAN WIJCK ejus uxor parentes confratris nostri P. Aegidii Baes, unde habemus diversa ecclesiae ornamenta. obiit 23 sept.	19. Serenissimus Princeps et Catholicus Dominus CAROLUS Imperator romanorum, hispaniarum, aragonium ac utriusque Siciliae. Rex magnus fautor et Benefactor ordinis nostri et ejus precessores domos ordinis fundaverunt. obiit 21 aug.
11. BEATRIX relicta Nicolai REGIS unde habemus mensuram terrae in Loebroek, item dedit nobis donum unam de qua fecimus cellam. obiit 22 sept.	20. Serenissimus princeps Dominus CAROLUS EMANUEL Dux sabandiae(?), magnus fautor ordinis obiit 19 dec.
12. Reverendus in Christo Pater Dominus BERNARDUS episcopus hortiensis cardinalis S. Crucis magnus fautor ordinis nostri. obiit 16 dec.	21. Domicella CATHARINA uxor Wilhelmi SPRONCK unde habemus circa 18 solidos grossorum. obiit 20 sept.
13. Magister Willelmus BLOCKEMAKER Canonicus Antwerpiensis et magister in medicinis fidelissimus et specialissimus amicus domus hujus. obiit 2 oct.	22. CATHARINA relicta Joannis Wilhelmi DE BERGIS qui dedit nobis 12 grossos veteres hereditarios. obiit 11 oct.
14. Dominus Hugo BOLLIUS piis defunctus laboribus, Latinis, graecisque Litteris apprime doctus ac celebris. Vide Papenbrochium. obiit 29 may.	23. Gerardus CLERICI de oerderen, qui dedit nobis mensuram terrae jacentem apud oerdren obiit 24 febr.

24. Honestus vir D. Melchior CORTBEMPDE ter consul hujus civitatis qui nobis reliquit pro testamento quadringentos florenos magnus amicus hujus domus.
obiit 7 febr.
25. D. Antonius COSTEN mercator Antverpiensis anno 1620 17 augustii, affinis confratris nostri D. Henrici a Breuseghem qui dedit nobis deauratum calicem cum appendentiis et adhuc quinquaginta florenos semel.
obiit 16 aug.
26. Memoria Wilhelmi COTERE magni Benefactoris hujus domus ut patet in calendario quod memoriam in una missa haberi debet.
8 dec.
27. Honestus vir Joannes CROMBACK mercator, magnus benefactor hujus domus ut habetur in fine Kalendarii, qui legavit Conventui specialiter annue sex florenos pro speciebus siccis.
obiit 28 jan.
28. Domicella Catharina CROMBACK quae dedit nobis vij C. florenos renenses semel pro structura et donatione unius cellae signatae litterae A. Insuper legavit 6 florenses renenses annue pro speciebus siccis emendis pro fratribus, ut patet in libro hoc in obitu viri sui.
obiit 7 juni
29. Dominus Petrus DAEN a quo habemus 6 solidos grossos annuatim et calicem unum.
obiit 30 oct.
30. Simon DAEN, qui dedit nobis ij sextaria avenae hereditarie cum dimidio.
obiit 9 sept.
31. DANIEL et GERTRUDIS parentes domini Danielis monachi hujus domus, cujus mater prescripta Gertrudis legavit conventui aureum florenum annue et perpetue ut est eo detur singulo conventuali unum librum gandense singulis annis.
obiit 16 mart.
32. Dominus DANIEL Canonicus Sti. Pauli in Leodio a quo habuimus quingentes florenos semel pro quotam in missa quam in agenda post orationem anniversarii dicitur, Da nobis Domine in singulari.
obiit 29 sept.
33. Maria DANKAERTS uxor Pauli Robyns quae legavit nobis oleum et vinum annue.
obiit 13 juli.
34. Frater MELCHIOR de Afflighem unde habuimus ij libros grossos.
obiit 3 sept.
35. Magnificus Dominus Nicolaus DE BAYSIA, magnus benefactor ordinis.
obiit 25 mart.
36. Hieronimus DE BEKA et parentes ejus qui multa bona fecit nobis.
obiit 16 dec.
37. Dominus Joannes DE BEKA canonicus et thesaurarius ecclesiae B.M. in Antverpia, magnus benefactor.
obiit 3 mai.
38. Catharina VANDEN BERGHE et Arnoldus DE BOECKELEN, ex quorum parte legavit nobis dominus Nicolaus boeckelen, thesaurarius et Canonicus ecclesiae dive virginis duos Carolinos hereditarios.
obierunt 19 aug.
39. Elizabeth DE BORSEL, benefactrix hujus domus.
obiit 16 febr.
40. Hermannus DE BURE, unde habemus quinque stuferos grossos.
obiit 2 oct.
41. Hermannus DE BURE qui dedit nobis pecuniam pro emendis 6 florenos reddituum perpetuorum.
obiit 6 juli.
42. Christina DE BUREN unde habemus 5 stuferos grossos.
obiit 14 juni.
43. Joannes dictus DECKERE presbiter qui etiam dedit conventui 6 grossos veteres annuatim.
obiit 23 apr.
44. Domicella Christina DE DELFT quae dedit nobis decimam jacentem juxta Ekeren.
obiit 14 juli.
45. Joannes DE DELFT filius petri qui legavit domui isti 2 liberos et 15 solidos grossorum brab. perpetui census super domum dictum den bonten ezel, pro quo fiet una missa de requiem circa festum B. Joan. Bapt. et fiet pitancia de starone si fieri potest cum vino renensi ipso die S. Joan. Bapt.
obiit 15 juni.
46. Memoria Dominae DE HAELBEKE de Bruxella, ac Domini de Haelbeke mariti sui et filii eorum.
24 dec.
47. Joannes DE HALMALE antverpiensis armiger qui dedit nobis 7 gall. hereditarios.
obiit 19 sept.
48. Arnoldus dictus DE HOEVORST qui dedit nobis X st. grossorium veteres perpetue.
obiit 12 oct.
49. Gerardus dictus DE HOVEN et uxor ejus a quibus habemus annuatim duos solidos grossorum.
obiit 15 april.
50. Magister Arnoldus DE KNOOPERE Canonicus et plebanus ecclesie Sancti Rumoldi in Mechlinia unde habemus perpetuos redditus.
obiit 28 aug.
51. Domicella DE LEVENDALE benefactrix
obiit 9 mai.
52. Dominus Rogerius DE LEVENDALE unde habemus circa 4 st. grossos.
obiit 29 jan.
53. Domina DE LINTER.
obiit 9 nov.
54. DE LIDESCHEDE et Geertrudis uxor ejus, parentes Laudeverdii, unde habemus perpetuos redditus.
obierunt 8 oct.
55. Dominus Engelbertus DE MARCKA miles, magnus benefactor hujus domus.
obiit 10 mart.
56. Dominus Gerardus DE MARCKA, sanctissimus in Christo pater Cardinalis presbyter S.R.E. totius ordinis nostri fautor.
obiit 16 febr.
57. Dominus Philippus DE MARES qui dedit nobis centum florenos pro calice.
obiit 13 oct.
58. Joannes DE MOLARI, alias Frila, miles, magnus benefactor ordinis nostri.
obiit 5 febr.
59. Willelmus DE NIEUWBORCH, filius Gerardi, qui dedit nobis XVI grossos veteres annuatim.
obiit 17 april.
60. Nobilis vir Dominus Raso DE NUMMER inclitus miles D. de Linter, de Heir, qui fuit maximus benefactor domus hujus pro ut continetur in libro de eleemosijnis.
obiit 21 mai.
61. Joannes DE OS, de quo habemus perpetuos redditus.
obiit 18 jan.
62. Amplissimus D.D. Joannes DE RAM, reipublicae senator amantissimus pater Confr. nostri Domini Henrici de Ram, benefactor familiae Liranae nec non primarius promotor novellae plantationis urbis metropolitanae Brabantiae ibidem.
obiit Antv. 1632, 29 nov.
63. Franca DE RAM, vener. admodum religiosa Domina senior abbatissa monialium pauperum Clarissarum Brussel, aetatis suae 64 regiminis 23 ob amorem nepotis sui confratris nostri Domini Henrici de Ram Antverp.
obiit 19 febr.

64. Honesta domicella Anna DE RAM amita confratris nostri Domini Henrici de Ram quae dedit nobis calicem deauratum, duas pocas et thuribulum argenteum cum appendentiis, et multa nobis fecit bona dum viveret.
obiit anno 1622, 5 juni.
65. Adolphus DE REVELE, unde habemus multa bona.
obiit 12 oct.
66. Est tamen unus benefactor nomine Joannes DE RIDDERE civis Mechlin. qui dedit 30 stuf. brab. hereditarie ut conventus quinquies in anno haberet vinum renense, qui tamen annivers. non habet nec diem certum obitus sui. (f° 45 v°)
67. Domicella Maria DE RITHOVEN sepulta in nova capella ante altare constructa per eam pro majore parte, insuper dedit tabulam et pluralia ut patet in elemosinis hereditariis. In cujus annivers. legetur *quaesumus* in singulari in secundo loco.
obiit 27 nov.
68. Wilhelmus DE RIETHOVEN sepultus apud nos in capella sua nova cum uxore sua priore qui legavit nobis quinquies vinum in anno.
obiit 29 juni.
69. Henricus DE RODIS, magnus amicus hujus domus.
obiit 11 mart
70. Guilielmus DE SCHAPER, dictus de Dor-draco, pater Domini Henr. monachi nostri unde habemus perpetuos redditus.
obiit 24 sept.
71. Joannes DE STRAETBROECK de quo habuimus circa 200 scuta aurea.
obiit 28 apr.
72. Joannes DE TOLEDO, reverendissimus in Christo pater, episcopus sancte Romanae Ecclesiae cardinalis compostinus ord. nos. Cartusienis sincerus protector jejunia junia 4 temporum.
obiit 15 sept.
73. Magister Joannes DE TURNHOUT, unde habemus X solidos grossos.
obiit 7 juni.
74. Nobilis vir Dominus Joannes DE TECKA et de Breda, qui dedit nobis 26 scuta vetera pro perpetuis redditibus emendis.
obiit 11 aug.
75. Simon DE WACHTE, benefactor domus hujus.
obiit 25 aug.
76. Wilhelmus DE WALE, pater Domini Martini de Antverpia, monachi hujus domus.
obiit 26 jan.
77. Joannes DE WINTGHEM, unde habemus 10 stuf. grossorum.
obiit 26 febr.
78. Dilectissima uxor nobilis domina Isabella DE WITTE, uxor nobilis Domini et clarissimi viri Petri Daems equitis aurati top-archae dionis et nigromontis senatoris antverp.
obiit anno 1635, 1 sept.
79. Godefridus DE WRECHTE miles unde habemus VIII sextaria siliginis et 10 grossos veteres perpetue.
obiit 12 aug.
80. Elizabeth DE ZINNE, unde perpetuos habemus redditus.
obiit 21 jan.
81. Joannes DIGNEN et uxor ejus magni benefactores domus hujus sepulti in coemeterio nostro.
obierunt 13 nov.
82. Joannes DRAEKE oppidanus antverpiensis specialissimus amicus qui dedit nobis supra civitatem antverpiensem hereditarie antiquam libram grossam et multa alia bona fecit nobis
obiit 3 jan.
83. Guilielmus DRAKE a quo habemus antiquum scutum hereditarie.
obiit 12 aug.
84. ESENS, Henricus, famulus noster benefactor hujus domus.
obiit 13 febr.
85. ELIZABETH mater confratris nostri henrici De Bruyne monachi, et Georgii donati, quae legavit nobis 4 flor. hereditarie pro vino et pitancia hujus diei pro conventu.
obiit 24 mai.
86. ELYZABETH uxor Jacobi filii Michaelis unde habemus redditus annuatim,
obiit 21 febr.
87. Venerandus Dominus Dionysius FEYSENS, abbas sancti Michaelis, amicus et fautor hujus domus.
obiit 3 oct.
88. Jacobus FYSEL, mercator florentinus qui dedit nobis semel 42 rhenenses ad aurem casulam quam utimur in principalibus solemnitatibus
obiit 11 jan.
89. Joannes GEORGII de quo habuimus XIII grossos veteres et sterlinguum annuatim fertellis salis in Antverpia, supra domum quae dicitur Het Gulden hooft.
obiit 5 sept.
90. Dominus GERARDUS militis et Isabella uxor ejus unde habemus tabulam cum reliquis pretiosis.
obierunt 17 juni
91. Nobilis Dominus Joannes HELLENBERG et Susanna van Ackelen uxor ejus, amantissimi parentes V.P. Vicarii Adriani van Ackelen, Confratris nostri, de quibus habuimus tam in vita quam post mortem patris mille sexcentos florenos semel insuper dederunt fenestram triginta florenorum ut apparet in ambitu nostro ante cellam I, littera I.
obierunt 2 jul.
92. Henricus HELLEWAEGEN, fundator ecclesiae cum aliis adjacentiis videlicet sacristiae, capituli, rectorii, coquinae, etc. Item habuimus ab ipso VIII libros grossos pro muro inferiori contra Scaldim, et quitavit nobis bona de Candonck et dedit v liberos pro cella facienda et alia beneficia fecit.
obiit 21 mart.
93. Robertus et Rodolphus HERTIMU(?) fratres dicti van Beke qui dederunt nobis XVI gros. st. veteres hereditarie.
obierunt 29 mart.
94. Hermannus HESSELS civis Amsterdamsis frater confratris nostri Henrici Schellinck magnus benefactor domus hujus.
obiit 1 sept.
95. Hubertus HEYNS sepultus in ambitu circa cellam Sacristiae, qui legavit nobis annue duos florenos.
obiit 1 oct.
96. Aleyde HILLE quae reliquit nobis VIII lib. grossos semel.
obiit 6 sept.
97. IMMEUS, Joannes, clericus Troj. dyoc.
98. Walterus DE IMMERSEEL, reddituarius antv., benefactor et amicus hujus domus.
obiit 1 aug.
99. Illustrissima Domina ISABELLA Ducissa Brabantiae, quae largas elemosynas huic domui contulit.
obiit 17 dec.
100. Hermannus DE KEVELE qui dedit nobis 8 st. grossorum.
obiit 26 sept.
101. Specialis amatrix et benefactrix nostra MARIA uxor Joannis Kersmakers senioris quae dedit annuatim XI florenos antiquos, sepulta est in nostra ecclesia.
obiit 11 mai.

102. Henricus LANGENHOVEN, pater confratris nostri Anthoni monachi domus hujus cujus gratia habemus vinum et pitanciam hac die
obiit 7 apr.
103. LANDWERENS specialissimus ac fidelissimus promotor et benefactor noster.
obiit 24 dec.
104. Walterus dictus DE LARE a quo habemus spadam terrae jacentem in austruweele et 5/4 terrae jacentem in Steenborgerweert.
obiit 31 juli.
105. Joannes LIVINI, fundator domus Sioni prope Zierickzee, amicus et benefactor domus hujus
obiit 18 aug.
106. MARGARETA relicta giselberti de Wrote unde habemus tria sextaria avenae annuatim.
obiit 8 oct.
107. Domicella MARGARETA filia Domini godefridi de Brecht, militis, quae contulit nobis annuatim 9 lib. pagamenti et habebimus pitanciam duodecim grossorum
obiit 26 dec.
108. Domina MARIA vidua D.T. quisque dedit nobis centum florenos pro calice conficiendo.
obiit 13 oct.
109. Domina MARIA imperatrix, protectrix ordinis nostri, mater filiorum et ducis Austriae.
obiit 7 febr.
110. Honestus vir Joannes MARTENS et uxor ejus Aleyda Vervloet, parentes Confratris nostri, Domini Cornelii, pro quibus hac die vel viviniori et congrue celebrabitur missa cum proprio collecta Deus qui propr. in plurali, et hoc ex speciali advisamento Reverendi Patris prout alibi Latius an. 1619.
obierunt 7 nov.
111. MAXIMILIANUS — Christianissimus Dominus Maximilianus, Rom. Imp. singularis, benefactor, fautor et protector ordinis, cujus progenitores fundaverunt et dotaverunt plures domos ordinis.
obiit 12 jan.
112. Gisbertus MI, amicus et fautor ordinis.
obiit 14 mart.
113. Jacob filius MICHAELIS, qui dedit nobis 12 oude grooten et 111 modos siliginis annuatim.
obiit 15 oct.
114. Domicella Catharina MICKAERTS, uxor Nicolai van de Werve, qui legaverunt domui 14 fertellas siliginis pro vino rhenensi sexies in anno.
obiit 23 febr.
115. Joannes MILITIS, civis Mechliniensis de quo habemus XXXII st. grossorum annuatim pro vino Renensi, in primis diebus quinque minutionum.
obiit 17 oct.
116. Dankardus dictus MOLENAER fidelissimus amicus maximusque promotor et benefactor de quo habuimus circiter XXX solidos grossorum annue.
obiit 10 maij.
117. Honestus vir Gillenus NUYTS et Jacoba Christiaens uxor ejus, parentes confratris nostri Domini Christiani Nuyts professi et prioris domus hujus ex quorum parte conventus semel habuit 100 flor.
obierunt 14 jun.
118. Reverendus Dominus OLIVERIUS, episcopus Ostiensis, cardinalis neapolitanus protector ordinis olim pius petrus de Toletto magnus fautor ordinis.
obiit 22 jan.
119. OOM Jan cognomento DE LOMBAERT et Margareta uxor ejus magni benefactores domus hujus et domorum Campen, Delphensis et Lovaniensis.
obiit 20 juli.
120. Magister Wilhelmus PAULI, advocatus oppidi Antv., qui nobis contulit hereditarie 7 st. 6 den.
obiit 6 febr.
121. Joannes PLATVOET de Lovanio de quo habuimus tres lib. grossorum.
obiit 11 jul.
122. Dominus PETRUS Abbas S. Michaelis in Antverpia ordinis proemonstratensis specialis amicus hujus domus.
obiit 23 april.
123. Petrus POT et uxor ejus benefactores domus hujus.
obierunt 1 maij.
124. Joannes PRIEMS de Bruxella qui nobis multa fecit bona.
obiit 1 jul.
125. Henricus REVELE unde habemus redditus.
obiit 13 sept.
126. Magister REYNERUS, sacerdos in angelo in Bergis qui habet singulis annis unam missam defunctorum in privato isto die vel proximo.
obiit 31 mart.
127. Magister Nicolaus RODE, canonicus Antverp. qui dedit nobis perpetua unum sextarium siliginis super certa bona prope Bergis super zoom situatua.
obiit 24 dec.
128. Magister Antonius Joannes ROSENDAEL pater confratris nostri Antonii, ex cujus legatione habemus annuatim vinum et pitanciam intus et foris.
obiit 11 mai.
129. Paulus DE RIVO, notarius Curiae Leodiensis, qui legavit nobis centum frisones et unam testam argenteam pro semel. Item unum sextarium siliginis census perpetui.
obiit 9 aug.
130. Joannes dictus SICKEN, de Delft, qui nobis dedit 2 stuf. grossos annuatim.
obiit 20 mart.
131. Domicella Margareta SORON Christiane unde habemus fertellam siliginis annuatim.
obiit 2 jul.
132. Guilielmus dictus SPRONCK unde habemus 10 st. grossorum turonensium supra domum dictam Scheminkel.
obiit 18 aug.
133. Illuster et reverendus D. SUNONETA S.R.E. Cardinalis protector et magnus fautor ordinis nostri.
obiit 29 apr.
134. Magister Joannes SIXTINI de Bolswerdia doctor utriusque juris magnus benefactor domus hujus.
obiit 24 mart.
135. Magister Joannes TUCKLANT unde habemus circa 2 lib. turonenses gross.
obiit 7 sept.
136. Maria TUCKLANT unde accepimus 20 solidos grossorum.
obiit 18 nov.
137. Elizabeth VAN DAMME amita confratris nostri Joannis van Damme de Mechlinia, quae legavit nobis annue ista die vel proximiori pitanciam cum vino rhenensi et similiter in festo S. Elisabeth.
obiit 30 oct.
138. Honestus vir Wilhelmus VANDEN EYNDE civis Mechlin., pater ven. domini Antonii qui fuit annis prior domus hujus et fratris Joannis redditi laici ac coquinarii sepultus in sacello anteriori.
obiit 9 juni.
139. Vir Dominus Petrus VAN DEN LANGENHOVE ex cujus legatione habemus hodie vinum ac pitanciam.
obiit 25 oct.

140. Aleyde VANDER EYKEN unde habemus sex grossos.
obiit 11 mart.
141. Maria dicta VANDERHAEGHEN quae dedit nobis preciosas reliquas scilicet de ligno sanctae Crucis.
obiit 11 oct.
142. Henricus VAN EYCKEN unde habemus sex grossos hereditarie.
obiit 5 jan.
143. Clara VANDEN HEERE, mater confratris nostri Antonii Langenhove, monachi domus hujus, civis gra(?) habemus die precedenti vinum et pitanciam, beneficia quae contulit nobis videantur retro in Calendario.
144. Honorabilis Domina matrona, Margarita VAN HONSEM, amantissima uxor Amplissimi Domini Decani senatoris urbis Antverp. quae fuit dilectissima mater confratris nostri Henrici de Ram, quae multum contulit nobis tam in ornamentis ecclesie quam victualibus tempore iudiciarum.
obiit 22 mart.
145. Nicolaus VAN VOERNE, civis Antverp.; benefactor et amicus hujus domus.
obiit 4 febr.
146. Joannes VAN VORST, civis Antverp., qui dedit nobis mensuram terrae.
obiit 30 nov.
147. Elisabeth VAN WERVEN Gresiana, honesta domicella quae legavit nobis 50 florenos semel.
obiit 16 jan.
148. Joannes VERDONCK oppidanus antv. specialis amicus et benefactor hujus domus.
obiit 19 jun.
149. Petrus VERBEECK; honestus vir, civis mechliniensis et honesta matrona Margareta Adriaens, ipsius uxor, parentes confratris nostri Petri Verbeeck, redditi laici et professi domus hujus, quae margareta reliquit nobis omnia sua bona quae valuerunt tam in redditibus quam promptis pecuniis circiter 700 flor. semel sed domus aluit illam viduam per aliquot annos et sepulta est in capella anteriori.
obierunt 13 mart.
150. Joannes VOLCKAERT, benefactor domus hujus.
obiit 28 aug.
151. Gaspar VOSJAGER, honestum vir, civis Coloniensis, qui dedit nobis semel 70 florenos pro structura et donatione celle cujus signatore Littera H.
obiit 28 sept.
152. Joannes filius WILHELMI dicti EVERARDI qui dedit nobis decem solidos grossorum annue.
obiit 29 mar. t.
153. Stephanus dictus WILMAER presbiter magnus promotor et benefactor.
obiit 2 oct.
154. Memoria domini Stephani WILLMAER presbiteri, magni benefactoris domus hujus, qui preter cetera magna beneficia, quae contulit nobis, legavit decem st. grossorum regalium pro pitancia. In festo exaltationis sanctae crucis, ut ipso die habeatur aliquatenus specialiter, ejus memoria.
obiit 2da die Octobris anno 1668.
155. Fr. Cornelius WISCHOVEN et Christine soror ejus sepulta in nostro monasterio, de quorum beneficiis et pecuniis relictis monachi et laici habebunt pintam vini et bonam pitanciam et fiet hoc die pro ipsis in privato una missa defunctorum.
obiit 7 febr.

156. Joannes dictus WOLFS, sepultus in nostro cymeterio qui dedit nobis quasdam terras juxte beginarum.
obiit 13 sept.
157. Sancti Laurentii martyris festum capituli hoc die legunt singuli sacerdotes unam collectam III missam pro R.D. Laurentio ZOENIO, presbytero qui legavit nobis centum florenos semel pro pitantia sub conditione predicta.
10 aug.
158. Joannes ZOETMAN qui reliquit unum scutum hereditarie.
obiit 6 febr.
159. Obierunt alii plurimi numero xx de quibus habuimus pecuniam et redditus.
3 aug.
160. Sunt insuper diversi ad hoc benefactores hujus domus qui dederunt bona sua hereditarie vel pro semel, hi autem non habent anniversarium, vel memoriam specialem in hoc libello, verumtamen eorum memoriam oblivisii non debemus saltem in generali. Requiescant in pace. Amen.

Est tamen unus benefactor nomine
Joannes DE RIDDERE civis Mechlin.

FRANS VERBIEST